PEDRO PÁRAMO

Dünya Edebiyatı / Roman

Juan Rulfo



3. Baskı

DK

PEDRO PÁRAMO

Orijinal adı: Pedro Paramo
© 1955, Juan Rulfo vârisleri
Yazan: Juan Rulfo
İspanyolca aslından çeviren: Süleyman Doğru

Türkçe yayın hakları: © Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.
1. baskı / Ocak 2012
3. baskı / Temmuz 2015 / ISBN 978-605-09-0509-0

Kapak tasarımı: Geray Gençer
Baskı: Mega Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1
Baha İş Merkezi. A Blok Kat: 2
34310 Haramidere-İstanbul
Tel. (212) 412 17 00
Sertifika no: 12026

Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.
19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 1 Kat 10, 34360 Şişli - İSTANBUL
Tel. (212) 373 77 00 / Faks (212) 355 83 16
www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

Pedro Páramo

Juan Rulfo

Çeviren: Süleyman Doğru

DK DOĞAN KİTAP

Comala'ya geldim, çünkü bana babamın burada yaşadığı söylendi, Pedro Páramo adında biriymiş. Bunu bana söyleyen annemdi. Ben de o öldükten sonra babamı görmeye geleceğime söz verdim. Bunu yapacağımın bir kanıtı olarak da ellerini sımsıkı tuttum, zira o sırada annem ölmek üzereydi ve ben de her türlü sözü verebilecek durumdaydım. "Onu ziyaret etmeyi sakın ihmal etme –diye nasihat etti bana–. Bu isimle ve başka isimlerle tanınıyor. Seni görmekten mutluluk duyacağına eminim." O anda bunu yapacağımı söylemekten başka bir şey gelmezdi elimden ve bunu o kadar çok tekrarladım ki, ellerimi onun ölü ellerinden uzun uğraşlar sonucu kurtardıktan sonra bile aynı şeyi tekrarlamaya devam ediyordum.

Bundan daha çok önce, bana şöyle demişti:

– Gidip ondan bir şey isteme sakın. Bizim olanı talep et. Bana vermek zorunda olduğu ama asla vermediği şeyi... Bizi unutmuş olmasını ona pahalıya ödet, oğlum.

– Öyle yapacağım, anne.

Lakin sözümü tutmayı hiç düşünmemiştim; ta ki şimdi birden düşler görmeye, gözümün önünde hayaller uçuşmaya başlayana kadar. Ve böylece, annemin kocası olan Pedro Páramo adındaki o adamı tanıma beklentisi etrafında, kafamda yavaş yavaş bir dünya oluştu. Comala'ya işte bu yüzden geldim.

Sabun ağaçlarının çürük kokusuyla zehirlenen ağustos

havasının sıcak üfürdüğü, yılın en kavurucu dönemi hüküm sürüyordu.

Yol çıkıyor ve iniyordu: *"Gidip gelmeye göre çıkar ya da iner. Giden için çıkar; gelen için iner."*

– Şurada aşağıda görünen köyün adı ne demiştiniz?

– Comala, beyim.

– Oranın Comala olduğundan emin misiniz?

– Eminim, beyim.

– Peki, neden bu kadar hüzünlü görünüyor?

– İçinden geçtiği dönemlerin etkisi olsa gerek, beyim.

Ben anamın ikide bir aktardığı anılara ve onun sıla hasretine uyan bir yer bulmayı umuyordum. Onun bütün ömrü Comala'yla yatıp Comala'yla kalkarak ve her nefesinde oraya tekrar geri dönme düşüncesiyle geçti, ama oraya asla dönmedi. Şimdi onun yerine ben oraya gidiyorum. Onun bu şeylere baktığı gözleri yanımda getiriyorum, çünkü görmem için gözlerini bana verdi: *"Los Colimotes geçidini geçerken, olgunlaşmış mısırlar yüzünden sarıya çalan yemyeşil bir düzlüğün çok hoş bir görüntüsü vardır. Oradan bakınca, toprağın üzerinde beyaz bir leke gibi duran, geceleriyse ışıl ışıl parıldayan Comala görülür."* Bunları sanki kendi kendine konuşur gibi, zor duyulur bir sesle söylüyordu... Anam benim.

– Sizin Comala'ya neden gittiğinizi öğrenebilir miyim? – diye bana sorulduğunu duydum.

– Babamı görmeye gidiyorum – diye yanıtladım.

– Haa! – dedi adam.

Ve yeniden sessizliğe gömüldük.

Eşeklerin tırıs giden adımlarını dinleyerek bayır aşağı yürüyorduk. Ağustosun yakıcı sıcağında, bastıran uyku yüzünden gözlerimiz kapanacak gibi oluyordu.

– Sizin için güzel bir eğlence düzenleyecektir –diyen sesini duydum yanımda gidenin–. Yıllardır kimsenin gelmediği bu yerde birini görmekten ötürü mutlu olacaktır.

Sonra da ekledi:

– Her kim olursanız olun, sizi gördüğüne sevinecektir.

Güneş ışınlarının üzerinde yansıdığı düzlük buharlaşmakta olan saydam bir lagünü andırıyordu. Onun ardındaki gri ufuk çizgisiyse belli belirsiz seçiliyordu. Daha ötede bir dağ sırası vardı. Onun da ötesinde, en ırak uzaklıklar.

– Babanız necidir? Kimlerdendir?

– Onu tanımıyorum –dedim–. Tek bildiğim adının Pedro Páramo olduğu.

– Haa! Demek öyle.

– Evet, bana adının bu olduğu söylendi.

Katırcının bir kez daha "Haa!" dediğini işittim.

Onunla birçok yolun kesiştiği Los Encuentros denen yerde karşılaşmıştım. Nihayet bu adam ortaya çıkana dek, orada öylece bekliyordum.

– Ne tarafa gidiyorsunuz? – diye sordum ona.

– Aşağıya doğru gidiyorum, beyim.

– Comala adında bir yer biliyor musunuz?

– Benim gittiğim yer işte orası.

Ve onun peşine takıldım. Adımlarına ayak uydurmaya çalışarak arkasından yürüyordum ki, galiba kendisini takip ettiğimi anlayıp adımlarını yavaşlattı. Ondan sonra, neredeyse omuzlarımız birbirine değecek denli yakın yürümeye başladık.

– Ben de Pedro Páramo'nun oğluyum – dedi bana.

Bir karga sürüsü bomboş gökyüzünden gak, gak, gak diye bağırarak geçti.

Tepeleri aştıktan sonra, giderek daha aşağılara indik. Sıcak havayı yukarıda bırakmıştık ve burada havasız bir sıcağın içine dalmaktaydık. Her şey sanki belli bir şeyi bekliyormuş gibi görünüyordu.

– Burası çok sıcak – dedim.

– Evet, ama bu daha bir şey değil –diye yanıtladı beni–.

Sakin olun. Comala'ya vardığımızda sıcağı çok daha şiddetli hissedeceksiniz. Orada insan kendini közlerin üzerinde, cehennemin tam göbeğinde zanneder. Derler ki, ölüp de cehenneme giden Comala'lıların çoğu battaniyelerini almak için geri dönerlermiş.

– Siz Pedro Páramo'yu tanır mısınız? – diye ona sordum.

Buna cesaret ettim, çünkü bakışları bana bir parça güven vermişti.

– Kim o? – diye sorumu yineledim.

– Canlı bir öfke – diye yanıtladı beni.

Ve eşekleri kamçıladı, hiç gerek yokken, çünkü yokuş aşağı hızlanan hayvanlar zaten bizden bir hayli önde gidiyorlardı.

Annemin, gömlek cebimde taşıdığım ve sanki o da sıcaktan terliyormuş gibi yüreğimi ısıtan resmini hissettim. Kenarları yırtık eski bir fotoğraftı bu, kaldı ki onun başka bir fotoğrafını görmedim. Onu mutfak dolabının içinde, oğulotu, *Castilla* ağacı çiçekleri ve sedefotu dalları gibi şeylerle dolu bir tencerede bulmuştum. O zamandan beri saklıyorum. Bu onun yegâne fotoğrafıydı. Annem fotoğraf çektirmekten hiçbir zaman hoşlanmadı. Böyle şeylerin büyü işi olduğunu söylerdi. Ve gerçekten de öyle görünüyordu, zira onunkinin üzeri iğneyle açılmışa benzeyen deliklerle doluydu; tam kalbinin olduğu yerdekiyse o kadar büyüktü ki, insanın orta parmağı oradan kolayca geçebilirdi.

İşte bu fotoğrafı, babamın beni tanımasını kolaylaştıracağını düşünerek üzerimde taşıyordum.

– Şu tarafa bakın –dedi katırcı birden durarak bana–. Domuz mesanesini andıran şu tümseği görüyor musunuz? Media Luna işte onun hemen arkasında. Şimdi şu tarafa dönün. Şu tepenin doruğunu görüyor musunuz? Oraya bakın. Ve şimdi de şu tarafa dönün. Şu çok uzakta olduğu için zar zor seçilen doruğu görüyor musunuz, peki? Güzel, işte bir uçtan diğer uca tamamı Media Luna. Bir başka deyişle, göz alabil-

diğine uzanan arazinin tümü. Ve bütün bu topraklar ona ait. Gerçek şu ki, biz Pedro Páramo'nun çocukları olmamıza rağmen analarımız bizi bir hasırın üzerinde doğurmuşlar. Ve işin en gülünç yanı bizi vaftiz olmaya o götürmüş. Siz de bunun aynısını yaşamış olmalısınız, değil mi?

– Hiç hatırlamıyorum.

– Hay lanet olası!

– Ne dediniz siz?

– Oraya varmak üzereyiz, beyim.

– Evet, şimdi gördüm. Bu ne böyle?

– Bir koridorkuşu, beyim. Bu kuşların adı budur.

– Yok, onu sormuyorum, bu köye ne olmuş böyle? Öylesine ıssız görünüyor ki, sanki terk edilmiş gibi. Burada yaşayan kimse yokmuş gibi görünüyor.

– Öyle görünüyor değil, gerçekten öyle. Burada kimse yaşamıyor.

– Peki ya, Pedro Páramo?

– Pedro Páramo yıllar önce öldü.

Bütün köylerin sokaklarında çocukların oynadığı ve bağırışlarıyla öğleden sonrayı doldurdukları saatti. Zira siyah duvarlar güneşin sarı ışığını hâlâ yansıtmaktaydılar.

En azından, daha dün, aynı saatte Sayula'da gördüğüm buydu. Ayrıca, sanki gündüzden kaçarmış gibi kanatlarını sallayarak, durgun havayı yırtarcasına uçan güvercinleri de görmüştüm. Bir süre uçtuktan sonra çatıların üzerine konuyorlardı; bu arada çocukların çığlıkları havada uçuşuyor ve gün batımındaki gökyüzünde, maviye boyanır gibi oluyorlardı.

Şimdiyse burada, bu sessiz köydeydim. Sokakları döşedikleri yuvarlak taşların üzerine düşen adımlarımı dinliyordum; batmakta olan güneşin boyadığı duvarlarda yankılanan beyhude adımlarımın çıkardıkları sesi.

O akşam vaktinde köyün ana sokağında biraz dolaştım.

Bomboş evlere baktım; kapıları kırık dökük, her taraflarını ot bürümüş evlere. O herif bana bu otun adı ne demişti? "Dikenli çöven, beyim. Evleri istila etmek için, içinde yaşayanların gitmesini bekleyen bir bela. Onu her tarafta göreceksiniz."

Bir sokağın başından geçerken şalına sarınmış bir kadın gördüm; sanki hiç var olmamış gibi bir anda ortadan kayboluverdi. Sonra adımlarım yeniden hareketlendi, gözlerimse evlerin kapılarından içeri bakmayı sürdürdü; ta ki, şallı kadın tekrar karşıma çıkana kadar.

– İyi akşamlar! – dedi bana.

Onu bakışlarımla süzdükten sonra bağırdım:

– Doña[1] Eduviges nerede oturuyor?

Parmağıyla işaret etti:

– Şurada. Köprünün hemen yanındaki evde.

Sesinin insani ses tellerinden çıktığını, ağzında dişlerinin ve konuşurken takılıp çözülen bir dilinin olduğunu ve gözlerinin bu dünya üzerinde yaşayan diğer insanların gözlerine benzediğini fark ettim.

Hava kararmıştı.

Bana tekrar iyi geceler diledi. Etrafta ne oyun oynayan çocuklar, ne güvercinler, ne de mavi çatılar olsa da, köyde yaşamın sürdüğünü hissettim ve eğer ben sadece sessizliği duyuyorsam, bunun nedeni herhalde henüz sessizliğe alışmamış olmamdır diye düşündüm; belki de kafamın içi hâlâ gürültü ve seslerle doluydu.

Seslerle, evet. Ve özellikle de rüzgârın nadiren estiği bu yerde bunlar çok daha iyi işitiliyor, insanın kafasının içinde dönüp duruyorlardı. Annemin bana söylediklerini hatırladım: *"Orada beni daha iyi duyacaksın. Orada sana daha yakın olacağım. Anılarımın sesini ölümümün sesinden daha yakın bulacaksın; eğer zamanın herhangi birinde, ölümün bir*

1. Ispanyolca "bayan, hanım" anlamına gelen saygılı bir hitap şekli. *Donya* diye okunur (ç.n.)

sesi olmuşsa." Annem... canlı olan.

Ona şöyle demek isterdim: "Evleri karıştırmışsın. Bana yanlış adres verdin. Beni 'neyin nerede olduğu belirsiz' bir yere gönderdin. Terk edilmiş bir köye. Olmayan birini aramaya."

Nehrin sesini takip ederek köprünün yanındaki eve ulaştım. Kapıyı çalmak istedim, ama nafile. Sanki onu rüzgâr açmış gibi, elim boşlukta sallandı. Kapının ağzında bir kadın vardı. Bana şöyle dedi:

– İçeri geçin.

Ve eve girdim.

Ben Comala'da kalmıştım, katırcıysa yoluna devam etmişti, ama vedalaşmadan önce bana şöyle demişti:

– Ben biraz daha uzağa, şu tepelerin bulunduğu tarafa gidiyorum. Evim orada. Eğer benimle gelmek isterseniz birlikte gideriz. Yok, şimdi burada kalmak isterseniz, evimin kapısı size her zaman açık. Burada tek yapacağınız köye şöyle bir göz atmak olsa bile, kim bilir, belki yaşayan birine rastlarsınız.

Ve kaldım. Bunun için gelmiştim.

– Kalacak bir yeri nerede bulabilirim? – diye arkasından neredeyse bağırarak sordum.

– Doña Eduviges'i bulun, hâlâ yaşıyorsa tabii. Ona sizi benim gönderdiğimi söyleyin.

– Sizin adınız ne peki?

– Abundio –dedi–. Ama soyadını duyamadım.

– Ben Eduviges Dyada'yım. İçeri buyurun.

Sanki beni bekliyormuş gibi geldi. Bana her şeyin hazır olduğunu ve kendisini takip etmemi söyledi. İlk bakışta bomboş görünen bir dizi karanlık odadan geçtik, ama gözlerim karanlığa ve peşimizden gelen zayıf ışık demetine alıştıkça, her iki tarafta da gölgelerin büyüdüğünü gördüm ve yığılı bir şeylerin arasın-

da yer alan dar bir koridorda yürüdüğümüz hissine kapıldım.

– Bütün bu şeyler ne böyle? – diye sordum.

– Ivır zıvır –dedi–. Evin her tarafı ıvır zıvır dolu. Gidenlerin hepsi eşyalarını bırakmak için burayı seçti, ama onları almak için geri gelen olmadı. Bu arada size ayırdığım oda dip tarafta. Bir gelen olabilir diye orayı hep temiz tutarım. Demek siz onun oğlusunuz, ha?

– Kimin? – diye sordum.

– Dolores'çiğin.

– Evet ama siz nereden biliyorsunuz?

– Geleceğinizi bana o haber verdi. Üstelik tam bugün geleceğinizi söyledi.

– Kim? Annem mi?

– Evet. O.

Ne düşüneceğimi bilemedim. O da bir şey düşünmeme fırsat vermedi:

– Burası onun odası – dedi.

Odanın kapısı yoktu, sadece içeri girerken kullandığımız o boşluk vardı. Kadın mumu yakınca içerisinin bomboş olduğunu gördüm.

– Burada yatacak bir yer yok – dedim.

– Bunun için hiç endişelenmeyin. Epeyce yorulmuşsunuzdur ve yorgunluk için en iyi döşek uykudur. Hemen yarın onun yatağını ayarlayacağım. Bildiğiniz gibi, insanın iki ayağı bir pabuca girince her şeyi dört dörtlük yapması mümkün olmuyor. Bunun için çok önceden haber vermek gerekiyor, ama anneniz geleceğinizi bugün söyledi.

– Annem mi? –dedim–, benim annem öldü.

– Demek ki sesi bu yüzden çok zayıf çıkıyordu; buraya kadar gelmek için sanki çok uzun bir yol kat etmek zorunda kalmış gibi bir hali vardı. Şimdi anlıyorum. Peki, öleli ne kadar oldu?

– Yedi gün.

– Zavallıcık. Kendini terk edilmiş gibi hissetmiş olmalı. Birlikte öleceğimiz konusunda birbirimize söz vermiştik. Eğer gerekirse, eğer bir zorlukla karşılaşırsak birbirimize destek olmak için o yolculuğa beraber çıkacaktık. Onunla çok yakın arkadaştık. Benden hiç bahsetmedi mi size?

– Hayır, hiç bahsetmedi.

– Bu çok tuhaf. O günlerde elbette ki gencecik kızlardık. O daha yeni evlenmişti ve birbirimizi çok severdik. Annen o kadar güzel, o kadar, nasıl söylesem, tatlıydı ki, onu sevmemek mümkün değildi. Demek benden önce davrandı, ha? Ama emin ol, ona yetişeceğim. Cennetimizin ne kadar uzak olduğunun kesinlikle farkındayım, ama ben kestirme yolları bilirim. Tanrı'nın izniyle, herkes bir gün ölmeye mahkûmdur, ama insan istediği zamanda ölür, onun belirlediği zamanda değil. Ya da eğer bunu istiyorsan, onu belirlenmiş zamanı öne almaya zorlarsın. Sen diye hitap ettiğim için bağışla beni, ama seni kendi oğlum gibi görüyorum. Evet, bunu birçok kez söyledim: "Dolores'in oğlu benim oğlum olmalıydı." Bunun nedenini sana daha sonra söyleyeceğim. Şu anda sana söylemek istediğim yegâne şey şu: Sonsuzluğun yollarından birinde annene yetişeceğim.

Kadının deli olduğunu zannediyordum. Sonraları artık hiçbir şey zannetmez oldum. Başka bir dünyada olduğum hissine kapıldım ve kendimi olayların akışına bıraktım. Gevşemiş görünen bedenim herkesin önünde ikiye katlanıyordu, tüm direncini yitirmişti ve herhangi biri onunla, sanki bir bez bebekmiş gibi oynayabilirdi.

– Yorgunum – dedim ona.

– Yatmadan önce gel bir şeyler atıştır. Artık ne varsa.

– Gelirim. Sonra gelirim.

Çatıdan damlayan su avlunun kumunda bir delik açıyor, tuğlaların arasındaki çatlakta dönüp duran bir defne yaprağının ortasına çarptığındaysa, şıp, şıp, sonra tekrar şıp, şıp

diye bir ses çıkarıyordu. Fırtına sona ermişti. Şimdi rüzgâr arada sırada nar ağacının dallarını sallıyor ve orada birikmiş olan yağmur sularını bir anda yere boşaltıyordu; toprak parlak damlalarla kaplanıyor, ama bunlar bir süre sonra kaybolup gidiyordu. Sanki uyur gibi bir köşeye büzüşmüş olan tavuklar birden kanatlarını silkeleyip avluya çıkıyor ve yağmurun ortaya çıkardığı solucanları yakalayıp aceleyle gagalamaya başlıyorlardı. Bulutlar dağıldıktan sonra, güneş taşların üzerine ışık saçıyor, her şeyi rengârenk kılıyor, toprağın suyunu içiyor ve onun oynaştığı yaprakları parlatarak rüzgârla oyun oynuyordu.

– Bu kadar uzun süredir helada ne yapıyorsun, oğlum?

– Hiçbir şey, anne.

– Eğer orada kalmaya devam edersen bir yılan çıkacak ve seni sokacak.

– Tamam, anne.

"Seni düşünüyordum, Susana. Yemyeşil tepelerin üzerinde rüzgâr çıkınca kâğıttan uçurtmaları uçurduğumuz o günleri. Tepenin üzerindeyken aşağıdan gelen köyün sesini işitirdik; derken birden rüzgâr şiddetlenir, kınnap elimizden kaçacak gibi olurdu. 'Susana, bana yardım et.' Ve yumuşacık eller bizim ellerimizi sıkıca tutardı. 'İpi biraz daha gevşet.'

"Rüzgârın bu yaptığı bizi çok güldürür ve bakışlarımızı birleştirirdi; bu arada uçurtmanın ipi parmaklarımızın arasından kayıp rüzgârın peşinden gitmeye devam ederdi; ta ki, oradan geçen bir kuşun kanatları tarafından kesilmişçesine, zor duyulur bir sesle kopana kadar. Ve yukarıdaki kâğıttan kuş püsküllü kuyruğunu sürükleyerek tepetaklak düşmeye başlar ve toprağın yeşilliği içinde gözden kaybolurdu.

"Dudakların sanki çiy tarafından öpülmüş gibi ıslak olurdu."

– Ben sana heladan çıkmanı söylemedim mi?

– Tamam, anne. Şimdi çıkıyorum.

"Aklıma sen geldin. Orada durmuş, mavimsi yeşil gözlerinle bana bakıyordun."

Kafasını kaldırıp kapıda duran annesine baktı.

– Heladan çıkman neden bu kadar sürüyor? Ne yapıyorsun orada?

– Düşünüyorum.

– Bunu başka bir yerde yapamaz mısın? Helada o kadar uzun kalmak kötü bir şey. Ayrıca kendine bir meşgale bulsan hiç fena olmaz. Neden ninenin yanına mısır ufalamaya gitmiyorsun ki?

– Gidiyorum anne. Gidiyorum.

– Nine, size mısır ufalamada yardım etmeye geldim.

– O işi çoktan bitirdik, ama şimdi çikolata yapacağız. Nereye saklanmıştın sen öyle? Fırtına boyunca seni arayıp durduk.

– Diğer avludaydım.

– Ne yapıyordun orada? Dua mı ediyordun?

– Hayır, nine, sadece yağmuru seyrediyordum.

Nine, insanın aklından geçeni okuyormuş gibi görünen o yarı gri, yarı sarı gözleriyle ona baktı.

– O zaman git, el değirmenini temizle.

"Yüzlerce metre uzakta, tüm bulutların üzerinde, her şeyin çok, ama çok ötesinde gizlenmişsin, Susana. Tanrı'nın sonsuz büyüklüğünde, onun takdiri ilahisinin arkasına gizlenmişsin; ne seni görebileceğim ne de sana sesimi duyurabileceğim bir yerdesin."

– Nine, el değirmeni çalışmıyor, içindeki dişli kırılmış.

– Ah şu Micaela! Onda mısır öğütmüş herhalde. Şu kötü huyundan vazgeçmeyecek, ama artık olan olmuş, yapacak bir şey yok.

– Neden yenisini satın almıyoruz? Zaten bu o kadar eskimişti ki, işe yarar tarafı kalmamıştı.

– Dedenin cenazesine harcadığımız paralar ve ödediğimiz kilise vergisinden sonra beş kuruşumuz kalmadı gerçi, ama doğru söylüyorsun. Kimi şeylerden fedakârlık edip yeni bir el değirmeni alacağız. En iyisi sen Doña Inés Villalpando'ya git ve bize veresiye bir el değirmeni vermesini söyle. Ona borcumuzu hasat zamanı öderiz.

– Tamam, nine.

– Oraya gitmişken, ondan bir kalburla bir de budama bıçağı al ki bütün eksiklerimiz tamamlansın bari. Avludaki çiçekler o kadar büyüdüler ki, neredeyse kıçımıza girecekler. O geniş avlulu eski büyük evim olsaydı hiç böyle şikâyet etmezdim. Ama deden buraya gelmekle hata etti. Her şey Tanrı'nın takdiri: İşler her zaman insanın istediği gibi olacak diye bir kaide yok. Doña Inés'e, kendisine olan tüm borcumuzu hasatta ödeyeceğimizi söyle.

– Tamam, nine.

Etrafta kolibriler vardı. Şimdi onların zamanıydı. Çiçekten yıkılan yaseminlerin çiçekleri arasında kanatlarının uğultusu işitiliyordu.

Kutsal Yürek nişinin bulunduğu tarafta bir tur attı ve yirmi dört sentavo[2] buldu. Dördünü orada bırakıp yirmisini aldı.

Evden çıkmadan önce annesi yolunu kesti:

– Nereye gidiyorsun?

– Doña Inés Villalpando'nun dükkânına, yeni bir el değirmeni almaya. Bizimki bozuldu.

– Sana bunun aynısından –örneği gösterdi– bir metre siyah tafta vermesini söyle. Kaç paraysa hesabımıza yazsın.

– Olur, anne.

– Dönerken de bana birkaç tane aspirin al. Koridordaki saksının yanında para olacaktı.

Orada bir pezo buldu. Yirmi sentavoyu bırakıp bir pezoyu kaptı.

2. Pezonun yüzde biri, kuruş (ç.n.)

"Artık her şeye yetecek param var" diye düşündü.

– Pedro! –diye seslendiler arkasından–. Pedro!

Ama o duymadı. Çoktan uzaklaşmıştı.

Gece tekrar yağmur yağdı. Uzunca bir süre suyun şakırtısını dinledi; sonra uyuyakalmış olmalı, zira uyandığında sadece suskun bir çipilti duyuluyordu. Pencerenin camları buğu yapmıştı ve dış tarafında, gözyaşlarını andıran yağmur damlaları kalın çizgiler halinde aşağıya doğru süzülüyordu. "Şimşeklerin aydınlattığı damlaların düşüşünü izliyor ve her nefes alışımda iç çekip her düşündüğümde sadece seni düşünüyordum, Susana."

Yağmur şimdi rüzgâra dönüşmüştü. Şöyle dendiğini işitti: "Günahların affi ve bedenin yeniden dirilişi. Âmin." İçerideki odada tespih duasını tamamlayan kadınların sesiydi bu. Ayağa kalktılar; kuşları kafeslerine soktular; kapıyı kilitlediler; ışığı söndürdüler.

Geriye şimdi sadece gecenin ışığı ve yağmurun cırcırböceklerinin ınırıltısını andıran ıslığı kalmıştı...

– Tespih duasına neden gelmedin? Dedenin dokuz günlük yası devam ediyor.

Annesi elinde bir mumla orada, kapının eşiğinde duruyordu. Uzun, yayılmış gölgesi tavana kadar yükseliyor ve orada kalaslar tarafından parçalara bölünüyordu.

– Moralim çok bozuk – dedi.

Bunun üzerine annesi arkasını döndü. Mumun alevini söndürdü. Kapıyı kapattı ve bir süre boyunca yağmurun sesine karışmış halde duyulan hıçkırıklara boğuldu.

Kilisenin saati bir vuruşla vakti bildirdi, sonra bir daha, sonra bir daha, zaman sanki kısalmış gibiydi.

– Dediğim gibi, az daha senin annen olacaktım. Annen sana hiç bundan bahsetmedi mi?

– Hayır. Bana sadece güzel şeyleri anlatırdı. Sizin adınızı beni buraya kadar getiren Abundio adındaki katırcıdan öğrendim.

– Dünya iyisi Abundio. Demek beni hâlâ hatırlıyor. Evime getirdiği her yolcu için ona bahşiş verirdim. Böylece ikimiz de kazanıyorduk. Ama şimdi ne yazık ki her şey değişti ve köy böyle yoksullaştığından beri artık ne gelen var ne giden. Demek gelip beni görmeni o tavsiye etti.

– Muhakkak sizi bulmamı söyledi.

– Bunun için ona minnettarım. Her zaman düzgün ve sözünün eri bir insan oldu. Postamızı hep o getirirdi ve sağır olduktan sonra bile bunu yapmaya devam etti. O felaketin başına geldiği günü hatırlıyorum. Hepimiz ona çok üzüldük, çünkü hepimiz onu seviyorduk. Mektuplarımızı getirir götürürdü. Bize dünyanın diğer tarafında ne olup bittiğini anlatırdı ve muhtemelen oradakilere de bizim burada neler yaptığımızı. Çok konuşkan biriydi. Sonra birden sustu. Hiç konuşmaz oldu. Kendisinin duymadığı, kulağında çınlamayan ve bizzat tadına varamadığı şeyleri anlatmaya kalkışmanın hiçbir anlamı olmadığını söylüyordu. Her şeyin sebebi su yılanlarını korkutmak için kullandığımız şu roketlerden birinin kafasının çok yakınında patlamış olması. Dilsiz değildi ama o andan itibaren dilini yutmuş gibi oldu; lakin şurası bir gerçek ki, iyi bir insan olmaktan hiç vazgeçmedi.

– Benim size bahsettiğim adam gayet iyi duyuyordu.

– O değildi o zaman. Hem Abundio çoktan öldü. O kesinlikle ölmüştür. Anlıyor musun? Bu yüzden senin gördüğün o olamaz.

– Ben de sizinle aynı fikirdeyim.

– Neyse, annenin konusuna dönecek olursak, sana diyordum ki...

Bir yandan dinlerken, aynı zamanda da karşımda duran bu kadını incelemeye başladım. Çok zor yıllar geçirmiş olma-

lı diye düşündüm. Suratı sanki içinde hiç kan yokmuş gibi saydamlaşmıştı; elleriyse pörsümüştü ve kırışıklıklarla doluydu. Gözleri görünmüyordu. Üzerinde her tarafı fırfırlı, çok eski, beyaz bir elbise vardı; boynundaysa bir kurdeleye geçirilmiş ve üzerinde "Günahkârların sığınağı" yazan bir Esirgeyen Azize Meryem madalyonu asılıydı.

– ...Bu bahsettiğim şahıs Media Luna'da "at terbiyecisi" olarak çalışıyordu; adının Inocencio Osorio olduğunu söylüyordu. Ne var ki çok çevik olmasından ve iyi sıçramasından ötürü hepimiz onu Çekirge diye bilirdik. Vaftiz babam Pedro onun tay ehlileştirmede çok iyi olduğunu söylüyordu. Ama şurası bir gerçek ki onun başka bir özelliği daha vardı: "Kızıştırıcılık". Rüyalarına girip insanı kızıştırırdı. Evet, onun esas işi buydu. Bir sürü kızla yaptığı gibi annenle de ilişki yaşadı. O bir sürü kızın arasında ben de varım. Kendimi hasta hissettiğim bir seferinde odama gelip bana şöyle demişti: "İyileşmen için nabız atışlarına bakmaya geldim." Bu dediği şey, işe insanın parmak uçlarını okşayarak başlamasına dayanırdı; ardından elleri, sonra da kolları ovalar ve son olarak bacaklara geçerdi. Öyle ki, insan üşüyor olsa bile, çok geçmeden içini ateş basardı. Bunu yaparken bir yandan da sana geleceğinden bahsederdi. Bu arada transa geçerdi; dua edip lanetler yağdırırken gözleri yuvalarının içinde dönüp durur ve Çingenelerin yaptığı gibi insanı tükürüğe boğardı. Bazen de çırılçıplak soyunur ve bizim istediğimiz şeyin aslında bu olduğunu söylerdi. Arada sırada haklı çıktığı da olurdu; her konuda atıp tutmaya o kadarcık olsun.

"Esas konuya gelecek olursak, bu Osorio denen adam anneni görmeye gittiğinde onun falına bakmış ve 'o gece hiçbir erkekle görüşmemesini, zira ayın çok öfkeli olduğunu' söylemiş.

"Dolores telaş içinde bana yapamayacağını söylemeye geldi. Bu şartlar altında Pedro Páramo'yla yatması mümkün değildi. Gel gör ki o gece onların düğün gecesiydi. Ve ben yalan-

cının, düzenbazın biri olan Osorio'ya inanmaması için onu ikna etmeye çalıştım.

"– Yapamam –dedi bana–. Benim yerime sen git. Hiç farkına varmaz.

"Ben ondan tabii ki çok daha gençtim. Ayrıca onun kadar esmer değildim, ama bu karanlıkta fark edilecek bir şey değildi.

"– Böyle bir şey yapamam, Dolores, senin gitmen gerekiyor.

"– Bunu benim için yap. Bu iyiliğini karşılıksız bırakmam.

"Annen o zamanlar çok yumuşak bakışları olan bir genç kızdı. Eğer annenin güzel bir tarafı varsa, o da gözleriydi. Ve onlarla insanı ikna etmeyi bilirdi.

"– Ne olursun, benim yerime sen git – diyordu bana.

"Ben de gittim.

"Karanlıktan ve annenin bilmediği başka bir şeyden faydalandım: Gerçek şu ki Pedro Páramo benim de hoşuma gidiyordu.

"Onunla isteyerek, zevkine vararak yattım. Bedenine sımsıkı sarıldım; ancak gün boyu süren kutlamalar belli ki onu yormuştu, zira bütün geceyi horlayarak geçirdi. Tek yaptığı bacaklarını bacaklarımın arasına sokmak oldu.

"Gün ağarmadan yataktan kalktım ve hemen Dolores'in yanına gidip ona şöyle dedim:

"– Hadi şimdi sen git. Bu artık başka bir gün.

"– Sana ne yaptı? – diye bana sordu.

"– Henüz bilmiyorum – diye yanıt verdim.

"Ertesi sene sen doğdun, ama benden değil; oysaki buna ramak kalmıştı.

"Annen herhalde utandığı için bunu sana anlatmamıştır.

'...Yemyeşil düzlükler. Ufuk çizgisinin, başakları oynatan rüzgârla birlikte yükselip alçaldığını görmek, öğleden sonranın üç bukleli bir yağmurla taçlanışı. Toprağın rengi, yoncanın ve ekmeğin kokusu. Bala bulanmış gibi kokan bir köy...'

"Annen Pedro Páramo'dan her zaman nefret etti. 'Dolores'çiğim! Kahvaltımı hazırlamalarını söylediniz mi?' Ve annen daha gün doğmadan kalkıp ocağın altını yakardı. Kediler ateşin kokusuyla uyanırlardı. Oradan oraya koştururken bir kedi sürüsü de onu takip ederdi. 'Dolores'çiğim!'

"Annen bu şekilde çağrıldığını kaç kez işitmiştir acaba? 'Dolores'çiğim, bu soğumuş. Bu bir şeye benzemiyor.' Kaç kez? Ve daha kötüsünü yaşamaya alışık olsa da, o yumuşak bakışları giderek sertleşti.

'...Zamanın ılıklığında portakal ağaçlarının çiçeklerinden başka bir tat hissetmemek.'

"O günlerde iç çekmeye başladı.

"– Neden iç çekiyorsunuz, Dolores'çiğim?

"O öğleden sonra onlarla birlikteydim. Tarlanın ortasında durmuş, sığırcık sürülerinin geçişini seyrediyorduk. Bir kara akbaba gökyüzünde tek başına süzülüyordu.

"– Neden iç çekiyorsunuz, Dolores'çiğim?

"– Kız kardeşimin yaşadığı yere kadar uçmak için bir kara akbaba olmak isterdim.

"– Bir bu eksikti, Dolores'çiğim. Hemen şimdi kız kardeşini görmeye gideceksin. Geri dönüyoruz. Hemen valizlerini hazırlasınlar. Bir bu eksikti.

"Ve annen gitti:

"– Hoşça kal, Don[3] Pedro.

"– Güle güle, Dolores'çiğim.

"Bir daha geri dönmemek üzere Media Luna'dan gitti. Aylar sonra Pedro Páramo'ya ondan haber olup olmadığını sordum.

"– Kız kardeşini benden daha çok seviyordu. Orada keyfi yerinde olmalı. Hem zaten ondan sıkılmıştım. Onu arayıp soracak değilim, eğer merak ettiğin buysa.

"– Peki, nasıl geçinecekler?

3. İspanyolca "bay" anlamına gelen saygılı bir hitap şekli (ç.n.)

"– Tanrı yardımcıları olsun.

'... *Bizi unutmuş olmasını ona pahalıya ödet, oğlum.*'

"Şimdi beni görmeye geleceğini bildirene kadar da ondan bir daha haber alamadık."

– Çok zor günler geçirdik –dedim ona–. Colima'da teyzem Gertrudis'in evinde yaşıyorduk, kendisine yük olduğumuzu sürekli başımıza kakıyordu. Anneme, "Neden kocanın yanına dönmüyorsun?" deyip dururdu.

"– Sanki beni arayıp sordu mu? Eğer beni çağırmazsa oraya dönmem. Buraya geldim, çünkü seni görmek istiyordum. Çünkü seni seviyordum, bu yüzden geldim.

"– Bunu anlıyorum. Ama artık geri dönmenin vakti geldi.

"– Bu bana bağlı olsaydı."

Karşımdaki kadının beni dinlediğini zannediyordum, ama sanki uzaktan gelen bir fısıltıyı dinlermişçesine kafasını ileriye uzattığını fark ettim. Sonra şöyle dedi:

– Ne zaman dinleneceksin?

"Gittiğin gün seni bir daha göremeyeceğimi anladım. Akşamüstü güneşiyle, gökyüzünün kanlı günbatımıyla kızıla boyanmış olarak gidiyordun. Gülümsüyordun. Bana birçok kez şu şekilde nitelediğin bir köyü arkanda bırakıyordun: 'Burayı sen varsın diye seviyorum, ama burada doğmuş olmak da dahil olmak üzere, geri kalan her şeyinden nefret ediyorum.' Şöyle düşündüm: 'Buraya asla geri dönmeyecek, asla.' "

– Bu saatte burada ne işin var? Çalışmıyor musun?

– Hayır, nine. Rogelio çocuğa bakmamı istiyor. Ben de onu gezdiriyordum. Hem çocuk hem telgraf, aynı anda ikisiyle de ilgilenmek çok zor. Bu arada onun tek yaptığı bilardo salonunda bira içmek. Ayrıca bana para falan verdiği de yok.

– Sen buraya para kazanmaya değil, öğrenmeye geliyorsun; işi biraz öğrendiğinde talepte bulunmaya hakkın olacak. Şimdilik sadece bir çıraksın; belki günün birinde patron sen

olacaksın. Ama bunun için sabırlı ve daha önemlisi yumuşak başlı olmalısın. Eğer sana çocuğu gezdir derlerse, itiraz etmeyip gezdireceksin. Bunlara katlanman gerekiyor.

– Başkaları katlansın, nine, benim katlanmaya niyetim yok.

– Ah, senin şu tuhaflıkların! Bu gidişle hiçbir baltaya sap olamayacaksın Pedro Páramo.

– Şu geçen neydi, Doña Eduviges?

Kadın, sanki bir düşten uyanmış gibi kafasını salladı.

– Media Luna yolunda dörtnala giden Miguel Páramo'nun atı.

– Demek Media Luna'da yaşayan birileri var.

– Hayır, orada kimse yaşamıyor.

– Peki, bu nasıl oluyor?

– At tek başına gidip geliyor. Birbirlerine çok bağlıydılar. Her yerde onu arıyor ve her gün bu saatlerde geri dönüyor. Belki de vicdan azabına dayanamıyordur zavallı. Havyanlar bile bir suç işlediklerinde bunun farkına varıyorlar, değil mi?

– Neden bahsettiğinizi anlamıyorum. Ben herhangi bir at sesi falan duymadım.

– Duymadınız mı?

– Hayır.

– O halde bu benim altıncı hissimin ürünü. Bu bana Tanrı'nın bahşettiği bir yetenek; kim bilir, belki de bir lanet. Bundan neler çektiğimi bir tek ben bilirim.

Bir süre sessiz kaldıktan sonra ekledi:

– Hepsi Miguel Páramo'yla başladı. Öldüğü gece neler olduğunu bir tek ben biliyorum. Atının üzerinde Media Luna'ya döndüğünü duyduğumda çoktan yatağa girmiştim. Bunu garipsedim, çünkü asla bu saatlerde dönmezdi. Onun çiftliğe dönüşü daima sabaha karşı olurdu. Buraya biraz uzak olan Contla köyünde yaşayan sevgilisiyle konuşma-

ya giderdi. Oraya erkenden gider, ama geri dönmekte hep gecikirdi. Lakin o gece geri dönmedi... Onu şimdi duyuyor musun? Çok net bir şekilde duyuluyor. Geri dönüyor.

– Ben hiçbir şey duymuyorum.

– O halde benim hissim olmalı. Evet, dediğim gibi, onun geri dönmediği konusu tam bir safsata. Odamın camına vurulduğunu hissettiğim sırada, atı henüz geçip gitmemişti. Kim bilir, bu belki de benim yanılsamamdı. Ama şurası bir gerçek ki, bir şey beni oradakinin kim olduğuna bakmaya zorladı. Evet, oydu: Miguel Páramo. Onu görmek beni şaşırtmadı, çünkü aklını başından alan o kızı tanımadan önce, bir dönem boyunca gecelerini benim evimde, benim yatağımda geçirmişti.

"– Ne oldu? –diye Miguel Páramo'ya sordum–. Yoksa terk mi edildin?

"– Hayır. O beni hâlâ seviyor –dedi bana–. Ama onunla buluşamadım. Köy sanki uçup gitmişti. Tamam, etrafta çok fazla sis, duman ya da her neyse ondan vardı, ama artık Contla diye bir yerin var olmadığına eminim. Hesaplarıma göre köyün bulunması gereken yerin çok daha ötesine kadar gittim, ama hiçbir şey bulamadım. Sana bunu anlatmak için geldim, çünkü sen beni anlıyorsun. Eğer bunları Comala'daki diğer insanlara anlatsam, her zaman yaptıkları gibi hemen benim delirdiğimi söylerler.

– Hayır, Miguel, deli falan değilsin, sen ölmüş olmalısın. Hatırlasana, bu at günün birinde seni öldürecek derlerdi. Hatırlasana, Miguel Páramo. Belki de yine delice şeyler yapmaya kalkıştın ve başına bunlar geldi.

– Sadece babamın kısa bir süre önce yaptırdığı taş duvarın üzerinden atladım. Artık yola ulaşmak için bayağı bir dolaşmak gerekiyor. Bu yüzden *Colorado*'yu duvarın üzerinden atlatıp kestirmeden yola çıkayım dedim. Duvarın üzerinden atladığımı hatırlıyorum, sonra da koşmaya devam ettik. Ama demin dediğim gibi, ortalık yalnızca duman, duman ve dumanla kaplıydı.

"– Yarın baban üzüntüden kahrolacak –dedim ona–. Onun haline acıyorum. Şimdi git ve huzur içinde yat, Miguel. Benimle vedalaşmaya geldiğin için sana müteşekkirim.

"Ve pencereyi kapattım.

"Gün doğmadan az önce Media Luna'dan bir yanaşma gelip şöyle dedi:

"Patronum Don Pedro gelmenizi rica ediyor. Oğlu Miguel öldü. Onun yanında bulunmanızı istiyor.

"– Bundan haberim var –dedim ona–. Yas tutulmasını istediler mi peki?

"– Evet, Don Fulgor size bunları iletmeye gelirken ağlamamı söyledi.

"– Anlaşıldı. Don Pedro'ya hemen geleceğimi söyle. Onu getireli çok oldu mu?

"– Daha yarım saat bile olmadı. Nabzına bakan doktorun dediğine göre öleli çok olmuş, ama daha önce getirilseymiş belki de kurtarılabilirmiş. Başına bir şey geldiğini *Colorado*'nun hareketlerinden anladık; hayvancağız bütün gece oradan oraya koşturup durdu ve kimseyi uyutmadı. Birbirlerini ne kadar sevdiklerini biliyorsunuz; bu ölüm karşısında hayvanın Don Pedro'dan daha çok acı çekeceğine inanası geliyor insanın. Ne bir şey yedi ne de uyudu, tek yaptığı oradan oraya koşturmak. Sanki ne olduğunu anlamış gibi, bilmem anlatabildim mi? Sanki içinin parçalandığı, sanki bir şeyin içini kemirdiği hissediliyor.

"– Giderken kapıyı çekmeyi unutma.

"Ve Media Luna'lı yanaşma gitti."

– Hiç ölü birinin inlemesini işittin mi? – diye sordu bana.

– Hayır, Doña Eduviges.

– Umarım hiç işitmezsin.

Borunun içinden damlalar birbiri ardına dökülüyor. İnsan berrak suyun kayanın içinden çıkıp testiye düşüşünü işitiyor.

İnsan bunu işitiyor. Fısıltıları da işitiyor; yere sürtünen, yürüyen, gidip gelen ayakları da. Testi taşıyor ve sular ıslak zemine dökülüyor.

"Uyan!" diyorlar ona.

Sesin tınısı hiç yabancı gelmiyor. Kim olduğunu tahmin etmeye çalışıyor, ama bedeni gevşiyor ve uykunun ağırlığı altında ezilip uyuyakalıyor. Bazı eller çarşafları tutmuş çekiştiriyorlar ve beden onların sıcaklığının altına gizlenerek huzur arıyor.

"Uyan artık!" diyorlar bir kez daha.

Bu ses omuzlarını sarsıyor. Bedenini doğrultuyor. Gözlerini aralıyor. Borudan çıkıp dolu testinin üzerine dökülen su damlalarının gürültüsü işitiliyor. Yere sürtünen adımlar işitiliyor... Ve bir hıçkırık.

Hıçkırığı işte o zaman duydu. Onu uyandıran da bu oldu: Yumuşak, cılız bir hıçkırık; belki de bu cılızlığı sayesinde uykunun dolambaçlarının arasından süzülebilmiş ve korkuların yuvalandığı o yere kadar ulaşabilmişti.

Yavaşça kalktı ve gecenin hâlâ hüküm süren karanlığında zorlukla seçilen kapının kenarına dayanmış hıçkırarak ağlayan bir kadının yüzünü gördü.

– Neden ağlıyorsun, anne? – diye sordu; ayaklarını yere basar basmaz annesinin yüzünü tanımıştı çünkü.

– Baban öldü – dedi kadın ona.

Ve hemen ardından, sanki kederinin yayları gevşemiş gibi, kendi ekseni etrafında arka arkaya dönmeye başladı. Kimi eller omuzlarından kavrayıp bedeninin hareketini durdurana kadar bu böyle devam etti.

Kapıdan göğün ağarmaya başladığı görülüyordu. Hiç yıldız yoktu; sadece henüz güneşin ışığıyla aydınlanmamış kurşuni, gri bir gökyüzü ve sanki yeni bir gün başlamıyor da gece daha yeni çöküyormuşçasına, kahverengi bir ışık.

Dışarıda, avluda gidip gelen insanların ayak sesleri. Sus-

kun gürültüler. Buradaysa, eşikte dikilen ve bedeni günün gelişini engelleyen o kadın; sadece kollarının arasından gökyüzü parçacıklarının, ayaklarının altındansa ışık demetlerinin içeri girmesine müsaade ediyor. Altındaki zemini sanki gözyaşları basmışçasına, püsküren bir ışık. Ve sonra hıçkırık. Yine o yumuşak ama keskin hıçkırık ve bedenini burkan o keder.

– Babanı öldürdüler.

– Peki, seni kim öldürdü, anne?

"Hava ve güneş var, bulutlar var. Orada, yukarıda mavi bir gökyüzü ve onun arkasında belki şarkılar, belki de daha güzel sesler var... Neticede umut var. Kederimize rağmen bizim için umut var.

"Ama senin için yok, Miguel Páramo, çünkü sen bağışlanmadan öldün ve bu yüzden hiç merhamet bulamayacaksın."

Peder Rentería ölü bedene arkasını döndü ve ayini sona erdirdi. Bir an önce bitirmek için acele etmişti ve kiliseyi dolduran kalabalığın önünde onu son kez kutsamadan dışarı çıktı.

– Peder, onu kutsamanı istiyoruz!

– Hayır! –dedi başını olumsuz bir şekilde sallayarak–. Bunu yapmayacağım. O kötü bir insan oldu ve cennete adım atamayacak. Eğer onun için aracılık edersem Tanrı bana kızar.

Bunu söylerken, bir yandan da ellerinin titremesini gizlemeye çalışıyordu. Ama başaramadı.

Oradaki herkesin ruhu, kilisenin ortasında, etrafı yeni mumlar, çiçekler ve cenaze töreninin sona ermesini arkada tek başına bekleyen bir baba tarafından çevrilmiş bir kaidenin üzerinde duran bu ölünün ağırlığı altında ezilmişti.

Peder Rentería, omuzlarına sürtünmemeye özen göstererek Pedro Páramo'nun hemen yanından geçti. Kutsal su kabını yumuşak hareketlerle kaldırdı ve kutsanmış suyu yu-

karıdan aşağıya doğru serpti; bu arada ağzından dua olması muhtemel bir mırıltı dökülüyordu. Sonra diz çöktü ve oradaki herkes onunla birlikte aynı şeyi yaptı:

– Kuluna merhamet et, Tanrım.

– Huzur içinde yatsın, âmin – diye karşılık verdi kalabalıktan yükselen sesler.

Ve içinin yeniden öfkeyle dolmaya başladığı sırada, topluluğun Miguel Páramo'nun ölüsünü taşıyarak kiliseyi terk ettiğini gördü.

Pedro Páramo ona doğru yaklaştı ve hemen yanı başında diz çöktü:

– Biliyorum peder, ondan nefret ederdiniz. Ve bunda haksız değildiniz. Mesela erkek kardeşinizin, oğlumun işlediği yönünde söylentiler dolaşan bir cinayete kurban gitmesi, sizin inancınıza göre oğlumun tecavüzüne uğrayan yeğeniniz Ana'nın olayı, zaman zaman size yönelik saldırıları ve saygısızlıkları, herkesçe anlaşılır gerekçeler. Ama şimdi bunları unutun peder. Ona saygı gösterin ve onu bağışlayın; kim bilir, belki Tanrı da bağışlayacaktır.

Dua sehpasının üzerine bir avuç altın para koydu ve ayağa kalktı:

– Bunu kilisenize bir bağış olarak kabul edin.

Kilisede artık hiç kimse yoktu. Pedro Páramo, kapıda kendisini bekleyen iki adamın yanına vardı ve üçü birlikte, Media Luna'dan dört ustabaşının omuzlarının üzerinde beklemekte olan tabutun arkasından yürüdüler.

Peder Rentería, paraları birer birer topladıktan sonra sunağa yaklaştı.

– Bunlar senin –dedi–. O kurtuluşunu satın alabiliyor. Fiyatın bu olup olmadığını sen biliyorsun. Bana gelince, Tanrım, adil ya da haksız olanı senden istemek için ayaklarına kapanıyorum, sana yakarmaktan başka bir şey elimden gelmiyor... Onu benim için cezalandır, Tanrım.

Ardından mabedin kapısını kapattı.

Giyinme odasına girip kendini bir köşeye attı ve gözyaşları tükenene kadar acı ve kederden ağladı.

– Tamam Tanrım, sen kazandın – dedi bir süre sonra.

Akşam yemeği sırasında her gece yaptığı gibi sıcak çikolatasını içti. Kendini rahatlamış hissediyordu.

– Baksana, Anita.[4] Bugün kimi gömdüklerini biliyor musun?

– Hayır, amca.

– Miguel Páramo'yu hatırlıyor musun?

– Evet, amca.

– İşte onu.

Ana başını eğdi.

– O şeyi yapanın o olduğundan eminsin, değil mi?

– Hayır, amca, emin değilim. Yapanın yüzünü görmedim. Beni kıskıvrak yakaladığında geceydi, karanlıktı.

– O halde onun Miguel Páramo olduğunu nasıl anladın?

– Çünkü bana şöyle demişti: "Ben Miguel Páramo'yum, Ana. Sakın korkma." Bana böyle demişti.

– Ama onun babanı öldüren kişi olduğunu biliyordun, değil mi?

– Evet, amca.

– O halde ondan kurtulmak için ne yaptın?

– Hiçbir şey yapmadım.

Bir süre boyunca ikisi de sessiz kaldılar. Mersin ağacının yaprakları arasında esen ılık havanın sesi işitiliyordu.

– Bana özürlerini sunmak ve kendisini bağışlamamı istemek için geldiğini söylemişti. Yataktan kalkmadan ona seslendim: "Pencere açık." Hemen içeri girdi. Bu sanki yapmış

4. İspanyolcada sözcüğün sonuna eklenen *ito, ita* vb. ekler küçültme görevi görür. Burada "Küçük Ana" anlamında "Ana'cık" demek gerekirdi belki, ama bu şekilde bırakmayı tercih ettim (ç.n.)

olduğu şeyden ötürü bir özür dileme biçimiymiş gibi, içeri girer girmez beni kucakladı. Ve ben de ona gülümsedim. O anda bana öğretmiş olduğunuz şeyi düşündüm: Hiçbir insandan asla nefret etmemek gerekir. Kendisini affettiğimi göstermek için ona gülümsemiştim; ama sonra benim gülümsememi göremeyeceği aklıma geldi, çünkü gecenin karanlığından ötürü ben onu göremiyordum. Sadece üzerimde olduğunu ve bana kötü şeyler yapmaya başladığını hissettim.

"Beni öldüreceğini sandım. İlk aklıma gelen buydu, amca. Hatta o beni öldürmeden önce kendi kendime öleyim diye düşünmeyi bile bıraktım. Ama muhtemelen bunu yapmaya cüret edemedi.

"Bunu gözlerimi açıp açık duran pencereden içeri giren sabah aydınlığını görünce anladım. Yoksa o ana dek bu dünyadan göçtüğüm kanısına kapılmıştım."

– Ama emin olduğun şeyler de vardır. Mesela sesi... Onu sesinden tanıyamadın mı?

– Onu kesinlikle tanıyamıyordum. Sadece babamı öldürdüğünü biliyordum. Onu daha önce hiç görmemiştim ve o olaydan sonra da bir daha görmedim. Buna dayanamazdım amca.

– Ama kim olduğunu biliyordun.

– Evet. Ve nasıl biri olduğunu da... Şimdi cehennemin en dibindedir herhalde, zira bütün azizlerden tüm varlığımla bunu istedim.

– O kadar emin olma, kızım. Şu anda kim bilir kaç kişi onun için dua ediyordur! Sen tek başınasın. Binlerce duaya karşılık tek bir dua. Ve onların arasında seninkine göre çok daha yürekten olanları da vardır; mesela babasınınki.

Az daha ona şöyle diyecekti: "Üstelik ben onu bağışladım." Ama bunu sadece aklından geçirmekle yetindi. Genç kızın zedelenmiş ruhuna daha fazla zarar vermek istemedi. Bunun yerine, onu kolundan tutup şöyle dedi:

– Gel, onca kötülük yaptığı bu dünyadan onu alıp götürdüğü için Yüce Tanrımıza şükredelim; şimdi onu cennetine koymuş olsa bile hiç önemi yok.

Bir at, köyün anayolunun Contla yoluyla kesiştiği noktadan dörtnala geçti. Hiç kimse onu görmedi. Ne var ki, köyün dışında bekleyen bir kadın, ikiye katlanmış bacaklarıyla sanki yere kapaklanacakmış gibi koşan atı gördüğünü anlattı. Miguel Páramo'nun doru atını tanımış ve şöyle düşünmüştü: "Şu hayvan kafasını kıracak." Ardından, atın duruşunu düzelttiğini ve sanki arkasında bıraktığı bir şeyden korkmuş gibi, boynunu geriye doğru atmış halde, hızını hiç azaltmadan koşmaya devam ettiğini gördü.

Bu dedikodular Media Luna'ya cenazenin kaldırıldığı gece, mezarlığa kadar uzun bir yolu yürümek zorunda kalan adamların dinlendiği bir sırada ulaştı.

Dünyanın her tarafındaki insanlar yatmaya gitmeden önce nasıl sohbet ediyorlarsa, onlar da öyle sohbet ediyorlardı.

– Bu ölüm bana çok acı verdi –dedi Terencio Lubianes–. Tabutun ağırlığı altında ezilen omuzlarım hâlâ acıyor.

– Benimkiler de –dedi oradan kardeşi Ubillado–. Hatta ayağımdaki nasırlar bile büyüdü. Patron ne diye herkesin ayakkabılarını giymesini istedi ki? Bugün bayram falan değildi ki, değil mi Toribio?

– Size ne dememi istiyorsunuz ki? Ben onun tam zamanında öldüğünü düşünüyorum.

O sırada, son posta arabasıyla Contla'dan yeni dedikodular geldi.

– Dediklerine göre ruhu oralarda dolaşıyormuş. Falanca kadının camını tıklatırken görmüşler. Tıpkı ona benziyormuş. Deri tozlukları falan, her şeyi tastamammış.

– Peki, siz Don Pedro'nun, o hiddetli adamın, oğlunun karı peşinde koşmaya devam etmesine müsaade edeceğini mi

sanıyorsunuz? Bunu öğrense ne yapacağını tahmin edebiliyorum: "Yeter –derdi ona–. Sen artık ölüsün. Mezarında rahat dur. Bu işi bize bırak." Eğer ona buralarda dolaşırken rastlarsa, tekrar öbür dünyaya göndereceğine kalıbımı basarım.

– Haklısın, Isaías. İhtiyar bu tür şeylerden hoşlanmaz.

Arabacı yoluna devam etmeden önce şöyle dedi: "Ne duyduysam size aynen aktardım."

Havada kayan yıldızlar vardı. Gökyüzünden sanki ateş yağmuru yağıyormuşçasına yere düşüyorlardı.

– Şuna bakın, –dedi Terencio– yukarıda sıkı bir cümbüş var anlaşılan.

– Miguelito'nun aralarına katılışını kutluyorlardır herhalde – dedi Jesús.

– Bu kötü bir alamet değil mi?

– Kimin için?

– Kız kardeşin için; onun geri dönüp kendisini ziyaret etmesini bekliyor olabilir.

– Kime söylüyorsun bunu?

– Sana.

– Gidip yatsak iyi olacak çocuklar. Bugün çok yorulduk ve yarın erkenden kalkmamız gerekiyor.

Ve birer gölge gibi karanlığa karıştılar.

Havada kayan yıldızlar vardı. Comala'daki ışıklar söndü.

İşte o zaman, gökyüzü gecenin hükmüne girdi.

Peder Rentería yatağında dönüp duruyor, ama bir türlü uyuyamıyordu:

"Bütün bu olanların suçlusu benim –dedi kendi kendine–. Bana maddi destek olanların üzerine gidemiyorum. Zira şurası bir gerçek ki, bütün masraflarımı onlar karşılıyor. Yoksullardan hiçbir şey alamıyorum; dualar karın doyurmuyor ki. Bugüne dek hep böyle oldu. Ve işte geldiğimiz nokta. Hepsi benim suçum. Beni seven, bana inanan ve Tanrı katında

kendilerine aracılık etmem için bana koşan insanlara ihanet ettim. İnançlı olmakla ne kazandılar ki? Cennete mi gittiler? Ya da ruhları mı arındı? Ve ruhlarını ne diye arındırırlar ki, eğer son anda... Kız kardeşi Eduviges'in günahlarının bağışlanmasını istemek için bana gelen María Dyada'nın bakışları hâlâ gözümün önünde:

"– Kız kardeşim her zaman insanların hizmetinde oldu. Sahip olduğu her şeyi onlara verdi. Hatta onlara bir çocuk bile verdi. Ve içlerinden birinin onu kendi çocuğu olarak tanıması için onların karşısına dikildi, ama hiçbiri bunu yapmak istemedi. Bunun üzerine onlara şöyle dedi: 'Bu durumda ben nasıl bir tesadüf eseri onun anası olduysam, aynı zamanda babası da olacağım.' Ne onları rahatsız etmek ne de kimseyle bozuşmak isteyen kız kardeşimin iyiliğini ve misafirperverliğini istismar ettiler.

"– Ama o intihar etti. Tanrı'nın emrine karşı geldi.

"– Başka çaresi kalmamıştı. Bunu da iyiliğinden yaptı zaten.

"– Son anda her şeyi berbat ettin –ona böyle demiştim–. Son anda. Cennete gitmek için o kadar sevap biriktirmişken, hepsini böyle bir çırpıda yitiriverdin.

"– Kim bilir, belki de yitirmemiştir. Çok acı çekerek öldü. Ve acı... Acı hakkında şu anda hatırlayamadığım bir şeyler söylemiştiniz. Kız kardeşim işte bu acı yüzünden yaşamına son verdi. Kanlar içinde kıvranarak öldü. O anki yüz ifadesi gözümün önünden gitmiyor; hiçbir insanoğlunun yüzü onunkinden daha hüzünlü bir ifadeye asla bürünmemiştir.

"– Çok dua edilirse belki...

"– Sürekli dua ediyoruz, peder.

"– Gregoryen ayinleri belki işe yarayabilir. Ama bunun için yardıma ihtiyacımız var ve buraya rahipler getirmemiz gerekiyor. Bu da masraflı bir iş.

"Bir sürü çocuk sahibi yoksul bir kadın olan María

Dyada'nın bakışları hâlâ gözümün önünde.

"– Hiç param yok. Bunu biliyorsunuz, peder.

"– O halde işleri oluruna bırakalım. Tanrı'nın takdirini bekleyelim.

"– Peki, peder."

Teslimiyet karşısında neden birden aslan kesiliyordu? Ruhu günahlardan arındırmak için bir, iki, ya da gerektiği durumlarda yüz tane sözcük söylemek bu kadar kolayken, bağışlamak ona zor geliyordu. Cennet ve cehennem hakkında ne biliyordu ki? İsimsiz bir köyde kaybolmuş bir din adamı olarak, mesela cennete kimlerin hak kazandığını biliyordu. Bu konuda bir liste vardı. Haftanın günleriyle anılanlardan başlayarak Katolik mezhebinin azizlerini sıralamaya başladı: "Azize Nunilona, bakire ve şehit; Anercio, piskopos; Azize Salomé, dul; Alodia ya da Elodia ve Nulina, ikisi de bakire; Córdula ve Donato." Ve devam etti. Yatağa oturduğunda artık uykuya teslim olmak üzere olduğunu anladı: "Oturmuş, çitten atlayan koyunları sayar gibi azizleri sayıyorum."

Dışarı çıktı ve gökyüzüne baktı. Yıldız yağmuru vardı. Bundan hoşlanmadı, çünkü sakin bir gökyüzü görmek istemişti. Horozların ötüşünü işitti. Gecenin örtüsünün yeryüzünü, "bu gözyaşı vadisi"ni örttüğünü hissetti.

– Umarım hiç işitmezsin, oğlum. Umarım hiç işitmezsin – dedi Eduviges Dyada bana.

Gece bir hayli ilerlemişti. Bir köşede yanan gaz lambasının ışığı zayıflamaya başladı; biraz titreştikten sonra da tamamen söndü.

Kadının ayağa kalktığını hissettim ve yeni bir lamba getirmeye gittiğini düşündüm. Adımlarının sesini giderek daha uzaktan işittim. Durup bekledim.

Aradan bir süre geçip de geri gelmediğini görünce, ben de ayağa kalktım. Kısa adımlarla ve etrafımı yoklaya yoklaya

yürüyerek odama kadar gittim. Orada yere çöküp uykumun gelmesini bekledim.

Uykumdan birkaç kez uyandım.

Bunlardan biri o haykırışı işitmemle oldu. Bir sarhoşun narasını andıran iç parçalayıcı bir haykırıştı bu: "Ey hayat, beni hak etmiyorsun!"

Aceleyle doğruldum, çünkü onu kulağımın dibinde işittim; belki sokaktan geliyordu, ama ben onu burada, odamın duvarlarına sinmiş halde işitmiştim. Uyandığımda etraf tekrar sessizliğe büründü; çıt çıkmıyor, sadece sessizliğin fısıltısı duyuluyordu.

Hayır, o haykırışın neden olduğu sessizliğin derinliğini ölçmek mümkün değildi. Sanki yeryüzünün tüm havası boşalmış gibi oldu. Hiçbir ses kalmadı: Kendi nefesimi ve kalp atışımı bile duyamıyordum. Hatta bilincim bile sessizliğe gömülmüştü sanki. Derken bu durum sona erdi ve tam sakinleşmeye başlamıştım ki, o haykırış geri döndü ve uzunca bir süre duyulmayı sürdürdü: "Bu darağacını boylayanların ayaklarını özgürce sallama hakkından başka bir şey olmasa bile, tutmayın, bırakın beni!"

İşte tam o sırada kapı ardına kadar açıldı.

– Siz misiniz, Doña Eduviges? –diye sordum–. Dışarıda ne oluyor öyle? Korktunuz mu?

– Benim adım Eduviges değil. Ben Damiana'yım. Burada olduğunu öğrendim ve seni görmeye geldim. Kalman için seni evime davet etmek istiyorum. Orada yatıp dinlenecek bir yatağın olacak.

– Damiana Cisneros mu? Siz Media Luna'da yaşayan kadınlardan biri değil misiniz?

– Orada yaşıyorum. Bu yüzden gelmem uzun sürdü.

– Annem bana Damiana diye birinden söz etmişti; doğduğumda bir süre bana o bakmış. Yoksa siz o Damiana mısınız?

– Evet, ben oyum. Gözlerini açtığın günden beri seni tanıyorum.

– Tamam, sizinle geleceğim. Çığlıklar beni burada hiç rahat bırakmadı. O bağırışları duymadınız mı? Sanki birini öldürüyorlardı. Hiçbir şey duymadınız mı?

– Belki de burada kapalı kalmış bir yankıydı. Uzun yıllar önce Toribio Aldrete'yi bu odada astılar. Sonra da, bedeni asla huzur bulamasın diye, kapıyı kilitlediler. Bu kapının anahtarı hiç kimsede yokken, buraya nasıl girebildiğini anlayamadım.

– Kapıyı Doña Eduviges açtı. Müsait olan yegâne odanın burası olduğunu söyledi.

– Eduviges Dyada mı?

– Evet, o.

– Zavallı Eduviges. Hâlâ acı çekerek dolaşıyor olmalı.

"54 yaşında, bekâr bir erkek olan, çiftlik kâhyası olarak çalışan, vekâleten ya da bizzat dava açma ve takip etme konusunda herhangi bir engeli bulunmayan ben Fulgor Sedano, şikâyetimi ve gerekçelerimi aşağıda..."

Toribio Aldrete'den davacı olurken böyle demişti. Ve dava dilekçesi şu şekilde bitiyordu: "Arazi gaspından şikâyetçiyim, gereğinin yapılmasını ..."

– Sizin adamlığınızdan kimse şüphe edemez, Don Fulgor. Dediğinizi mutlaka yaptığınızı bilirim. Ve bunu arkanızdaki güce güvenmeden yaparsınız.

Hatırlıyordu. Sözde dava dilekçesini kutlamak için birlikte kafayı çekmeye başladıklarında Aldrete'nin ilk sözleri şunlar olmuştu:

– Bu kâğıt parçasıyla siz ve ben kıçlarımızı sileceğiz, Don Fulgor, çünkü başka hiçbir şeye yaramayacak. Bunu siz de biliyorsunuz. Ama aldığınız emirleri yerine getirmek zorundaydınız, bu arada beni de bazı endişelerden kurtardınız; zira ilk başta korkmadım desem yalan olur, ama davanın konusunu öğrenince çok güldüm. Demek "arazi gaspı", ha? Pat-

ronunuz bu kadar cahil olduğu için utanmalı.

Hatırlıyordu. Eduviges'in pansiyonundaydılar. Hatta ona sormuştu:

– Baksana, Viges, dipteki odayı bana ayırır mısın?

– Siz hangisini isterseniz, Don Fulgor; isterseniz, bütün odalarımı tutabilirsiniz. Adamlarınız burada mı yatacaklar?

– Hayır, sadece bir oda lazım. Sen bizi merak etme, git yat. Odanın anahtarını bırak yeter.

– Evet, demin dediğim gibi, Don Fulgor –dedi Toribio Aldrete–. Sizin adamlığınızdan hiç kimse şüphe duyamaz, ama patronunuz olacak o orospu çocuğundan nefret ediyorum.

Hatırlıyordu. Onun söylediklerini beş duyusunu kullanarak son duyuşu olmuştu bu. Daha sonra tam bir ödlek gibi davranmış ve bağırıp durmuştu. "Demek arkamda güç varmış. Gücü göstereceğim sana!"

Pedro Páramo'nun evinin kapısını kamçısının sapıyla çaldı. İki hafta önce, bunu ilk kez yaptığı anı düşündü. O seferdeki gibi yine uzunca bir süre beklemek zorunda kaldı. O gün yaptığı gibi, kapının üstünden sarkan siyah fiyonga yine baktı. Ama bu kez herhangi bir yorum yapmadı. O ilk seferde, "Şuna bak! Ne kadar yukarı asmışlar. İlkinin rengi çoktan solmuş, ama en son astıkları, boyalı bir bez parçasından başka bir şey olmasa da, ipek gibi parlıyor" diye geçirmişti içinden.

İlk seferinde o kadar uzun süre beklemişti ki, herhalde evde oturan yok, diye düşünmekten kendini alamamıştı. Ve tam gideceği sırada Pedro Páramo kapıda belirmişti.

– İçeri gel, Fulgor.

Bu ikinci görüşmeleriydi. İlkindeyse sadece o karşısındakini görmüştü, çünkü o sırada Pedrito daha yeni doğmuştu. Ve işte bu da ikincisiydi. Neticede bunu ilk görüşmeleri olarak nitelemek de mümkündü. Pedro Páramo'nun onunla sanki aynı

seviyedeymişler gibi konuştuğunu fark etti. Öyle olsun! Kırbacı bacaklarında şaklatarak uzun adımlarla onu takip etti: "Çok yakında burada her şeyin benden sorulduğunu öğrenecek. Bunu öğrenecek. Buraya geliş sebebim de bu zaten."

– Otursana, Fulgor. Burada daha rahat bir şekilde konuşabiliriz.

Ahırdaydılar. Pedro Páramo oradaki yemliklerden birine oturup bekledi:

– Neden oturmuyorsun?

– Ayakta kalmayı tercih ederim, Pedro.

– Nasıl istersen... Ama adımın başına "Don" koymayı unutma.

Bu delikanlı kim oluyordu da onunla bu şekilde konuşuyordu? Babası Don Lucas Páramo bile böyle bir şey yapmaya yeltenmemişti. Ama hayatında Media Luna'ya hiç uğramamış, buradaki işleri kulaktan dolma olarak bile bilmeyen bu delikanlı onunla bir ırgatla konuşur gibi konuşuyordu. Öyle olsun, bakalım!

– Çiftlik ne durumda?

Beklediği fırsatın geldiğini hissetti. "Şimdi elime düştün" diye düşündü.

– Kötü... Hiçbir şeyimiz kalmadı. Son sığırımızı da sattık.

Borçlarının nereye çıktığını ona göstermek için cebinden kâğıtlar çıkarmaya başladı. Tam "Borcumuz işte şu kadar" diyecekti ki, Pedro Páramo'nun şöyle dediğini işitti:

– Kime borcumuz var? Beni ilgilendiren miktarı değil, borcun kime olduğu.

Ona bir dizi isim sıraladı. Ve sözünü şöyle bitirdi:

– Para bulabileceğimiz hiçbir yer yok. Durum bu.

– Neden peki?

– Çünkü aileniz bütün kaynakları kuruttu. Sürekli borçlanıyor, borçlanıyor, ama hiç geri ödemiyorlardı. Bunun bir bedeli olacaktı. Ben çoktandır diyordum: "Bu gidişle her şey-

lerini kaybedecekler." Nitekim dediğim çıktı. Ama her şeye rağmen, arazileri satın almak isteyen ve karşılığında iyi para veren birileri var buralarda. Gelecek parayla, vadesi geçmiş senetler kapatıldıktan sonra geriye çok az da olsa bir şeyler kalır.

– Toprakları alacak kişi sen misin yoksa?

– Ben olacağımı nasıl düşünebilirsiniz?

– Bunu kesinlikle düşünüyorum. Yarından itibaren sorunlarımızı çözmeye başlayacağız. İlk önce Preciado kardeşlerle başlayacağız. En çok o kızlara mı borcumuz var demiştin?

– Evet. Ve en az para ödediğimiz de onlar. Babanız onların alacağını hep en sona bırakıyordu. Duyduğuma göre kızlardan biri, Matilde, şehre taşınmış. Tam emin değilim, ama ya Guadalajara ya da Colima. Bu durumda Lola, yani Doña Dolores, her şeyin tek sahibi olarak kaldı. Ne demek istediğimi anladınız, Enmedio çiftliğinden bahsediyorum. Borcumuzu ödemek zorunda olduğumuz işte o.

– Yarın Lola'ya evlenme teklif edeceksin.

– Böyle bir şeyi kabul etmesini nasıl beklersiniz? Ben artık o kadar yaşlıyım ki.

– Bunu benim için yapacaksın. Kaldı ki, onun güzel tarafları var. Ona deli gibi âşık olduğumu söyleyecek ve evlenme teklifime hemen cevap vermesini isteyeceksin. Geçerken Peder Rentería'ya uğra ve nikâh işini ayarlamasını söyle. Şu anda ne kadar paramız var?

– Hiç yok, Don Pedro.

– O halde ona söz ver. Paramız olunca ödeyeceğimizi söyle. Sorun çıkarmayacağına eminim. Bu işi yarın hemen hallet.

– Peki, Aldrete konusu ne olacak?

– Aldrete konusu da ne? Sen bana Preciado'lardan, Fregoso'lardan ve Guzman'lardan bahsettin. Şimdi Aldrete de nereden çıktı?

– Tarla sınırı konusu... O kendine ait kısmın etrafını çok-

tan çitle çevirmişti zaten; şimdi de arazinin bölünmesini tamamlamak için gereken duvarı çekmemizi istiyor.

– Bu işi daha sonraya bırak. Duvar için de endişelenme, duvar falan olmayacak. Arazi tek parça kalacak. Bütün bunları düşün, Fulgor, kafan almasa bile yine de düşün. Sen bir an önce Lola konusunu hallet. Oturmak istemez misin?

– Oturacağım, Don Pedro. Şu "Don" sözünü sizin için kullanmak giderek hoşuma gidiyor.

– Lola'ya dediklerimi aktaracak ve kendisini çok sevdiğimi söyleyeceksin. Bu çok önemli. Gerçekten Sedano, onu seviyorum. Biliyor musun, onun gözlerine âşığım. Bu işi yarın sabah erkenden halledeceksin. Kâhyalık görevlerinden bir kısmını senin üzerinden alıyorum. Media Luna'yı şimdilik unut.

"Bu çocuk bütün bu kurnazlıkları nereden öğrendi acaba? –diye düşündü Fulgor Sedano, Media Luna'ya geri dönerken–. Ondan hiç umudum yoktu. Rahmetli patronum Don Lucas onun için 'İşe yaramazın teki' derdi. 'Bir tembellik abidesi o.' Ben de ona hak verirdim. 'Ben öldükten sonra git kendine iş ara, Fulgor.' 'Olur, Don Lucas.' 'Sana şunu söylemeliyim ki, Fulgor, yarın öbür gün ben ölünce karnını doyurabilsin ve anasına bakabilsin diye onu papaz mektebine bile göndermeyi denedim; ama bu bile fayda etmedi.' 'Siz bunlara layık değilsiniz, Don Lucas.' 'Ona hiçbir konuda güvenilmez; yaşlandığımda bana bakacağından bile şüpheliyim. Doğrusunu istersen onu adam edemedim, Fulgor.' 'Bu gerçekten çok yazık, Don Lucas.' "

Ve biraz önce tanık olduğu durum ne kadar farklıydı. Eğer Media Luna'yı bu kadar sevmeseydi, onu görmeye bile gelmez, hiç haber vermeden çekip giderdi. Ama bu toprağa, onca zamandır işlenmelerine rağmen, hâlâ sabana boyun eğmeye devam eden ve her seferinde daha çok ürün veren şu çıplak tepelere büyük bir tutkuyla bağlıydı... Ah, sevgili Media

Luna... Ve onun eklentileri. "Bu tarafa doğru yaklaş bakalım, Enmedio toprakçığı." Onun gelişini görür gibi oldu. Sanki Media Luna'ya katılmıştı bile. Her şey bir yana, bir kadının ifade ettiği de buydu. "Hadi bakalım, göreceğiz!" dedi. Ve kamçısını bacaklarında şaklatarak çiftlik evinin büyük kapısından çıktı.

Dolores'i ikna etmek çok kolay oldu. Hatta teklifi duyunca gözleri parladı ve suratı allak bullak oldu.

– Kıpkırmızı olduğum için beni bağışlayın, Don Fulgor. Don Pedro'nun benimle ilgileneceğini hiç düşünmemiştim.

– Sizi düşünmekten gözüne uyku girmiyor.

– Ama o istediği her kızla evlenebilir. Comala'da güzel kızdan bol ne var? Onlar bunu duyunca ne diyecekler?

– O sadece sizi düşünüyor, Dolores. Gözü başka kimseyi görmüyor.

– Sözlerinizle içimi ürpertiyorsunuz, Don Fulgor. Böyle bir şeyi hayal dahi edemezdim.

– O kadar içine kapanık bir insandır ki... Huzur içinde yatsın, Don Lucas Páramo sizin ona layık olmadığınızı söylemişti. Babasına saygısından ötürü bu konuyu bir daha hiç açmadı. Babası artık hayatta olmadığı için hiçbir engel kalmadı. Çiftliğin başına geçince bana verdiği ilk görev bu oldu, ama ben işlerimin yoğunluğu yüzünden bunu biraz geciktirdim. Düğün tarihi olarak öbür günü belirleyebiliriz. Siz ne dersiniz?

– Çok erken değil mi? Daha hiçbir şeyim hazır değil. Çeyizimi ısmarlamam gerekiyor. Kız kardeşime yazacağım. Yok, en iyisi bir özel ulak göndereceğim, ama her halükârda 8 Nisan'dan önce hazır olamam. Bugün ayın 1'i. Evet, en erken ayın 8'inde olabilir. Ona birkaç güncük beklemesini söyleyin.

– O bu işin hemen şimdi olmasını istiyordu. Eğer tek sorun çeyizse, hiç dert etmeyin, biz onu tedarik ederiz. Don Pedro'nun rahmetli annesi onun elbiselerini giymenizi bekli-

yor. Ailede böyle bir gelenek var.

– Ama bu günlerle ilgili bir şey daha var. Bilirsiniz işte, kadınlara özgü o şey. Ah! Size bunu söylemekten nasıl utanıyorum bir bilseniz, Don Fulgor. Yüzüm kıpkırmızı oluyor. O günler aybaşıma denk geliyor. Ah! En sonunda bana söylettiniz.

– Ne olmuş yani? Evlilik olayı aybaşı olup olmamasıyla değil, birbirini sevmekle ilgilidir. Eğer ortada sevgi varsa, gerisinin hiçbir önemi yoktur.

– Ama siz beni hiç anlamıyorsunuz, Don Fulgor.

– Anlıyorum. Düğün öbür gün olacak.

Ve onu kollarını açmış sekiz gün, sadece sekiz gün ister bir halde bırakıp gitti.

"Unutmadan, Don Pedro'ya –şu Pedro ne uyanık delikanlı ama!– söylemem gerekiyor; yargıca malların birleştiğini söylemeyi unutmamasını tembihlemeliyim kendisine. 'Bunu hemen yarın ona söylemeyi sakın unutma, Fulgor.' "

Bu arada Dolores, elinde bir ibrikle hemen mutfağa, su ısıtmaya koştu: "Şunun daha erken inmesini sağlayacağım. Hemen bu gece insin. Ama her halükârda üç gün hiçbir şey yapamam. Buna hiçbir çare yok. Ne mutluluk! Ah, ne mutluluk! Bana Don Pedro'yu verdiğin için sana şükürler olsun, Tanrım." Ve ekledi: "İleride benden sıkılsa bile hiç önemi yok."

– Teklif yapıldı ve büyük bir memnuniyetle kabul edildi. Peder nikâhı bu kadar acil kıymak için altmış pezo istiyor. Ona borcumuzu en kısa zamanda ödeyeceğimizi söyledim. Dediğine göre sunağın elden geçmesi gerekiyormuş ve yemek masası da artık çok eskimiş. Yeni bir masa göndereceğimize dair kendisine söz verdim. Sizin pazar ayinine hiç gelmediğinizi söylüyor. Bundan böyle gideceğinize dair söz verdim. Ve nineniz öldüğünden beri ailenizden ona "onda birlik" kilise vergisi gitmiyormuş. Bu konuda artık hiç endişelenmeme-

sini söyledim. Neticede her şey tamam.

– Dolores'ten avans olarak bir şey istemedin mi?

– Hayır, patron. Buna cüret edemedim. İşin gerçeği bu. O kadar mutluydu ki, bu coşkusunu bozmak istemedim.

– Sen daha çocuksun.

"Vay canına! Ben çocuk, ha? 55 yaşıma rağmen... O hayata daha yeni başlamış, bense ölümden sadece birkaç adım uzaktayken."

– Mutluluğunu bozmak istemedim.

– Her şeye rağmen çocuksun.

– Pekâlâ patron, öyle olsun.

– Gelecek hafta Aldrete'ye gidecek ve duvarı kaldırmasını söyleyeceksin. Media Luna'nın arazisini işgal etmiş durumda.

– Gayet güzel ölçüp biçmişti. Bunu ben biliyorum.

– O halde hata yaptığını söyle. Yanlış hesaplamışsın, de. Eğer gerekirse duvarları yıkıver.

– Peki ya yasalar?

– Hangi yasalar, Fulgor? Bundan böyle yasaları biz yapacağız. Şu belalı tiplerden Media Luna'da çalıştırdığın var mı hiç?

– Evet, birkaç tane var.

– O halde Aldrete'yle görüşmeye giderken onları da yanına al. Ayrıca onu "arazi gaspı"yla ya da başka herhangi bir şeyle suçlayan bir dava aç. Ve ona Lucas Páramo'nun artık öldüğünü hatırlat. Benimle yeni anlaşmalar yapmak gerekiyor.

Gökyüzü hâlâ maviydi. Çok az bulut vardı. Hava yukarıda üfürüyor, ama aşağıya inene kadar sıcağa dönüşüyordu.

Sadece ısrarını göstermek için, kamçısının sapıyla kapıya tekrar vurdu, zira Pedro Páramo'nun keyfî gelene kadar kapının açılmayacağını biliyordu. Kapının tepesine doğru bakarak şöyle dedi: "Kim ne derse desin, şu siyah bez parçaları gayet güzel görünüyor."

Tam o sırada kapıyı açtılar ve içeri girdi.

– Gel, Fulgor. Toribio Aldrete konusu çözümlendi mi?

– O konu halledildi, patron.

– Şimdi geriye Fregoso'lar konusu kalıyor. Buna daha sonra bakırız. Şimdi "balayı" hazırlıklarıyla çok meşgulüm.

– Bu köy yankılarla doludur. Bunlar sanki duvar deliklerinde ya da taş altlarında hapsolmuş gibidir. Yürürken, birilerinin senin üzerine basıp geçtiklerini hissedersin. Gıcırtılar duyarsın. Gülüşler duyarsın; gülmekten yorulmuş gibi, artık çok yaşlanmış gülüşler. Ya da kullanılmaktan yıpranmış sesler. Bütün bunları duyarsın. Bir gün bu seslerin sönüp gideceğini düşünüyorum.

Bunları bana köyün içinden geçerken Damiana Cisneros anlatıyordu.

– Bir dönem boyunca her gece bir eğlenceden yükselen sesleri duydum. Gürültüler Media Luna'ya kadar geliyordu. O cümbüşü görmek için yaklaştığımda şunu gördüm: Şu anda gördüğümüz şeyi. Hiçbir şey yoktu. Hiç kimse yoktu. Sokaklar şimdiki gibi bomboştu.

"Bir süre sonra onları duymaz oldum. Zira neşe insanı yorar. Bu yüzden bu cümbüşün sona ermesi beni şaşırtmadı.

"Evet –diye sürdürdü sözlerini Damiana Cisneros–. Bu köy yankılarla doludur. Bu beni artık ürkütmüyor. Köpeklerin ulumasını işittiğimde, bırakıyorum ulusunlar. Rüzgârlı günlerdeyse, ağaç yapraklarının rüzgâr tarafından sürüklendiği görülür; oysaki gördüğün gibi burada hiç ağaç yok. Bir zamanlar varmış demek ki, yoksa bu yapraklar nereden çıkardı ki?

"Bütün bunların içinde en kötüsüyse insanların sohbetlerini duyduğun zamanlar; sesler sanki bir oyuktan çıkar gibi oluyor, ama o kadar netler ki, onları tanıyorsun. Biraz önce gelirken ölünün başında yas tutan insanlara rastladım. Ölünün ruhuna bir dua etmek için durdum. Tam o sırada, bir ka-

dın diğerlerinden ayrılıp yanıma geldi ve bana şöyle dedi:

"– Damiana! Tanrı'ya benim için dua et, Damiana!

"Başörtüsünü çıkarınca kız kardeşim Sixtina'nın yüzünü hemen tanıdım.

"– Ne arıyorsun buralarda? – diye sordum ona.

"Bunun üzerine koşup diğer kadınların arasına saklandı.

"Eğer bilmiyorsan, kız kardeşim Sixtina ben on iki yaşındayken öldü. En büyüğümüz oydu. Ondan sonra ailemiz on altı kişiye kadar çıktı; ne kadar zamandır ölü olduğunu hesapla artık. Ve hâlâ bu dünyada dolaşıyor. Bu yüzden eğer, daha yeni yankılar işitirsen sakın korkma, Juan Preciado."

– Annem geleceğimi size de haber verdi mi? – diye ona sordum.

– Hayır... Ah, unutmadan, annen nasıl?

– Öldü – dedim.

– Öldü mü? Neden peki?

– Neden olduğu anlaşılamadı. Belki de üzüntüdendir. Sürekli iç çekerdi.

– Bu kötü bir şeydir. Her iç çekiş insanın yitirdiği bir yudum yaşamdır. Demek öldü, ha?

– Evet. Belki de bunu bilmeniz gerekirdi.

– Nereden bilecekmişim canım? Senelerdir ondan haber aldığım yok.

– O halde beni nasıl buldunuz?

– ...

– Siz canlı mısınız, Damiana? Söyleyin bana, Damiana!

Ve o bomboş sokaklarda bir anda tek başıma kaldım. İstilacı bitkilerin dalları, tavanları gökyüzüne açılan evlerin pencerelerinden içeri dalmıştı. Duvarların dökülen sıvalarının altından ufalanmaya başlamış kerpiçler görünüyordu.

– Damiana! –diye bağırdım–. Damiana Cisneros!

Sesimin yankısı bana cevap verdi: "...ana ...neros! ...ana ...neros!"

Sanki onları ben uyandırmışım gibi, köpeklerin havladığını işittim.

Bir adamın sokağı geçtiğini gördüm.

– Hey, sen! – diye seslendim.

– Hey, sen! – diye kendi sesim bana yanıt verdi.

Ve bazı kadınların sohbeti, sanki hemen sokağın köşesindeymişçesine kulağıma kadar ulaştı:

– Şu gelene baksana. Filoteo Aréchiga değil mi bu?

– Evet, o. Aman görmemiş gibi yap.

– En iyisi buradan gidelim. Eğer arkamızdan gelirse, bu ikimizden birini gerçekten istiyor demektir. Sence hangimizi takip ediyordur?

– Muhtemelen seni.

– Bana da sanki senin peşindeymiş gibi geliyor.

– Yeter, koşma artık. Köşede durdu.

– Demek ikimizin de peşinde değilmiş, gördün mü?

– Eğer ikimizden birinin peşinde olsaydı, ne yapacaktık?

– Hayal kurmayı bırak.

– Boş ver, böylesi daha iyi oldu. Buralarda, onun Don Pedro'ya kız bulmakla görevli olduğu söylentisi dolaşıyor. Onu görünce bu yüzden kaçıyoruz.

– Gerçekten mi? Don Pedro denen o herifle hiç işim olmaz.

– En iyisi buradan uzaklaşmak.

– Doğru söylüyorsun. Hadi gidelim buradan.

Gece. Gece yarısı çoktan geçmiş. Ve sesler:

– ...Eğer bu sene mısır iyi ürün verirse sana borcumu ödeyecek paramın olacağını söylüyorum. Ama şayet mahsul kötü olursa, sen de bunun sonucuna katlanacaksın.

– Seni sıkıştıran yok. Biliyorsun ki sana karşı hep anlayışlı oldum. Ama toprak senin değil. Başkasının toprağını işlemeye kalkmışsın. Nereden para kazanıp da bana borcunu ödeyeceksin?

– Bu toprağın benim olmadığını kim söylüyor?

– Onu Pedro Páramo'ya sattığın iddia ediliyor.

– O herifin yakınından bile geçmedim. Toprak hâlâ benim.

– Bunu sen söylüyorsun. Ama oralarda her şeyin ona ait olduğu söyleniyor.

– Gelip bunu yüzüme karşı söylesinler.

– Bana bak, Galileo, burada sadece ikimiz varız ve sana değer verdiğimi bilirsin, zira bu yüzden kız kardeşimin kocası oldun, ayrıca ona iyi davrandığından kimse şüphe edemez. Ama toprakları sattığını benden gizlememelisin.

– Sana onları hiç kimseye satmadım diyorum.

– Neticede onlar Pedro Páramo'nun ve onlara muhtemelen bu şekilde sahip olmuştur. Don Fulgor seni görmeye gelmedi mi?

– Hayır.

– Muhtemelen yarın gelecektir. Eğer yarın gelmezse, ondan sonraki bir gün...

– O zaman ya beni öldürecek ya da kendi ölecek; ama istedikleri gibi at koşturamayacaklar.

– *Requiescat in paz,*[5] enişte, amin. Her ihtimale karşı.

– Beni hiç merak etme, tekrar görüşeceğiz. Ben öyle tehditlere pabuç bırakacak adam değilim.

– O halde yarın görüşmek üzere. Felícitas'a bu akşam yemeğe gelmeyeceğimi söyle. Daha sonra şöyle anlatmak istemem: "Son gecesinde onun yanındaydım."

– Belki sonradan fikir değiştirirsin diye sana bir şey ayıracağız.

Mahmuzların gürültüsü arasında ilerleyen adımların yere basışı duyuldu.

– ...Yarın, gün ağarırken, benimle geleceksin, Chona. Hayvanları bile hazırladım.

5. (Latince) "Huzur içinde yat" (ç.n.)

– Ya babam öfkesinden ölürse? Bu ilerlemiş yaşında... Benim yüzümden böyle bir şey olursa kendimi asla affetmem. İhtiyaçlarını gidermesine yardımcı olacak yegâne kişi benim. Benden başka hiç kimsesi yok. Beni kaçırmak için neden bu kadar acele ediyorsun? Birazcık sabret. Şunun şurasında ölmesine ne kaldı?

– Bir yıl önce de bana aynı şeyi söylemiştin. Yaşadığın hayat sözde canına tak ettiği için seni kaçırmaya gelmiştim, ama elim boş geldiğimi görünce beni cesaretsizlikle suçlamıştın. Ben de bu sefer katırların parasını ödeyip onları yanımda getirdim. Benimle geliyor musun?

– Bırak, biraz düşüneyim.

– Chona! Senden ne kadar hoşlandığımı bilemezsin. Arzularıma artık daha fazla gem vuramıyorum, Chona. Bu yüzden ya benimle geleceksin, ya benimle geleceksin.

– Bırak, biraz düşüneyim. Ama beni anlamalısın. Onun ölmesini beklemek zorundayız. Artık çok az kaldı. O zaman nereye istersen seninle geleceğim ve beni kaçırmak zorunda kalmayacaksın.

– Bunu bana bir yıl önce de söylemiştin.

– Ne olmuş yani?

– Sana katırları kiralamak zorunda kaldığımı söylüyorum. Sadece senin karar vermeni bekliyorlar. Bırak, baban kendi başının çaresine baksın! Sen gençsin, güzelsin. İşlerini yapacak bir kadın bulması zor olmayacaktır. Buralarda şefkatli ruhlardan daha bol bir şey yok.

– Bunu yapamam.

– Elbette yapabilirsin.

– Yapamam. İnan bana, yüreğim el vermiyor, neticede o benim babam.

– O halde daha fazla konuşmaya gerek yok. Benim için eskiden beri yanıp tutuşan Juliana'yı görmeye gideceğim.

– Tamam. Sana diyecek sözüm yok.

– Yarın beni görmek istemiyor musun?
– Hayır. Seni bir daha asla görmek istemiyorum.

Gürültüler. Sesler. Fısıltılar. Uzaktan işitilen şarkılar:

Sevdiğim bana bir mendil verdi
Kenarları gözyaşıyla oyalı...

Tizden. Şarkı söyleyenler kadınmış gibi.

Önümden geçen arabaları gördüm. Onları ağır ağır çeken öküzler. Tekerleklerin altındaki taşların gıcırtısı. Oraya kadar sanki uyuyarak gelmiş adamlar.

"...Köy, her gün sabahın ilk saatlerinde, arabaların geçişiyle sarsılır. Dört bir yandan güherçile, mısır koçanı ya da ot yüküyle gelirler. Tekerleklerinin gıcırtısıyla pencereler titreşir, insanlar uykudan uyanır. Bu aynı zamanda fırınların açıldığı, fırından yeni çıkmış ekmek kokusunun etrafa yayıldığı saattir. Derken birden gökte şimşekler çakabilir. Yağmur yağmaya başlayabilir. İlkbahar gelebilir. Orada 'birdenbire olan' şeylere alışacaksın, oğlum."

Boş arabalar sokakların sessizliğini bozuyor ve gecenin karanlığındaki yolda gözden kayboluyorlardı. Ve gölgeler. Gölgelerin yankısı.

Geri dönmeyi düşündüm. Buraya gelirken kullandığım yukarıdaki patikayı, tepelerin siyahlığında açılmış bir yara gibi hissettim.

İşte tam o sırada birisi omzuma dokundu.

– Burada ne yapıyorsunuz?

– Birini bulmaya geldim... –az daha kim olduğunu söyleyecektim, ama kendimi tuttum–; babamı bulmaya geldim.

– Neden içeri gelmiyorsunuz?

İçeri girdim. Çatısının yarısı çökmüş bir evdi burası. Kire-

mitler ve çatının çöken kısmı yerde duruyordu. Diğer tarafta bir adamla bir kadın vardı.

– Siz ölü değil misiniz? – diye onlara sordum.

Kadın gülümserken erkek bana ciddi bir şekilde baktı.

– Sarhoş bu – dedi adam.

– Sadece korkmuş – dedi kadın.

Odada bir gaz lambası, sazdan bir yatak ve üzerinde kadının elbiselerinin bulunduğu bir iskemle vardı. Zira kadın, Tanrı onu dünyaya nasıl attıysa öyle, yani çırılçıplaktı. Aynı şekilde adam da.

– Birisinin sızlandığını ve kapımıza kafa attığını işittik. Sonra da sizi gördük. Başınıza neler geldi sizin?

– Başımdan o kadar çok şey geçti ki, şu anda tek isteğim uyumak.

– Biz zaten uyuyorduk.

– Hadi uyuyalım o zaman.

Şafak sökerken anılarım yavaş yavaş silindi.

Arada sırada sözcüklerin sesini duyuyor ve farkı anlıyordum. Zira o ana dek duymuş olduğum, o ana dek öğrenmiş olduğum sözcüklerin herhangi bir sesleri yoktu, onlar çınlamıyorlardı; hissediliyorlardı, ama sessizce, tıpkı düş görürken işitilenler gibi.

– Kim acaba? – diye soruyordu kadın.

– Kim bilir? – diye yanıtlıyordu adam.

– Yolu buraya nasıl düştü acaba?

– Kim bilir?

– Sanki babasıyla ilgili bir şey söylediğini işittim.

– Bunu söylediğini ben de işittim.

– Yolunu kaybetmiş olmasın? Yollarını kaybettiklerini söyleyen diğerlerinin de buraya nasıl düştüklerini hatırlasana. Los Confines diye bir yeri arıyorlardı ve sen bu yerin nerede olduğunu bilmediğini söylemiştin.

– Evet, hatırlıyorum, ama bırak da biraz uyuyayım. Daha gün doğmadı.

– Az kaldı. Eğer sana böyle konuşuyorsam bu seni uyandırmak için. Gün doğmadan önce seni uyandırmamı tembihlemiştin bana. Bu yüzden böyle yapıyorum. Kalk hadi!

– Benim kalkmamı ne için istiyorsun?

– Ne için olduğunu bilmiyorum. Dün gece yatarken seni uyandırmamı söyledin. Ama ne için olduğunu söylemedin.

– O halde bırak uyuyayım. Geldiğinde şunun ne dediğini duymadın mı? Bırakın uyuyayım, dedi. Tek söylediği bu oldu.

Sanki sesler giderek uzaklaşıyor. Sanki gürültüleri kayboluyor. Sanki boğuluyorlar. Artık kimse bir şey söylemiyor. Uyuyakalıyorum.

Çok geçmeden tekrar başlıyor:

– Biraz önce kıpırdadı. Galiba uyanacak. Eğer bizi burada görürse bir sürü soru soracaktır.

– Bize ne sorabilir ki?

– Bilmem. Ama bir şey söyleyecektir herhalde, değil mi?

– Rahat bırak onu. Çok yorgun olmalı.

– Neden sence?

– Yeter! Kapa çeneni be kadın!

– Baksana, kıpırdanıyor. Nasıl dönüp durduğunu gördün mü? Sanki onu içinden silkeliyorlarmış gibi. Nasıl bir şey olduğunu biliyorum, çünkü benim de başıma geldi.

– Ne gelmiş senin başına?

– Bu şey.

– Neden bahsettiğini anlamıyorum.

– Onu böyle kıvranırken görüp bana o şeyi ilk kez yapmandan sonra hissettiklerimi hatırlamasam bu konuyu hiç açmayacaktım. Çektiğim acıyı ve duyduğum büyük pişmanlığı hiç unutamıyorum.

– Sen neden bahsediyorsun?

– O şeyi bana yaptığın zaman hissettiklerimden... Sen her

ne kadar kabul etmek istemesen de, onun kötü bir şey olduğunu daha o zaman anlamıştım.

– Sen hâlâ orada mısın? Neden uyumuyor ve beni de uyutmuyorsun?

– Hatırlatmamı sen istedin. Ben de bunu yapıyorum. Tanrı aşkına! Benden yapmamı istediğin şeyi yapıyorum. Hadi kalk artık! Kalkma saatin neredeyse geldi.

– Biraz huzur ver be kadın!

Adam tekrar uyumuş göründü. Kadınsa söylenmeye devam etti, ama çok alçak bir sesle:

– Şafak sökmüş olmalı, zira ortalık aydınlanıyor. Bulunduğum yerden şu adamı görebiliyorsam, onu görmeye yetecek kadar ışık var demektir. Birazdan güneş de çıkacaktır. Bu hiç şaşmaz. Şu adam günahkârın birine benziyor. Ve biz ona yatacak yer verdik. Sadece bir gece için de olsa, hiç fark etmez; onu evimizde gizledik. İleride bu bizim başımıza iş açabilir... Nasıl kıpırdandığına bak şunun, bir türlü rahat edemiyor. Galiba ruhu bir türlü huzur bulamıyor.

Gün ağarıyordu. Gündüz, gölgeleri dağıtır. Onları yok eder. Bulunduğum oda, uyuyan bedenlerin sıcaklığıyla ısınmış gibiydi. Gözkapaklarımın arasından şafak vaktinin aydınlığını görüyor, ışığı hissediyordum. Ve şöyle dendiğini duyuyordum:

– Tıpkı bir idam mahkûmu gibi yerinde duramıyor. Ve kötü bir adamın tüm özelliklerine sahip. Kalk, Donis! Şuna bak. Yerde kıvranıp duruyor. Ve ağzından salyalar akıyor. Birçok cinayetten sorumlu biri olmalı. Ve sen fark etmedin bile.

– Zavallının biri olmalı. Uyu artık ve bırak biz de uyuyalım!

– Uykum yoksa ne diye uyuyacakmışım ki?

– O zaman kalk ve bizi rahatsız etmeyeceğin bir yere git!

– Tamam, ben ocağın altını yakmaya gidiyorum. Geçerken de, şu herife, gelip senin yanına, benim boşalttığım yere yatmasını söyleyeceğim.

– Peki, söyle.

– Yapamam. Beni korkutuyor.

– O zaman git işini yap ve bizi rahat bırak.

– Tamam, öyle yapacağım.

– Ne bekliyorsun?

– Şimdi gidiyorum.

Kadının yataktan indiğini hissettim. Çıplak ayakları odanın zemininde ilerledi ve başımın üzerinden geçti. Gözlerimi açıp kapadım.

Uyandığımda güneş tam tepeye yükselmişti. Hemen yanımda bir maşrapa kahve duruyordu. Onu içmeyi denedim ve birkaç yudum aldım.

– Başka hiçbir şeyimiz yok. Bunun için kusurumuza bakma. Öyle bir yokluk içindeyiz ki...

Bunu söyleyen bir kadın sesiydi.

– Siz benim için endişelenmeyin –dedim ona–. Benim için endişelenmeyin. Alıştım artık. Buradan nasıl gidilir?

– Nereye?

– Nereye olursa.

– Bir sürü yol var. Mesela biri Contla'ya gider, diğeri oradan gelir. Bir diğeri dosdoğru dağlara götürür. Buradan görünen ve nereye gittiğini bilmediğim şu yol var –ve bana parmağıyla tavandaki deliği, çatının çökmüş olduğu yeri işaret etti–. Şu taraftaki bir diğeri Media Luna'dan geçer. Başka bir tanesiyse bütün bu toprakların ötesine ulaşır; en uzaklara giden de odur.

– Belki de benim geldiğim yol odur.

– Nereye gidiyor?

– Sayula'ya.

– Vay canına! Ben Sayula'nın şu tarafta olduğunu sanıyordum. Her zaman orayı görmek istemişimdir. Orada çok fazla insan olduğunu söylerler, doğru mu?

– Her tarafta olduğu kadar.

– Vay canına! Bizse burada o kadar yalnızız ki. Hayat hakkında az da olsa bir şeyler öğrenmek için yanıp tutuşuyoruz.

– Kocanız nereye gitti?

– O benim kocam değil, erkek kardeşim, ama bunun bilinmesini istemiyor. Nereye gittiğine gelince, sanırım şu taraflarda dolaşan kayıp bir buzağıyı aramaya gitti. En azından bana öyle söyledi.

– Ne kadar zamandır buradasınız?

– Kendimizi bildik bileli. Biz burada doğduk.

– O halde Dolores Preciado'yu tanıyor olmalısınız.

– Belki Donis tanır. Ben fazla insan tanımam, çünkü evden hiç çıkmam. Beni gördüğünüz bu yerden dışarı asla adım atmadım... Asla demek yanlış aslında; beni karısı yaptığından beri demek daha doğru olur. O zamandan beri kendimi eve kapıyorum, çünkü beni görmelerinden korkuyorum. O buna inanmak istemiyor, ama ben korkulacak biriyim, değil mi? –ve güneşin vurduğu tarafa doğru yaklaştı–. Şu yüzüme bir bakın!

Herkesinkine benzeyen, sıradan bir yüzü vardı.

– Bakmamı istediğiniz şey ne?

– Günahımı görmüyor musunuz? Yukarıdan aşağıya suratımı kaplayan, iltihaplı yaraya benzer mor lekeleri görmüyor musunuz? Bu sadece dışarıdan görülen kısım; içerdeyse tam bir çamur denizine döndüm.

– Eğer buralarda hiç kimse yoksa sizi kim görebilir ki? Ben bütün köyü dolaştım ve kimseyi görmedim.

– Size öyle geliyor; ama burada hâlâ birileri var. Mesela Filomeno yaşamıyor mu? Dorotea, Melquiades, ihtiyar Prudencio, Sóstenes, bunların hiçbiri yaşamıyor mu? Tabii ki yaşıyorlar, ama evlerinden hiç çıkmıyorlar. Gündüzleri ne yaparlar bilmiyorum, ama geceleri evlerine kapanıyorlar. Zira o saatlerde buraları hayaletlerle dolar. Bir görseniz, o ruh kalabalığı sokakları nasıl doldurur. Hava kararır kararmaz ortaya çıkmaya başlarlar ve kimse onları görmekten hoşlan-

maz. Onlar o kadar çok, biz ise o kadar azız ki, artık günahlarından arınsınlar diye dua etmeye bile çabalamıyoruz. Zira dualarımız hepsine yetmeyecektir; her birine duadan küçücük bir parça düşecektir. Ve bu kadarı zaten hiçbir işlerine yaramaz. Üstelik biz de hiç günah işlemeyen, duaları tamamen kabul olan kişiler değiliz ki; hâlâ hayatta olanlarımızdan hiçbirimiz Tanrı'nın sevgili kulu değiliz. Günahlarının utancını içinde hissetmeden gözlerini cennete dikebilecek bir kişi bile yok aramızda. Ama utanç hiçbir şeyi telafi etmez. En azından bir süre önce buradan geçip yaşı gelen çocukları kiliseye kabul eden bir piskopos öyle söylemişti. Ben de onun karşısına çıkıp her şeyi itiraf ettim:

"– Bu asla bağışlanmaz – dedi bana.

"– Çok utanç duyuyorum.

"– Bu sorunu çözmüyor.

"– Bizi evlendirin!

"– Hemen ayrılın!

"Ona, bizi bir köşeye sıkıştırıp birimizi diğerinin yanına koyarak birleştirenin yaşam olduğunu söylemek istedim. Burada o kadar yalnızdık ki, bir tek ikimiz vardık. Ve bir şekilde köyün nüfusunu arttırmak gerekiyordu. Tekrar geri geldiğinde belki kiliseye kabul edecek bir çocuk bulabilecekti.

"– Ayrılın. Yapılabilecek tek şey bu.

"– Peki, nasıl yaşayacağız?

"– Diğer insanlar nasıl yaşıyorlarsa, öyle.

"Ve asık bir suratla katırına binip sanki burada çürümenin bir timsali varmışçasına, arkasına bile bakmadan çekip gitti. Bir daha da geri gelmedi. Buranın ruhlarla dolu olmasının sebebi işte bu; günah çıkarmadan ölen ve günahlarından arınmaları –özellikle de bizlerin dualarından medet umarak– bir daha asla mümkün olmayacak bir sürü insanın ruhu ortalıkta boş boş dolaşıyor... İşte geliyor. Onu duyuyor musunuz?

– Evet, duyuyorum.

– Bu o.

Kapı açıldı.

– Buzağıya ne oldu? – diye sordu kadın.

– Onu şimdi yakalayamadım, ama izini takip ettim ve bulunduğu yeri öğrenmeme çok az kaldı. Bu gece onu yakalayacağım.

– Gece beni burada tek başıma mı bırakacaksın?

– Galiba öyle olacak.

– Buna dayanamam. Yanımda olmana ihtiyacım var. Günün kendimi sakin hissettiğim yegâne zamanı gece saatleri.

– Bu gece buzağıyı bulmaya gideceğim.

– Biraz önce –diye araya girdim– sizin kardeş olduğunuzu öğrendim.

– Bunu yeni mi öğrendiniz? Ben bunu sizden çok önce öğrendim. Bu yüzden en iyisi siz hiç burnunuzu sokmayın. Bizim hakkımızda konuşulmasından hoşlanmayız.

– Sadece anladığımı söylemek istemiştim, yoksa başka bir niyetim yok.

– Siz ne anlıyorsunuz?

Kadın da erkeğin yanına sokuldu ve onun omuzlarına yaslanıp aynı şeyi sordu:

– Siz ne anlıyorsunuz?

– Hiçbir şey –dedim–. Her geçen gün daha az şey anlıyorum –ve ekledim–: Geldiğim yere dönmek istiyorum. Gündüzün geriye kalan kısıtlı aydınlığından faydalanacağım.

– Bekleseniz daha iyi olur –dedi adam–. Yarına kadar sabredin. Havanın kararmasına pek bir şey kalmadı ve bütün yollar çalılarla kaplı. Kolaylıkla kaybolabilirsiniz. Yarın size yolu gösteririm.

– Pekâlâ.

Gökyüzüne açılan tavandan bir ardıçkuşu sürüsünün, hani şu yolları karanlık tarafından kesilmeden önce gün batımında

uçan kuşların geçtiğini gördüm; sonra da, gündüzü götürmeye gelen rüzgâr tarafından parçalanmış birkaç bulutu.

Ardından gökyüzünde akşam yıldızı belirdi ve daha sonra da ay.

Erkek ve kadın benimle birlikte değildiler. Avluya bakan kapıdan çıkıp gittiler ve geri döndüklerinde çoktan gece olmuştu. Bu yüzden dışarıda oldukları sırada olan bitenlerden habersizdiler.

Onlar evde yokken şunlar oldu:

Bir kadın sokaktan geçerken odaya girdi. Çok yaşlı ve sanki derisi büzüşmüş denecek kadar zayıftı. İçeri girdi ve yuvarlak gözlerini odada dolaştırdı. Belki beni bile görmüştür. Belki uyuduğumu zannetmiştir. Dosdoğru yatağın bulunduğu tarafa gitti ve onun altından bir sandık çıkardı. İçinde bir şeyler aradı. Koltuğunun altına birkaç tane çarşaf aldıktan sonra, sanki beni uyandırmamak için parmaklarının ucuna basarak odadan çıktı.

Kaskatı kesilmiştim; nefesimi tutuyor ve başka bir tarafa bakmaya çalışıyordum. En sonunda kafamı döndürmeyi ve akşam yıldızının ay ile birleşmiş olduğu tarafa bakmayı başardım.

– İçin şunu! – dediğini işittim.

Kafamı çevirmeye cesaret edemedim.

– İçin şunu! Size iyi gelecektir. İçinde portakal çiçeği çayı var. Korktuğunuzu biliyorum, çünkü titriyorsunuz. Bunu içince korkunuz geçecek.

O elleri ve gözlerimi yukarı kaldırmamla birlikte de o yüzü hemen tanıdım. Kadının arkasında duran adam sordu:

– Hasta mısınız?

– Bilmiyorum. Sizin belki de hiçbir şey görmediğiniz yerlerde ben insanlar ve başka şeyler görüyorum. Biraz önce odada bir kadın vardı. Onu çıkarken görmüş olmalısınız.

– Buraya gel –dedi adam kadına–. Onu yalnız bırak. O bir mistik olmalı.

– Onu yatağa yatırmalıyız. Nasıl titrediğine baksana, kesin ateşi var.

– Onu hiç umursama. Bu herifler dikkat çekmek için kendilerini bu hale sokarlar. Media Luna'da kâhin olduğunu iddia eden birini tanımıştım. Düzenbazlığı ortaya çıkar çıkmaz patronun kendisini öldüreceğini hiçbir zaman öngörememişti. Bu da o mistiklerden biri olmalı. Hayatları, "Bakalım takdir-i ilahi sizin için nasıl bir kader belirlemiş" diye insanların geleceğini okuyarak, o köy senin bu köy benim dolaşmakla geçer. Ama burada karnını doyuracak birini bile bulamayacak. Bak, titremesi nasıl da kesildi, gördün mü? Çünkü deminden beri bizi dinliyor.

Sanki zaman geriye sarılmış gibi. Ayın hemen yanındaki yıldızı bir kez daha gördüm. Parçalanmakta olan bulutları. Ardıçkuşu sürülerini. Ve bunların ardından, hâlâ ışıkla dolu akşamı.

Duvarlar akşam güneşini yansıtıyordu. Adımlarım taşların arasında hoplaya zıplaya ilerliyordu. Katırcı bana şöyle diyordu: "Git Doña Eduviges'i bul, tabii hâlâ yaşıyorsa!"

Sonra karanlık bir oda. Yanımda horlayan bir kadın. Soluk alışı bana farklı göründü; sanki yarı uyur yarı uyanık gibiydi; daha doğrusu sanki aslında uyumuyor, sadece uyurken çıkarılan sesleri taklit ediyordu. Sazdan yatağın üstünde sidik kokan çuvallar seriliydi; sanki bir kez bile güneşe çıkarılıp havalandırılmamış gibi duruyorlardı. Bir de, içi talaşla ya da onca teri emmekten odun gibi sertleşmiş bir yünle dolu kaba kumaştan bir yastık vardı.

Dizlerimin hemen yanında kadının çıplak bacaklarını, suratımın yanındaysa nefesini hissediyordum. Yatağa oturup sırtımı o kerpiç gibi yastığa dayadım.

– Siz uyumuyor musunuz? – diye sordu bana.

– Uykum yok. Bütün gün uyudum. Kardeşiniz nerede?

– Şu tarafa doğru gitti. Gitmesi gerektiğini siz de duydunuz ya. Belki bu gece gelmez.

– Demek her şeye rağmen gitti. Size rağmen gitti, ha?

– Evet. Belki de geri dönmez. Diğer erkeklerin hepsi böyle yaptılar. Şuraya gideceğim, oradan öteye gideceğim diye başladı her şey. En sonunda giderek o kadar uzaklaştılar ki, geri dönmemek en iyisi diye düşündüler. Gitme fikri onun kafasında her zaman vardı ve sanırım şimdi sıra ona geldi. Bu konuda bana bir şey söylemedi, ama belki de beni sizinle birlikte bırakırken, bana göz kulak olacağınızı düşünüyordu. Bunu kendisi için bir fırsat olarak gördü. Kaçak buzağı konusu sadece bir bahaneydi. Göreceksiniz, geri dönmeyecek.

Şöyle demek geçti içimden; "Çıkıp biraz hava alacağım, zira midem bulanıyor"; ama şöyle dedim:

– Hiç merak etmeyin. Geri dönecek.

Ayağa kalktığımda bana şöyle dedi:

– Mutfakta ateşin üzerine yiyecek bir şeyler koydum. Çok değil, ama açlığınızı bastırmaya yeter.

Bir parça kurutulmuş et, közün üzerinde de birkaç tane *tortilla* buldum.

– Ancak bunları bulabildim –yattığı yerden bana söylediğini işittim–. Annemin zamanından beri sakladığım iki temiz çarşaf karşılığında bunları kız kardeşimden aldım. Biz yokken onları almaya gelmiş olmalı. Bunu Donis'in önünde söylemek istemedim; ama sizin görüp çok korktuğunuz kadın oydu.

Yıldızlarla dolu, kapkara bir gökyüzü. Ve ayın hemen yanında, yıldızların en büyüğü.

– Beni duymuyor musun? – diye alçak sesle sordum.

Ve sesi bana cevap verdi:

– Neredesin?

– Burada, senin köyündeyim. Senin insanlarınla birlikteyim. Beni görmüyor musun?

– Hayır oğlum, seni görmüyorum.

Sesi sanki her şeyi kucaklıyor ve toprakların ötesinde kayboluyordu.

– Seni görmüyorum.

İçinde kadının uyuduğu yarım çatılı odaya geri döndüm ve kadına şöyle dedim:

– Burada, her zamanki yerimde yatacağım. Zaten yatak da yer kadar sert. Eğer bir şeye ihtiyacınız olursa, bana haber verin.

Bunun üzerine bana şöyle dedi:

– Donis geri dönmeyecek. Bunu gözlerinden anladım. Gitmek için birisinin gelmesini bekliyordu. Bana artık sen göz kulak olacaksın. Bunu yapmak istemiyor musun, yoksa? Hadi buraya gel, benimle birlikte uyu.

– Ben böyle iyiyim.

– Yatağa gelsen daha iyi olur. Orada keneler yer seni.

Bunun üzerine gidip onun yanına yattım.

Gece yarısı civarında beni uyandıran sıcak oldu. Ve de ter. Kadının sanki topraktan yapılmış, toprak bir kabukla kaplanmış vücudu, bir çamur gölüne dönüşürcesine eriyip gidiyordu. Ondan dökülen terlerin içinde yüzdüğümü hissediyordum ve havasızlıktan boğulur gibi olunca yataktan kalktım. Kadın uyuyordu. Ağzından hırıltıya benzer sesler çıkarıyordu.

Hava almak için dışarı çıktım, ama sıcak bir türlü peşimi bırakmıyordu.

Ve soluyacak bir hava yoktu; sadece ağustos sıcağıyla kavrulan hareketsiz bir gece vardı.

Hiç hava yoktu. Ağzımdan çıkan havayı, dağılıp gitmesin diye ellerimle durdurarak tekrar içime çekmek zorunda kaldım. Havanın içime girip çıktığını hissediyordum, ama her seferinde miktarı azalıyordu; en sonunda o kadar inceldi ki,

parmaklarımın arasından sonsuza dek uçup gitti.

Evet, sonsuza dek.

Başımın üzerinde dönüp durduktan sonra beni köpüğüyle ıslatıp bulutunun içinde kaybeden, köpüğümsü bulutlara benzer bir şey gördüğümü hatırlıyorum. Son gördüğüm bu oldu.

– Seni öldürenin havasızlıktan boğulma olduğuna mı inandırmak istiyorsun beni, Juan Preciado? Seni köyün meydanında, Donis'in evinden çok uzakta buldum; o sırada yanımda o da vardı ve senin ölü numarası yaptığını söylüyordu. İkimiz birlikte seni gölgelik bir yere sürüklediğimizde, korkudan ölenlerin öldüğü gibi kasılmış ve çoktan kaskatı kesilmiştin. O bahsettiğin gece soluyacak hava olmadığı için, seni taşıyacak ve sonra da gömecek gücü kendimizde bulamamıştık. Ve gördüğün gibi, şimdi seni gömüyoruz.

– Haklısın, Doroteo. Adın Doroteo demiştin, değil mi?

– Hiç fark etmez. Adım aslında Dorotea, ama hiç fark etmez.

– Şurası kesin ki, Dorotea, beni o fısıltılar öldürdü.

"Orada sevgimi keşfedeceksin. Sevdiğim yeri. Düşlerin beni erittiği yeri. Düzlüğün üzerinde yükselen köyümü. İçinde anılarımızı sakladığımız bir kumbara gibi ağaçlar ve yapraklarla dolu köyümü. Orada insanın sonsuza dek yaşamak isteyeceğini hissedeceksin. Şafak vakti, sabah, öğlen ve akşam orada hep aynıdır, ama her birinin havası farklıdır. Orası, havanın her şeyin rengini değiştirdiği yerdir; yaşamın sanki bir fısıltıymış gibi esip geçtiği yerdir; sanki yaşamın saf bir fısıltısıymış gibi..."

– Evet, Dorotea. Beni fısıltılar öldürdü. Gerçi ertelenmiş korkularım peşimi hiç bırakmamışlardı. Giderek içime işlemişlerdi ve en sonunda artık dayanamayacak noktaya gelmiştim. Ve fısıltılarla karşılaştığımda iş tamamen çığırından çıktı.

"Doğru söylüyorsun, meydana geldim. Beni oraya kadar götüren insan kalabalığı oldu ve onların gerçekten var olduklarını zannettim. O sırada artık aklım tamamen başımda değildi; sanki ellerimin üzerinde yürüyormuşçasına, duvarlara dayanarak geldiğimi hatırlıyorum. Ve fısıltılar, sanki yarık ve çatlakların arasından süzülerek duvarlar tarafından damıtılıyorlardı. Ve ben onları duyuyordum. Bunlar insan sesleriydi; ama kolayca anlaşılır değil, sanki geçerken bana fısıldanan ya da tesadüfen kulağıma çarpan gizemli seslerdi. Sonra duvarlardan uzaklaştım ve sokağın ortasından yürümeye başladım; ama onları yine duyuyordum, zira önümden ya da arkamdan benimle birlikte geliyorlardı. Sana daha önce söylediğim gibi bir sıcaklık hissetmiyordum; tam aksine üşüyordum. Bana yatağında yer veren ve sana daha önce de söylediğim gibi, kendi terinin içinde erirken gördüğüm o kadının evinden çıktığımdan beri içime bir soğukluk girmişti. Ben yürüdükçe bu soğukluk daha da artıyordu ve en sonunda tüylerim diken diken oldu. Geri dönmek istedim, çünkü eğer geri dönersem arkamda bıraktığım sıcaklığı tekrar bulabileceğimi düşündüm. Ama biraz daha gidince bu soğukluğun benden, bizzat kendi kanımdan çıktığını fark ettim. İşte o zaman, korktuğumu kabullendim. Meydanda daha büyük bir güruhun uğultusunu işittim ve insanların arasına karışırsam korkumun azalacağını düşündüm. İşte bu yüzden beni meydanda buldunuz. Demek Donis geri döndü, ha? Kadın onun asla geri dönmeyeceğinden emindi."

– Seni bulduğumuz sabah döndü. Kim bilir nereden geliyordu? Bunu ona sormadım.

– Dediğim gibi, meydana vardım. Oradaki bir kapı sahanlığının sütununa dayandım. Hiç kimsenin olmadığını gördüm, ama bir pazar yerinde toplanan kalabalığınkini andıran o uğultuyu duymaya devam ediyordum. Sesi ya da tınısı olmayan, rüzgârın gece vakti bir ağacın dallarına çarpmasıy-

la oluşana benzer bir gürültüydü bu; hani ne ağacı ne de dallarını görürsün, ama o sesi işitmeye devam edersin ya, işte öyle bir şey. Ondan sonra bir adım daha atmadım. Arı oğulu gibi yoğun o uğultunun bana yaklaştığını ve etrafımda dönmeye başladığını hissettikten bir süre sonra neredeyse sessiz bazı sözcükleri ayırt etmeyi başardım: "Bizim için Tanrı'ya dua et." Bana bunu dediklerini işittim. İşte tam o sırada ruhum dondu. Bu yüzden, geldiğinizde beni ölü buldunuz.

– Yerinden yurdundan hiç ayrılmasan daha iyi olurdu. Ne diye buralara geldin ki?

– Bunu sana daha ilk başta söylemiştim. Babam olduğu söylenen Pedro Páramo'yu bulmaya geldim. Beni buraya bir hayal getirdi.

– Hayal mi? Bunun bedeli ağırdır. Bana olması gerekenden daha uzun yaşamaya mal oldu. Tabiri caizse bir hayalden başka bir şey olmayan oğlumun bedelini bu şekilde ödedim; zira benim asla bir oğlum olmamıştı. Ancak öldükten sonra düşünmeye ve her şeyi anlamaya vakit bulabildim. Tanrı bana onu saklayacak bir yuva bile vermedi. Tek verdiği, içlerinden biri oğlumu saklıyor mu acaba diye, insanlara hep kuşkuyla bakan kederli gözlerimi oradan oraya taşımakla geçen bu uzun yaşam oldu. Ve bütün bunların suçlusu lanet bir rüya. Aslında iki rüya gördüm: Bunlardan birini "kutlu", diğeriniyse "lanetli" olarak adlandırdım. İlk rüya bana bir oğlum olduğunu düşletmişti. Yaşadığım sürece bunun gerçek olduğuna inandım, çünkü ağzıyla, gözleriyle ve elleriyle onu kollarımın arasında hissetmiştim; o kadar küçüktü ki. Uykulu gözlerinin izi ve kalbinin atışları uzun bir süre boyunca parmaklarımdan silinmedi. Onun gerçek olduğunu nasıl düşünmeyecektim ki? Nereye gitsem şalıma sarıp yanımda götürüyordum ve sonra onu birden kaybettim. Cennette bana, benimle ilgili bir hata yaptıklarını söylediler. Bana bir annenin kalbini, ama herhangi bir kadının göğsünü

vermişlerdi. Gördüğüm diğer rüya şuydu: Cennete geldiğimde, meleklerin arasında acaba oğlumun yüzünü tanıyacak mıyım diye kafamı uzatıp baktım. Ama bir şey göremedim. Bütün yüzler tek bir kalıptan çıkmışçasına birbirinin aynıydı. Bunun üzerine onun nerede olduğunu sordum. Oradaki azizlerden biri yanıma yaklaştı ve hiçbir şey söylemeden ellerinden birini, sanki bir balmumu öbeğine daldırıyormuşçasına mideme daldırdı. Elini oradan çıkarınca bana ceviz kabuğu gibi bir şey gösterdi: "Bu seni ispatlayan şeyi kanıtlıyor".

"Yukarıda nasıl tuhaf konuştuklarını bilirsin; ama sonuçta ne dedikleri anlaşılıyor. Onlara bunun sadece açlıktan ve az yemekten ötürü buruşan midem olduğunu söylemek istedim; ama o azizlerden bir diğeri beni omuzlarımdan itti ve bana çıkış kapısını gösterdi: 'Git, yeryüzünde biraz daha dinlen, kızım ve öldüğünde Arafta daha kısa kalmak için iyi bir insan olmaya çalış.'"

"Gördüğüm 'lanetli' rüya bu oldu ve asla bir oğlum olmadığı sonucunu ondan çıkardım. Bunu öğrendiğimde artık iş işten geçmişti; bedenim küçülmüş, kamburum başımdan yükseğe çıkmış ve artık yürüyemez olmuştum. Bu arada köy giderek ıssızlaştı; herkes bir taraflara gitti, onlarla birlikte beni yaşatan merhametleri de. Bunun üzerine oturup ölümü bekledim. Seni bulmamızın ardından kemiklerim hareketsiz kalmaya karar verdiler. 'Yokluğumu kimse fark etmeyecek' diye düşündüm. Ben kimseye rahatsızlık vermiyorum. Görüyorsun, topraktan bir yer bile çalmadım. Beni senin mezarına gömdüler ve kollarının arasındaki boşluğa gayet güzel sığdım. İşte şimdi burada, senin yanındayım. Sadece, aslında benim seni kucaklamam gerekirdi diye düşünüyorum. Duyuyor musun? Dışarıda yağmur yağıyor. Yağmur damlalarının toprağa çarpışını hissetmiyor musun?"

– Sanki birisi üzerimizde yürüyormuş gibi hissediyorum.

– Yeter, bırak bu korkuları! Artık kimse seni korkutamaz.

Güzel şeyleri düşün, çünkü daha uzun süre burada gömülü kalacağız.

Şafak vakti, iri yağmur damlaları toprağa düştü. Saban izlerinin yumuşak ve gevşek tozuna çarptıklarında tok bir ses çıkıyordu. Bir alaycıkuş yer seviyesinden uçarak geçti ve bir çocuğun mızmızlanmasını taklit ederek sızlandı; biraz ötede, sanki yorgunluktan kaynaklanan bir inilti çıkardığı duyuldu ve daha da ötede, ufuk çizgisinin açılmaya başladığı noktada, önce bir hıçkırık, sonra da bir kahkaha attı ve ardından sızlanmaya devam etti.

Fulgor Sedano toprağın kokusunu hissetti ve yağmur sularının saban izlerini nasıl doldurduğunu görmek için kafasını uzattı. Küçük gözleri sevinçle doldu. Hatta sudan üç yudum içti ve dişlerini göstererek sırıttı.

"Hadi bakalım! –dedi–. Yine güzel bir sene olacak." Ve ekledi: "Yağ, güzel yağmur, yağ! Yoruluncaya kadar yağmaya devam et! Sonra da oradan oraya ak ve bütün araziyi sırf sen keyif alasın diye ektiğimizi sakın unutma."

Ve bir kahkaha attı.

Tarlaları dolaşıp geri gelen alaycıkuş neredeyse onun önünden geçti ve insanın içine işleyen bir iniltiyle inledi.

Yağmur şiddetini o kadar artırdı ki, uzaklarda, şafağın sökmeye başladığı yerde gökyüzü kararda ve gitmek üzere olan karanlık geri döner gibi oldu.

Media Luna'nın, rüzgârın savurduğu yağmurdan ıslanan büyük kapısı açılırken gıcırdadı. Önce ilk iki, ardından diğer iki, ondan sonra diğer iki şeklinde, tam iki yüz tane atlı oradan çıkıp yağmurlu tarlalara doğru dağıldılar.

– Enmedio'daki sığırları Estagua'dakilerin ötesine, Estagua'daki sığırları da Vilmayo Tepeleri'ne götürün –diye emirler yağdırıyordu Fulgor Sedano çıkmakta olan adamlara–. Haydi, acele edin! Yağmur gittikçe şiddetleniyor.

Bunları o kadar çok tekrarladı ki, sonuncular sadece şöyle dediğini duydular: "Buradan oraya, oradan daha öteye."

Hepsi ve her biri, anladıklarını göstermek için ellerini şapkalarına götürüyorlardı.

Son adam daha yeni çıkmıştı ki, Miguel Páramo dörtnala içeri girdi ve neredeyse Fulgor'un burnunun dibinde atından atladı. Hayvan kendi başına yemliğine doğru gitti.

– Bu saatte nereden geliyorsun, evlat?

– Süt sağmaktan geliyorum.

– Kimin sütünü sağdın?

– Tahmin edemiyor musun?

– *Topal* Dorotea olmalı. Bebelerden bir tek o hoşlanır.

– Sen sersemin tekisin, Fulgor; ama bu senin suçun değil.

Ve mahmuzlarını dahi çıkarmadan, bir şeyler atıştırmaya gitti.

Mutfakta, Damiana Cisneros da ona aynı soruyu sordu:

– Nerden geliyorsun böyle, Miguel?

– Oradan, anaları ziyaretten.

– Hemen kızına canım, sinirlerine biraz hâkim ol. Yumurtalarını nasıl istersin?

– Senin hoşuna nasıl gidiyorlarsa öyle.

– Ben sana ciddi bir şey soruyorum, Miguel.

– Biliyorum, Damiana. Merak etme. Baksana, lakabı *Topal* olan, Dorotea diye birini tanıyor musun?

– Evet. Eğer onu görmek istersen, şu anda dışarıda. Her sabah buraya kahvaltı etmeye gelir. Pelerininin içinde bebeğim dediği bir yün yumağı taşıyan ve ona ninni söyleyip duran bir kadındır. Geçmişte başından bir felaket geçmiş olmalı; ama hiç konuşmadığı için kimse bunun ne olduğunu bilmez. Yardımlarla yaşar.

– Lanet olası ihtiyar! Sana öyle bir oyun oynayacağım ki, gözlerin yuvalarından fırlayacak.

Ardından, "Bu kadın bir işime yaramaz mı acaba?" diye

düşündü. Ve daha fazla tereddüt etmeden, mutfağın arka kapısına gidip Dorotea'yı çağırdı:

– Buraya gel, sana bir anlaşma önereceğim – dedi.

Ona kim bilir ne tür bir teklif yapmıştı, ama şurası bir gerçek ki, yeniden içeri girdiğinde ellerini ovuşturuyordu:

– Gelsin bakalım şu yumurtalar! –diye Damiana'ya seslendi. Ve ekledi–: Bugünden itibaren bu kadına bana verdiğin yemeklerin aynısını vereceksin, sakın eli sıkılık yapmaya kalkma.

Bu arada, Fulgor Sedano ellerinde ne kadar mısır kaldığını kontrol etmek için ambarlara gitti. Ellerindekinin azalması onu endişelendiriyordu, zira daha hasada çok vardı. Doğrusunu söylemek gerekirse tarlalar daha yeni ekilmişti. "Bakalım bunlar yetecek mi?" dedi ve sonra da ekledi: "Ah şu oğlan! Tıpkı babası, ama bu işlere çok erken başladı. Bu gidişle sonu felaket olacak. Dün çiftliğe birisini öldürdüğüne dair bir suçlamayla geldiklerini ona söylemeyi unuttum. Eğer böyle devam ederse..."

İçini çekti ve sığır çobanlarının şu anda nerede olduklarını hayal etmeye çalıştı. Ama Miguel Páramo'nun burnunu çite sürterek kaşıyan doru atı konsantrasyonunu bozdu. "Eyerini bile çıkarmamış" diye düşündü. "Artık çıkarmaz da... Don Pedro'nun en azından karşısındakine karşı daha tutarlı ve sakin olduğu zamanlar var. Lakin şu Miguel'i çok şımartıyor. Dün oğlunun yapmış olduğu şeyi bildirdim ve bana şöyle yanıt verdi: 'Bunu yapanın ben olduğum fikrini kafana yerleştir, Fulgor; o bunu yapmaktan aciz; henüz birini öldürecek güce sahip değil. Bunu yapacak insanda nah şöyle, altı okka taşak olması gerekir.' Elleriyle bir balkabağının büyüklüğünü gösterdi. 'Onun yaptığı her şeyin suçunu benim üzerime at.' "

– Miguel sizin başınızı çok ağrıtacak, Don Pedro. Kavga etmeye bayılıyor.

– Bırak eğlensin. O daha çocuk. Yaşı ne ki? Yakında on yediye basacak. Değil mi, Fulgor?

– Galiba öyle. Onu getirdikleri günü daha dünmüş gibi hatırlıyorum; ama o kadar sert ve o kadar aceleyle yaşıyor ki, bazen zamana karşı yarıştığını düşünüyorum. Sonu kötü olacak, göreceksiniz.

– O daha bir çocuk, Fulgor.

– Siz ne derseniz öyle olsun Don Pedro; ama dün buraya ağlayarak gelen ve kocasını oğlunuzun öldürdüğünü iddia eden şu kadın tarifsiz acılar içindeydi. Ben gerçekten acı çekeni hemen anlarım Don Pedro. Bu kadının içi yanıyordu. Olayı unutması için ona elli hektolitre mısır teklif ettim, ama kabul etmedi. Bunun üzerine, ona bunu bir şekilde telafi edeceğimizin sözünü verdim, ama yine tatmin olmadı.

– Kimmiş bu?

– Tanımadığım biri.

– O halde endişelenmene gerek yok, Fulgor. Bu insanları yok farz edeceksin.

Ambarların yanına geldiğinde mısırın sıcaklığını hissetti. Eline bir avuç mısır aldı ve kurt olup olmadığına baktı. Seviyeyi ölçtü: "Yetecek –dedi–. Zaten otlar uzayınca hayvanlara mısır vermek zorunda kalmayacağız. Fazlasıyla yetecek."

Geri dönerken bulutlarla dolu gökyüzüne baktı: "Uzunca bir süre su derdimiz olmayacak." Ve geri kalan her şeyi unuttu.

– Orada, dışarıda, hava değişiyor olmalı. Annem bana, yağmur yağmaya başlayınca her şeyin ışıltıyla ve sürgünlerin yeşil kokusuyla dolduğunu söylerdi. Bana bulutların göğü nasıl kapladıklarını, toprağın üzerine nasıl atıldıklarını ve onu nasıl ayrıştırıp renklerini değiştirdiklerini anlatırdı... Çocukluğunu ve en güzel yıllarını bu köyde yaşamış anam, ölmek için bile bir daha buraya gelemedi. Bunun için bile kendi yerine beni gönderdi. İşin tuhaf tarafı, Dorotea, bura-

ya kadar gelip gökyüzünü bile göremedim. En azından o belki anamın tanımış olduğu haliyle kalmıştır.

– Bilmiyorum, Juan Preciado. Yıllar var ki kafamı yukarı kaldırmıyorum ve gökyüzünü unuttum. Ayrıca bunu yapsam bile elime ne geçecekti ki? Gökyüzü o kadar yüksek, gözlerimse bakmaya o kadar gönülsüzdüler ki, toprağın nerede olduğunu bilerek mutlu bir şekilde yaşıyordum. Ayrıca, Peder Rentería cennete asla gidemeyeceğimi bana kesin bir dille söylediğinden beri gökyüzüne karşı tüm ilgimi yitirmiştim. Gitmeyi bırak, orayı uzaktan bile göremeyecekmişim... Buna sebep işlediğim günahlardı, ama yaşamayı sürdürmek bile başlı başına büyük bir çaba gerektirirken, bunu bana söylememesi gerekiyordu. Yaşarken insana ayaklarını hareket ettirten yegâne şey, öldüğünde bu ayakların onu farklı bir yere götürecekleri beklentisidir; ama eğer bir kapı kapatılır ve açık kalan sadece cehennemin kapısı olursa, o insan keşke hiç doğmasaydım diye düşünür... Benim için cennet, Juan Preciado, şu anda bulunduğum yerdir.

– Peki ya ruhun? Onun nereye gittiğini düşünüyorsun?

– Diğer birçoğu gibi yeryüzünde boş boş dolaşıyor olmalı; kendisi için dua edecek yaşayanları arıyordur. Ona kötü davrandığım için belki de benden nefret ediyordur; ama artık bunu umursamıyorum. Bana çektirdiği vicdan azaplarından kurtuldum. Yediğim iki lokma yemeği bile bana zehir ediyor, zihnimi huzursuz düşünceler ve lanetli şeylerle falan doldurarak geceleri bana çekilmez kılıyordu. Ölmeye oturduğumda, sanki beni günahlarımdan temizleyecek bir mucizeyi hâlâ beklermişçesine, ayağa kalkmam ve yaşama sarılmaya devam etmem için bana yalvardı. Buna teşebbüs bile etmedim: "Burası yolun sonu –dedim ona–. Daha ötesi için artık gücüm kalmadı." Ve gitmesi için ağzımı açtım. O da gitti. Onu yüreğime bağlayan kan bağının ellerime düştüğünü hissettim.

Kapısını çaldılar; ama o cevap vermedi. Sırayla bütün kapıları çalıp insanları uyandırdıklarını işitti. Fulgor'u –onu adımlarından tanıdı– büyük kapıya doğru götüren koşu, sanki tekrar seslenmeye niyetlenmiş gibi bir an için kesildi. Sonra koşmaya devam etti.

Seslerin uğultusu. Sanki ağır bir şey taşıyan adımların yerde yavaşça sürtünmesi.

Anlaşılmaz gürültüler.

Babasının buna benzer bir şafak vaktindeki ölümü bile aklına geldi; ama o gün kapı açıktı ve külden yapılmış hüzünlü bir gökyüzünün gri rengi görünüyordu. Ve kapıya dayanmış, hıçkırığını tutmaya çalışan bir kadın. Çoktan unuttuğu, defalarca unuttuğu bir anne, hıçkırıklarla kesilen titrek bir sesle ona şöyle diyordu: "Babanı öldürdüler!"

O anıyı hatırlamaktan hiç hoşlanmazdı, çünkü tıpkı yırtılan bir çuvaldan tahılın dökülmeye başlaması gibi, beraberinde başkalarını da getirirdi. Babasının ölümü peşinden başka ölümleri sürüklemişti ve bunların hepsinde aynı darmadağın surat vardı: yerinde olmayan bir göz ve intikam arzusuyla bakan diğeri. Hatırlayacak kimse kalmayıp zihninden tamamen silinene dek, bu sahne kim bilir kaç kez gözünün önüne gelmişti.

– Onu şuraya yatırın! Hayır, böyle değil. Kafası arkaya bakacak şekilde koymak lazım. Sen! Ne bekliyorsun?

Çok kısık bir sesle.

– Ona ne diyeceğiz?

– Uyuyor. Sakın gürültü edip uyandırmayın.

Oysaki o kocaman cüssesiyle orada durmuş, sanki kefene koyar gibi eski çuvallara sarıp kayışlarla bağladıkları cesedi seyrediyordu.

– Kim bu? – diye sordu.

Fulgor Sedano yanına kadar yaklaşıp şöyle dedi:

– Bu Miguel, Don Pedro.

– Ona ne yaptılar? – diye haykırdı.

Şunu duymayı bekliyordu: "Onu öldürdüler." Ve içindeki öfke çoktan kabarmaya başlamıştı; ama duyduğu Fulgor Sedano'nun sakin sözcükleri oldu:

– Kimse ona bir şey yapmadı. Ölümü kendi başına buldu.

Geceyi petrol lambalarının ışığı aydınlatıyordu.

– ...Onu at öldürdü – dedi oradan biri.

Oraya getirirken sardıkları paçavralardan çıkardıkları bedeni, döşeği yere indirdikten sonra artık sadece tahtaları kalan yatağın üzerine uzattılar. Ellerini göğsünün üzerine koydular ve yüzünü siyah bir bezle kapattılar. Fulgor Sedano, sadece kendisinin duyabileceği bir sesle, "Olduğundan daha iri görünüyor" dedi.

Pedro Páramo yüzünde hiçbir ifade oluşmadan orada öylece duruyordu. Kafasından birbiri ardına bir sürü düşünce geçiyor, ama bunları bir türlü toparlayamıyordu. En sonunda şöyle dedi:

– Ben ödemeye başlıyorum. Ne kadar erken başlarsak, o kadar erken biter.

Bir acı hissetmedi.

Avluda toplanan insanlara orada bulunmalarından ötürü teşekkür etmek için, sesine kadınların hıçkırıkları arasından yol açarak konuştuğunda, ne soluğunu kesti ne de sözcükleri. O gecenin geri kalan kısmında sadece Miguel Páramo'nun doru tayının ön ayaklarıyla toprağı eşelemesi işitildi.

– Daha fazla acı çekmemesi için yarın bu hayvanı öldürt – diye Fulgor Sedano'ya emir verdi.

– Tamam, Don Pedro. Onu anlıyorum. Zavallıcık kendisini terk edilmiş hissediyor olmalı.

– Ben de onu böyle anlıyorum, Fulgor. Geçerken şu kadınlara söyle bu kadar yaygara koparmasınlar, bu kadarı benim ölüm için çok fazla. Kendi ölüleri olsa bu kadar iştahla ağlamazlardı.

Peder Rentería, yatağının sertliğinin onu uyandırıp sonra da dışarı çıkmaya zorladığı geceyi uzun yıllar sonra bile hatırlayacaktı. Çünkü Miguel Páramo o gece ölmüştü.

Çöpleri karıştıran köpekleri adımlarıyla korkutarak Comala'nın ıssız sokaklarını baştan başa geçtikten sonra nehrin kıyısına vardı ve orada durup yıldızların gökten suyun üzerine düşen yansımalarına bakarak oyalandı. Düşünceleriyle boğuşması ve onları nehrin kara sularına atması uzun saatler sürdü.

"Her şey Pedro Páramo'nun işleri sıfırdan alıp yukarıya taşımasıyla başladı –diye düşündü–. Zararlı bir ot gibi yavaş yavaş her tarafı sardı. Bunun kötü tarafı ben hepsine göz yumdum: 'Dün gece Pedro Páramo'yla uyuduğumu itiraf ediyorum, peder.' 'Pedro Páramo'dan bir oğlum olduğunu itiraf ediyorum, peder.' 'Kızımı Pedro Páramo'ya peşkeş çektiğimi.' Başından beri bana gelip herhangi bir konuda itirafta bulunmasını bekledim, ama bunu hiçbir zaman yapmadı. Daha sonra, şu oğlu aracılığıyla kötülüğünün kolları daha da uzamış oldu. Kabul edip soyadını verdiği bir tek bu vardı ve bunu neden yaptığını bir tek Tanrı bilir. Ama şunu biliyorum ki, bu çocuğu onun eline veren benim."

Yeni doğmuş bebeği ona götürdüğü günü çok iyi hatırlıyordu.

Ona şöyle demişti:

– Don Pedro, annesi onu doğururken öldü ve sizden olduğunu söyledi. İşte burada.

Pedro Páramo bu duyduklarından hiç şüphe etmedi, sadece ona şöyle dedi:

– Ona neden siz bakmıyorsunuz, peder? Onu papaz yapardınız.

– Damarlarında taşıdığı o kanla, böyle bir sorumluluk almak istemem.

– Benim kanının bozuk olduğuna gerçekten inanıyor musunuz?

– Gerçekten inanıyorum, Don Pedro.

– Size bunun doğru olmadığını kanıtlayacağım. Onu bana bırakın. Burada onunla ilgilenecek birilerini bulmak zor olmaz.

– Ben de tam olarak bunu düşünmüştüm. Sizin yanınızda en azından aç kalmayacaktır.

Henüz daha çok küçük olmasına rağmen bebek bir yılan gibi kıvrılıyordu.

– Damiana! Şu şeyle ilgileniver. O benim oğlum.

Ardından bir şişe içki açmıştı:

– Bu içkiyi ölen kişi ve sizin için içeceğim.

– Onun için değil mi? – diye sordu bebeği göstererek.

– Neden olmasın, onun için de içelim.

Bir kadeh daha doldurdu ve ikisi birlikte o küçük mahlûkun geleceği için içtiler.

Böyle olmuştu.

Arabalar Media Luna yönüne doğru geçmeye başladılar. Çömelerek nehir kıyısı boyunca uzanan bendin arkasına saklandı. "Kimden saklanıyorsun?" diye kendi kendine sordu.

– Hoşça kal, peder – diye kendisine seslenildiğini işitti.

Yerden kalkıp yanıtladı:

– Hoşça kal! Tanrı seni kutsasın!

Köyün ışıkları yavaş yavaş sönüyordu. Nehir, suyunu ışıltılı renklerle doldurdu.

– Şafak söktü mü, peder? – diye arabacılardan bir diğeri sordu.

– Çoktan sökmüş olmalı – diye yanıtladı. Ve onların aksi istikametine, hiç durmamaya niyetlenmiş olarak yürüdü.

– Böyle erkenden nereye, peder?

– Can çekişen biri mi var, peder?

– Contla'da biri mi öldü, peder?

Onlara şöyle yanıt vermek geçti içinden: "O benim. Ölü benim." Ama sadece gülümsemekle yetindi.

Köyden çıkınca adımlarını hızlandırdı.

Eve döndüğünde sabah olmuştu.

– Neredeydiniz, amca? –diye sordu yeğeni Ana–. Bir sürü kadın gelip sizi sordu. Ayın biri cuma gününe denk düşünce günah çıkarmak istiyorlardı.

– Akşam gelsinler.

Bitkin bir halde koridordaki banklardan birine oturup bir süre sessiz kaldı.

– Hava ne kadar serin, değil mi Ana?

– Hava sıcak, amca.

– Ben bunu hiç hissetmiyorum.

Contla'ya yaptığı ziyareti kafasından tamamen silmek istiyordu. Oradaki papaza günah çıkarmış, ama papaz tüm yakarmalarına rağmen onun günahlarını bağışlamayı kabul etmemişti:

– Adını ağzına almak istemediğin o adam senin kiliseni paramparça etti ve sen ona göz yumdun. Senden artık ne beklenebilir ki, peder? Sen Tanrı'nın gücüyle ne yaptın? Ben senin iyi birisi olduğuna ve oradaki tüm insanlar tarafından sevildiğine inanmak istiyorum, ama iyi olmak yetmiyor. Zira günah iyi değildir ve onu alt etmek için sert ve acımasız olmak gerekir. Oradaki herkesin inançlı kişiler olmaya devam ettiklerine inanmak istiyorum, ama inançlarını korumalarının sebebi sen değilsin, sadece hurafe ve korkularından ötürü böyle davranıyorlar. İçinde yaşadığın yoksullukta ve her gün görevini yerine getirirken harcadığın çabalarda senin yanında olmayı her zamankinden daha çok istiyorum. Bizi gönderdikleri o yoksul köylerde işimizin ne kadar zor olduğunu biliyorum, ama hizmetimizi sadece, küçük bir bedel karşılığında ruhumuzu satın alan birkaç kişiye sunmamak gerektiğini sana söyleme hakkını bana veren de yine bu karşı karşıya olduğumuz zorluklar. Zira senin ruhun onların elinde olduğu sürece, senden daha iyi olanlardan daha iyi olmak için ne yapabilirsin ki? Hayır peder, benim ellerim seni günahlarından arındırmak için yete-

rince temiz değil. Bunun için başka bir yer bulman gerekecek.

– Günah çıkarmak için başka bir yere gitmem gerektiğini mi söylemek istiyorsunuz, papaz efendi?

– Gitmelisin. Bizzat kendin günaha bulaşmışken başkalarını takdis etmeye devam edemezsin.

– Ya beni kiliseden atarlarsa?

– Bunu yapacaklarını sanmam, ama belki de bunu hak ediyorsun. Neticede hükmü onlar verecek.

– Siz yapamaz mıydınız?.. Yani, geçici olarak... Ölüm döşeğindekilere günah çıkartmam... komünyon yapmam gerekiyor. Benim köyümde bilseniz ne kadar çok insan ölüyor, papaz efendi.

– Peder, bırak ölüler hakkında Tanrı hüküm versin.

– Bu hayır anlamına mı geliyor?

Ve Contla'lı papaz efendi hayır demişti.

Daha sonra ikisi birlikte, açelyaların gölgesindeki kilise taraçasında dolaştılar ve olgunlaşan üzüm salkımlarının sarktığı bir çardağın altına oturdular.

– Çok ekşiler, peder –bunu soracağını sezmişçesine, papaz efendi önce davrandı–. Yüce Tanrı'ya şükürler olsun, her şeyin yetiştiği bir toprakta yaşıyoruz; ama her şeyin tadı ekşi. Biz de buna mahkûm edilmişiz.

– Haklısınız, papaz efendi. Ben Comala'da üzüm yetiştirmeyi denedim. Ama bir sonuç alamadım. Orada sadece mersin ve portakal ağaçları yetişiyor; sirke gibi tadı olan portakallar ve mersinler. Tatlı şeylerin tadının nasıl olduğunu neredeyse unuttum. Papaz okulundaki Çin guavalarını hatırlıyor musunuz? Ya şeftalileri, kabuklarını soymak için sadece şöyle bir sıkmanın yeterli olduğu mandalinaları? Buraya gelirken yanımda biraz tohum getirmiştim. Fazla değil, bir avuç kadar... bir süre sonra, onları keşke olgunlaşabilecekleri bir yerde bıraksaydım diye düşündüm, zira onları buraya ölüme getirmişim.

– Ama Comala toprakları için çok verimlidir diyorlar, peder. Tek bir adamın elinde olmaları çok yazık. Oraların sahibi hâlâ Pedro Páramo, değil mi?

– Tanrı'nın takdiri böyle.

– Bu konuda Tanrı'nın takdirinin devreye girdiğine inanmıyorum. Sen de böyle düşünmüyorsun değil mi, peder?

– Bundan kuşkuya düştüğüm zamanlar oldu, ama oradaki herkes bunu böyle kabul ediyor.

– Onların arasında sen de var mısın?

– Ben öyle davranmanın gerektiğini hissettiğim durumlarda, boyun eğmeye hazır zavallı bir adamım.

Sonra vedalaşıp ayrılmışlardı. O, papazın ellerini tutmuş ve onları öpmüştü. Burada gerçekliğe geri döndüğü şu anda, Contla'da geçirdiği bu sabahı artık düşünmek istemiyordu.

Ayağa kalkıp kapıya doğru yürüdü.

– Nereye gidiyorsunuz, amca?

Yaşamdan korunmak için onun gölgesini ararmışçasına her zaman yanına sokulan yeğeni Ana'ydı bu.

– Gidip biraz yürüyeceğim, Ana. Belki biraz kendime gelirim.

– Kendinizi kötü mü hissediyorsunuz?

– Kötü hissetmiyorum, Ana. Ben kötüyüm. Kötü bir adamım. Kendimi böyle hissediyorum.

Media Luna'ya kadar gitti ve Pedro Páramo'ya başsağlığı dileklerini iletti. Oğluna yöneltilen suçlamalardan ötürü onun özürlerini bir kez daha dinledi. Bıraktı, istediği gibi konuşsun. Netice itibarıyla artık hiçbir önemi yoktu. Buna karşılık kendisiyle birlikte yemek yeme davetini reddetti:

– Bunu yapamam, Don Pedro, bir an önce kiliseye dönmem gerekiyor, çünkü günah çıkarma kabininin önünde beni bekleyen bir sürü kadın var. Başka bir zaman yeriz.

Yürüyerek geri döndü ve gün batarken o haliyle, toz, toprak ve perişanlık içinde, doğrudan kiliseye girdi. Günah çıkarma kabinine oturdu.

İlk gelen, her zaman kapıların açılmasını kilisenin önünde bekleyen ihtiyar Dorotea oldu.

Nefesinde alkol kokusu aldı.

– Şimdi de sarhoş olmaya mı başladın? Ne zamandan beri içiyorsun?

– Miguelito'nun cenazesinin başında beklemeye gitmiştim, peder. Sıcak tarçın ikram ettiler. O kadar çok içmişim ki, tam bir şaklabana döndüm.

– Asla başka bir şey olmadın ki, Dorotea.

– Ama şimdi günahlarla yüklüyüm. Çok fazla günahım var.

Birçok sefer ona şöyle demişti: "Günah çıkarmaya gelme Dorotea, sadece bana zaman kaybettiriyorsun. Sen artık istesen de hiçbir günah işleyemezsin. Meydanı başkalarına bırak."

– Bu kez işledim, peder. Gerçekten.

– Anlat bakalım.

– Bu artık ona zarar vermeyeceği için rahatça söyleyebilirim; merhum Miguelito Páramo'ya kızları bulan kişi bendim.

Düşüncelerine dalmaya hazırlanan Peder Renteria birden düşlerinden uyanmış gibi oldu ve neredeyse alışkanlıktan sordu:

– Ne zamandan beri?

– Bir erkekçik olduğundan beri. Arzudan yanıp tutuştuğundan beri.

– Dediğini bir kez daha tekrarla, Dorotea.

– Diyorum ki, kızları Miguelito'ya ayarlayan bendim.

– Onları sen mi götürüyordun?

– Bazen... Kimi sefer sadece aralarını yapıyordum. Bazen de tek yaptığım onun işini kolaylaştırmaktı; anlarsınız ya, kızların hangi saatte yalnız olduklarını, hangi saatte korumasız bir şekilde kıstırabileceğini falan söylüyordum.

– Bunlar kaç kez oldu?

Aslında bunu demek istememişti, ama sözcükler ağzından kendiliğinden çıkmıştı.

– O kadar çok ki, sayısını bile unuttum.

– Seninle ne yapmamı istiyorsun, Dorotea? Kendi hükmünü kendin ver. Bak bakalım kendini bağışlayabiliyor musun?

– Ben bunu yapamam, peder. Ama siz yapabilirsiniz. Bu yüzden sizi görmeye geliyorum.

– Ölünce seni cennete göndermemi istemek için beni görmeye kaç kez geldin? Oğlunu belki orada bulabileceğini düşünüyordun, değil mi Dorotea? Bütün bunlardan sonra artık cennete gidemeyeceksin. Yine de Tanrı seni bağışlasın.

– Teşekkür ederim, peder.

– Evet. Onun adına ben de seni bağışlıyorum. Gidebilirsin.

– Bana hiçbir ceza vermeyecek misiniz?

– Buna gerek yok, Dorotea.

– Teşekkürler, peder.

– Tanrı'ya emanet ol.

Sıradaki kadını çağırmak için parmaklarının boğumuyla günah çıkarma kabininin penceresini tıklattı. Ve *Ben Günahkârım* duasını dinlerken, kafası sanki artık yukarıda duramıyormuş gibi önüne düştü. Ardından da o mide bulantısı, o sersemleşme, derin sulara gömülüyormuş hissi ve etrafında dönen ışıklar; paramparça olarak kaybolan gündüzün ışığı; dilindeki o kan tadı. *Ben Günahkârım* duası şimdi daha güçlü duyuluyor, sürekli yineleniyor ve sonra da bitiyordu: "asırlar ve asırlar boyu, amin", "asırlar ve asırlar boyu, amin", "asırlar ve..."

– Yeter sus – dedi–. En son ne zaman günah çıkardın?

– İki gün önce, peder.

İşte yine oradaydı. Sanki kötülük onu kuşatmış gibi. "Burada ne işin var? –diye düşündü–. Dinlen. Git dinlen. Şu anda çok yorgunum."

Günah çıkarma kabininden çıktı ve doğru kutsal eşyala-

rın saklandığı odaya gitti. Kafasını bile çevirmeden kendisini bekleyen topluluğa şöyle dedi:

– Kendini günahsız hisseden herkes yarın komünyona gelebilir.

Arkasından sadece bir mırıltı duyuldu.

Annemin uzun yıllar önce öldüğü yatakta yatıyorum; aynı döşeğin üzerinde; uyurken ikimiz birlikte örtündüğümüz kara yünden battaniyenin altında. O zamanlar onun yanında uyuyordum, kollarının altında benim için açtığı küçük boşlukta.

Birden duran soluk alışını, bana ninni gibi gelen kalp atışlarını ve iç çekişlerini hâlâ hissettiğimi zannediyorum... Ölürken çektiği acıyı hissettiğimi zannediyorum...

Ama bu doğru değil.

Burada sırtüstü yatmış, yalnızlığımı unutmak için o günleri düşünüyorum, çünkü buraya sadece bir süre için yatmış değilim. Ayrıca yattığım yer annemin yatağının üzeri değil, ölüleri gömmek için kullandıkları türden siyah bir tabutun içi. Çünkü ben ölüyüm.

Bulunduğum yeri hissediyor ve düşünüyorum...

Limonların olgunlaştığı dönemi düşünüyorum. Terk edilmişlik onları kurutmadan önce dalları şubat rüzgârı tarafından kırılan eğreltiotlarını; kokularıyla eski avluyu dolduran olgun limonları.

Şubat sabahlarında rüzgâr dağlardan iner, iyi havaların gelip kendilerini vadiye indirmesini bekleyen bulutlarsa yukarıda kalırlardı; bu arada mavi gökyüzünü boş bırakır ve gün ışığının, toprağın üzerinde daireler çizen, tozları kaldıran ve portakal ağaçlarının dallarını sallayan rüzgârın oyununa gelmesine izin verirlerdi.

Serçeler ise gülüşürlerdi; rüzgârın dalından düşürdüğü yaprakları gagalar, tüylerini dalların dikenleri arasında bı-

rakır, kelebeklerin peşinden gider ve gülüşürlerdi. İşte o dönemdi.

Sabahların rüzgâr, serçe ve mavi ışık dolu olduğu şubattı. Hatırlıyorum.

Annem işte o zaman öldü.

Haykırmış olmalıyım; çaresizlik içinde sıkmaktan ellerim parçalanmış olmalı. Sen böyle olmasını isterdin. Ama o sabah belki de neşe içindeydim. Açık kapıdan içeri giren rüzgâr sarmaşıkların sırıklarını kırıyordu. Bacaklarımda, damarların arasında tüyler uzamaya başlamıştı ve ellerim göğüslerime dokunduklarında hafifçe titriyorlardı. Serçeler oynuyordu. Tepelerde başaklar salınıyordu. Rüzgârın yaseminlerdeki oyununu onun bir daha göremeyecek olması, gözlerini gündüzlerin ışığına kapatması içimi sızlattı. Ama neden ağlayacaktım ki?

Hatırlıyor musun, Justina? Onu görmeye gelenler sıralarını beklesinler diye sandalyeleri koridor boyunca yan yana dizmiştin. Boş kaldılar. Annemse, soluk yüzü ve morarmış, ölümün morluğundan sertleşmiş dudaklarının arasından zar zor görünen beyaz dişleriyle, kocaman mumların ortasında tek başınaydı. Kirpikleri artık kımıldamıyordu; kalbi artık kımıldamıyordu. Sen ve ben, orada, sonu gelmez dualar ediyorduk, ama o hiçbir şey duymuyordu; sen ve ben hiçbir şey duymuyorduk; her şey gecenin içinde, rüzgârın gürültüsünde yitip gidiyordu. Siyah elbisesini ütülemiş ve yakasının yanı sıra, ölü göğsünün –bir dönem üzerinde uyuduğum, bana yemeğimi veren ve uykularımı kalp atışlarıyla süsleyen sevgi dolu yaşlı göğsünün– üzerine koyduklarında elleri güzel görünsün diye yenlerini kolalamıştın.

Onu görmeye hiç kimse gelmedi. Böylesi daha iyi oldu. Ölüm sanki iyi bir şeymiş gibi bölüşülmüyor. Kimse kederlerin peşinde koşmuyor.

Kapı tokmağını vurdular. Sen çıktın.

– Git sen bak –dedim sana–. Ben insanların suratlarını hayal meyal görüyorum. Onları gönder gitsinler. Gregoryen ayinleri yapmak için para istemeye mi geliyorlar? O hiç para bırakmadı. Böyle söyle onlara, Justina. Eğer bu ayinler yapılmazsa Araf'tan hiç çıkamayacak mı? Onlar kim oluyor da bunun hükmünü veriyorlar, Justina? Bana deli mi diyorsun? Pekâlâ, öyle olsun.

O kiraladığımız, tanımadıkları birinin ağırlığı altında terleyen, her türlü acıya yabancı adamlarla birlikte onu gömmeye gidene kadar sandalyelerin boş kaldı. Mezarı ıslak kumla kapattılar; tabutu, gayretlerini serinleten rüzgârın altında, yaptıkları işe özgü bir sabırla, yavaşça indirdiler. Gözlerinde soğuk, kayıtsız bir bakış vardı. Şöyle dediler: "Borcunuz şu kadar." Sen de, bir şey satın alan biri gibi, gözyaşlarından ıslanmış, sıkılmış, sonra tekrar sıkılmış ve şimdi de içinde cenaze parasını saklayan mendilinin düğümünü çözerek onlara paralarını ödedin...

Ve onlar gidince, onun yüzünün bulunması gereken yerde diz çöküp toprağı öptün ve eğer ben sana, "Hadi gidelim, Justina, o artık başka yerde, burada sadece ölü bir şey var" demeseydim, orada bir delik açabilirdin.

– Bütün bunları anlatan sen miydin, Dorotea?

– Kim, ben mi? Ben biraz uyudum. Seni korkutmayı sürdürüyorlar mı?

– Birinin konuştuğunu duydum. Bir kadın sesiydi. Sen olduğunu düşündüm.

– Kadın sesi mi? Ben olduğumu mu sandın? Kendi kendine konuşan şu kadın olmalı. Şuradaki büyük mezarda yatan. Doña Susanita... Hemen yanımızda gömülü. Yağmur suları mezarına girince uykusundan uyanmış olmalı.

– Kim bu kadın?

– Pedro Páramo'nun son karısı. Kimilerine göre delidir, ki-

milerine göre değil. Şurası bir gerçek ki, daha hayattayken de kendi kendine konuşurdu.

– Uzun zaman önce ölmüş olmalı.

– Ah, evet. Uzun zaman oldu. Ne dediğini duydun mu?

– Annesi hakkında bir şeyler.

– Ama ya onun annesi falan yoksa...

– Bunun hakkında konuşuyordu.

– ... Ya da, en azından buraya gelirken yanında getirmemişti. Dur, bekle biraz. Evet, hatırlıyorum, o burada doğmuştu, ama daha çok küçükken çekip gitmişlerdi. Evet, annesi de veremden ölmüştü. Sürekli hasta olan tuhaf bir kadındı ve kimse onun ziyaretine gitmezdi.

– Bu konudan da söz etti. Annesi öldüğünde kimse taziye ziyaretine gitmemiş.

– Hangi dönemden bahsediyor ki bu? Evlerine elbette ki kimse gitmedi, çünkü herkes verem kapmaktan korkuyordu. Ama Susana o zamanlar daha çok küçüktü, bunları nereden hatırlıyor ki?

– Bunları anlatıyordu.

– Eğer onu tekrar duyarsan bana haber ver, söylediklerini dinlemek isterim.

– Duyuyor musun? Galiba bir şey söyleyecek. Bir mırıltı duyuluyor.

– Hayır, bu o değil. Bu daha uzaktan, başka bir taraftan geliyor. Üstelik bu bir erkek sesi. Islaklığı hissettiklerinde bu yaşlı ölüler kıpırdanmaya başlarlar. Ve uyanırlar.

"Tanrı çok büyük. Bu gece benim yanımdaydı. Aksi takdirde kim bilir neler olurdu? Zira o anı tekrar yaşadığımda çoktan gece çökmüştü..."

– Şimdi daha net duyuyorsun, değil mi?

– Evet.

"...Her tarafım kan içindeydi. Ve yerden doğrulurken, ellerim, taşların üzerine sıçramış kanlara bulaştı. Ve bu benim kanım-

dı. Bir sürü kan akmıştı. Ama ölmemiştim. Don Pedro'nun niyetinin beni öldürmek olmadığını anladım. Sadece beni korkutmak istemişti. İki ay önce Vilmayo'da bulunup bulunmadığımı öğrenmek istiyordu. Aziz Kristof gününde. Düğünde. Hangi düğünde? Hangi Aziz Kristof gününde? O sırada kendi kanımın içinde debelenirken soruyordum: 'Hangi düğünde, Don Pedro?' Hayır, hayır, Don Pedro, orada değildim. Evet, galiba oraya uğradım. Ama bu tamamen bir tesadüf oldu... Niyeti beni öldürmek değildi. Gördüğünüz gibi beni topal bıraktı. Ama öldürmedi. Yaşadıklarımın etkisiyle olacak, o günden beri bir gözümün kaydığını söylüyorlar. Ama şurası bir gerçek ki, artık çok daha erkeğim. Tanrı çok büyük. Kimse bundan şüphe edemez."

– Kim acaba?

– Kim bilir kim... O zavallılardan biridir herhalde. Babası öldürüldükten sonra Pedro Páramo büyük bir kıyım yaptı ve denilen o ki, Lucas Páramo'nun sağdıçlık yapacağı düğüne katılan neredeyse herkesi öldürdü. Oysaki Don Lucas serseri bir kurşuna kurban gitmiş, zira göründüğü kadarıyla bu damada yönelik bir saldırıymış. Ama onu vuran kurşunun nereden geldiği asla öğrenilemediği için, Pedro Páramo orada bulunan herkesi temizledi. Bu olay, eskiden birkaç tane çiftliğin bulunduğu, ama daha sonra bunların izinin bile kalmadığı Vilmayo Tepesi'nde yaşandı... Baksana, şimdi konuşan Susana galiba. Senin kulakların iyi duyduğu için bir dinle bakalım. Dediklerini bana anlatırsın.

– Ne dediği anlaşılmıyor. Konuşmuyor galiba, sadece yakınıyor.

– Neden yakınıyor peki?

– Bilmem.

– Bir nedeni olmalı. Kimse nedensiz yere yakınmaz. Kulağını iyice aç.

– Sadece yakınıyor, o kadar. Belki Pedro Páramo ona çok çektirmiştir.

– Hiç sanmam. Pedro Páramo onu çok seviyordu. Şunu söyleyebilirim ki, hiçbir kadını onun kadar sevmemiştir. Onu getirdiklerinde zaten çok çile çekmiş bir haldeydi ve belki de deliydi. Pedro Páramo onu o kadar çok sevdi ki, ömrünün geri kalan yıllarını bir koltuğa oturup onu mezarlığa götürdükleri yolu seyrederek geçirdi. Hiçbir şeye karşı ilgisi kalmadı. Tarlalarını kendi haline bıraktı, bütün eşyalarını yaktırdı. Kimileri artık çok yorulduğu için böyle yaptığını söylerken, kimileri de düş kırıklığına yakalandığını ileri sürdüler; gerçek şu ki, herkesi çiftlikten kovdu ve koltuğuna oturup yüzünü yola çevirdi.

"O zamandan beri topraklar boş ve bakımsız kaldı. Kendi hallerine bırakılınca, onca zararlı otun ve hastalığın istilasına uğradıklarını görmek insanın içini sızlatıyordu. Ondan sonra insanlar burayı terk etmeye başladılar; erkekler 'rızıklarını' başka yerde aramak için buradan gittiler. Comala'nın 'hoşça kalın' sesleriyle dolduğu günleri hatırlıyorum. Hatta yola çıkanlarla vedalaşmaya gitmek bize eğlenceli bir şey gibi görünüyordu. Ve hepsinin kafasında geri dönme niyeti vardı. Mallarını, mülklerini ve ailelerini bize emanet ediyorlardı. Daha sonra bazıları ailelerini yanlarına aldırdılar ama malını mülkünü arayıp soran olmadı. Bir süre sonra da köyü, bizleri ve hatta mülklerini tamamen unuttular. Ben burada kaldım, çünkü gidecek bir yerim yoktu. Diğerleri Pedro Páramo'nun ölümünü beklemek için kaldılar, zira dediklerine göre ölünce tüm mallarını onlara bırakacağına söz vermiş. Bazıları yakın zamana kadar bu beklenti içinde yaşadı. Ancak yıllar geçti ve o Media Luna topraklarının karşısında bir korkuluk gibi durarak yaşamaya devam etti.

"Ve ölümünden kısa bir süre önce şu '*cristeros*'[6] savaşları başladı ve kalan az sayıdaki erkeği de askerler alıp götürdü. İşte ben o günlerde açlık çekmeye başladım ve bir daha asla aynı kişi olmadım.

6. Reformcu devlet başkanı Plutarco Elias Calles'in çıkardığı laiklik yasalarının ardından Katolik Kilisesi taraftarlarının ayaklanmasıyla başlayan ve 1926-1929 yılları arasında süren iç savaş (ç.n.)

"Bütün bunlar hep Don Pedro'nun fikirleri, iç hesaplaşmaları yüzünden. Sadece ve sadece karısı, yani Susanita'sı öldüğü için. Onu ne kadar çok sevdiğini düşün artık."

Bunu ona söyleyen Fulgor Sedano oldu:

– Patron, buralarda kim dolaşıyor, biliyor musun?

– Kim?

– Bartolomé San Juan.

– Derdi neymiş?

– Ben de kendi kendime bu soruyu soruyorum. Buraya ne diye geldi acaba?

– Hiç soruşturmadın mı?

– Doğruyu söylemek gerekirse, hayır. Bu arada, kalacak ev falan aramadı. Doğrudan sizin eski evinize gitti. Eşyalarını çözüp attan indirirken, sanki orayı daha gelmeden sizden kiralamış gibi bir hali vardı. En azından ben onda bu rahatlığı gördüm.

– Sen ne iş yaparsın, Fulgor? Ne olup bittiğini neden araştırmıyorsun? Bu senin işin değil mi?

– Size söylediğim o konu yüzünden biraz aklım karıştı. Ama eğer siz bunun gerekli olduğunu düşünüyorsanız, yarın her şeyi aydınlığa kavuşturacağım.

– Yarınki işi sen bana bırak. Ben onlarla ilgilenirim. İkisi mi geldiler?

– Evet, o ve karısı. Ama bunu nereden biliyorsunuz?

– Yanındaki kızı olamaz mı?

– Ona karşı davranışına bakılırsa, daha ziyade karısı gibi görünüyordu.

– Hadi git uyu, Fulgor.

– Müsaadenizle.

"Otuz yıl boyunca geri dönmeni bekledim, Susana. Her şeye sahip olmayı bekledim. Sadece ona ya da buna değil, elde edilebilecek ne varsa hepsine; böylece geriye senden başka

arzulanacak hiçbir şey kalmayacaktı. Kendisine ihtiyacım olduğunu söyleyerek, yeniden burada yaşaması için babanı kaç kez davet ettim? Hatta ona yalan bile söyledim.

"Ona çiftliğin kâhyalığını teklif ettim; sırf seni yeniden görmek için. Peki, buna cevabı ne oldu? 'Mektubunuza cevap yok –diye geri geliyordu habercim sürekli olarak–. Don Bartolomé mektuplarınızı alır almaz yırtıp atıyor.' Bu arada o haberciden, evlendiğini öğrendim; derken, dul kaldığını ve sonra yine babanla yaşamaya başladığını.

"Sonra sessizlik.

"Habercim gidip geliyor ve her seferinde bana aynı şeyi söylüyordu:

"– Onları bulamıyorum, Don Pedro. Bana Mascota'yı terk ettiklerini söylediler. Kimisi şu tarafa doğru gittiklerini söylüyor, kimisiyse diğer tarafa.

"Ve ben şöyle diyordum:

"– Masrafları hiç düşünme, bul onları. Yer yarıldı da içine girmediler ya.

"En sonunda bir gün geldi ve bana şöyle dedi:

"– Don Bartolomé San Juan'ın saklandığı yeri bulmak için dağları köşe bucak aradım. En sonunda onu terk edilmiş La Andrómeda madenlerinin civarında, tepelerin arasındaki kuytu bir yerde, ağaç gövdelerinden yapılmış bir kulübede yaşarken buldum.

"O günlerde rüzgârlar bir tuhaf esiyordu. İnsanların silahlarıyla ayaklandıkları konuşuluyordu. Söylentiler bize kadar geliyordu. Babanı buraya getiren de bu oldu. Mektubunda bana dediğine göre, buraya kendisi için değil, senin güvenliğin için gelecekti; seni insanların yaşadığı bir yere getirmek istiyordu.

"Cennetin önümde açıldığını hissettim. Sana doğru koşmak geldi içimden. Neşeyle seni kucaklamak. Ağlamak. Ve ağladım, Susana, en sonunda geri döneceğini öğrenince ağladım."

– Uğursuzluk kokan köyler vardır. Yaşlı ve uyuşuk, yaşlı olan her şey gibi yoksul ve sıska havalarından biraz solumayla ayırt edilirler. Burası o köylerden biri, Susana.

"Orada, şimdi geldiğimiz yerde, en azından bir şeylerin, bulutların, kuşların, yosunun doğuşunu seyrederek vakit geçiriyordun, hatırlıyor musun? Oysaki burada, her taraftan yayılıyormuş gibi gelen o sarı ve ekşi kokudan başka hiçbir şey hissedemeyeceksin. Zira burası uğursuz bir köy; buradaki her şey uğursuzlukla yoğrulmuş.

"O bizden geri dönmemizi istedi. Bize evini ödünç verdi. Bize ihtiyacımız olabilecek her şeyi verdi. Ama ona müteşekkir olmamız gerekmiyor. Burada olmak bizim için bir talihsizlik, çünkü burada hiçbir kurtuluşumuz olmayacak. Bunu seziyorum.

"Pedro Páramo benden ne istedi, biliyor musun? Bize verdiği bütün bu şeylerin bedava olmadığını ben zaten tahmin ediyordum ve bir biçimde ödemek zorunda olduğumuza göre, emeğimle ödemeye hazırdım. La Andrómeda'yla ilgili olarak ona her şeyi ayrıntısıyla anlattım ve yöntemli bir biçimde işletilirse orada imkânlar olduğunu ona gösterdim. Biliyor musun, bana ne dedi? 'Beni sizin madeniniz ilgilendirmiyor, Bartolomé San Juan. Sizden tek istediğim kızınız. Hayatta yaptığınız en güzel iş o olmuş.'

"Diyeceğim şu ki, o seni seviyor, Susana. Çocukken birlikte oynadığınızı söylüyor. Seni eskiden tanıyormuş. Çocukken birlikte nehirde bile yıkanmışsınız. Ben bunu bilmiyordum; eğer bilseydim seni kemerimle döverek öldürürdüm."

– Buna hiç şüphem yok.

– "Buna hiç şüphem yok" sözünü sen mi söyledin?

– Ben söyledim.

– Bu, onun yatağına girmeye hazırsın mı demek oluyor?

– Evet, Bartolomé.

– Onun evli olduğunu ve hayatından sonsuz sayıda kadın geçtiğini bilmiyor musun?

– Evet, Bartolomé.

– Bana Bartolomé deme! Ben senin babanım.

Bartolome San Juan, ölü bir madenci. Susana San Juan, La Andrómeda madenlerinde ölmüş bir madencinin kızı. Her şey apaçıktı. "Oraya ölmeye gidiyorum" diye düşündü. Sonra Bartolomé şöyle dedi:

– Dul olsan da hâlâ kocanla birlikte yaşadığını ya da en azından öyle davrandığını söyledim ona; caydırmaya çalıştım onu, ama ben onunla konuştukça bakışları sertleşiyor ve senin adın geçince de gözlerini kapatıyordu. Bana kalırsa, o kötülüğün ta kendisi. Pedro Páramo işte bu.

– Peki, ben kimim?

– Sen kızımsın. Benim kızım. Bartolome San Juan'ın kızı.

Susana San Juan'ın zihninde düşünceler cirit atmaya başladı; önce yavaşça, sonra bir an durdular, ama hemen ardından öyle bir hızlandılar ki, ancak şunu diyebildi:

– Doğru değil. Doğru değil.

– İnsanı her bir tarafından sıkan, sanki toprağı kanımızla ıslatacakmışçasına bizi paramparça ederek tozumuzu avuç avuç oraya buraya boşaltan bu dünya. Biz ne yaptık? Ruhumuz neden çürüdü bizim? Annen derdi ki, en azından Tanrı'nın merhametine sahibiz. Ve sen onu inkâr ediyorsun, Susana. Baban olduğumu neden inkâr ediyorsun? Sen deli misin?

– Bunu bilmiyor muydun?

– Sen deli misin?

– Tabii ki deliyim, Bartolome. Bunu bilmiyor muydun?

– Onun bugüne kadar dünya üzerine gelmiş en güzel kadın olduğunu biliyor muydun, Fulgor? Onu sonsuza dek kaybettiğimi sanmıştım. Onu bir daha kaybetmeye hiç niyetim yok. Beni anlıyor musun, Fulgor? Babasına söyle, madenlerini çıkarmaya devam etsin. Orada... Hiç kimsenin uğramadığı

o bölgelerde ihtiyarı ortadan kaldırmanın kolay olacağını düşünüyorum. Sen ne dersin?

– Olabilir.

– Olması gerekiyor. Onun yetim kalması lazım. Bu durumda, onu mecburen korumamız altına alacağız. Sen ne dersin?

– Çok zor görünmüyor.

– O halde iş başına, Fulgor, hemen iş başına.

– Ya kız bunu öğrenirse?

– Ona kim söyleyecek? Söyle bana, bunu sadece ikimiz biliyoruz, ona kim söyleyecek?

– Eminim ki hiç kimse.

– Şu "eminim ki" kısmını at. Onu hemen şimdi çıkarıp at oradan; her şeyin nasıl hallolduğunu göreceksin. La Andrómeda'yla ilgili olarak söylediklerimi sakın unutma. Onu gönder, orada çalışmaya devam etsin. Arada gider gelir. Sakın kızını yanında götürmeye kalkışmasın. Biz burada ona göz kulak oluruz. Yani işi orada olacak, yeni taşındığı evi de burada. Ona böyle söylersin, Fulgor.

– Yeniden doğmuş gibi oldunuz, patron. Harekete geçme biçiminiz bana eski günleri hatırlattı ve çok hoşuma gitti.

Comala Vadisi'ndeki tarlaların üzerine yağmur düşmekte. Sadece bardaktan boşalırcasına dökülen sağanaklara aşina olan bu topraklar için tuhaf, hafif bir yağmur bu. Günlerden pazar. Yerliler ipe dizili papatyaları, biberiyeleri ve demet demet kekikleriyle Apango'dan indiler. Yanlarında çıra ya da meşe toprağı getirmediler, çünkü yedikleri yağmurdan ötürü bunlar hâlâ ıslaktı. Otlarını, kilisenin girişindeki kemerlerin altına serip beklemeye başladılar.

Yağmur su birikintilerinin üzerine düşmeye devam ediyordu.

Mısırın doğmakta olduğu karıkların arasından sular dere gibi akıyordu. İnsanlar bugün pazara gelmediler; su kendine yeni bir yol bulsun ve körpe mısırları söküp götürmesin

diye, karıkların önünü açmakla meşguldüler. Su altında kalmış toprakların üzerinde, yağan yağmurun altında, belleriyle yumuşak topakları kırarak, elleriyle körpe mısırları bağlayarak, yani sorunsuz büyümeleri için onları korumaya çalışarak gruplar halinde ilerliyorlardı.

Yerliler bekliyordu. Bunun kötü bir gün olduğunu hissediyorlardı. Soğuktan ya da korkudan değil ama belki de bu yüzden ıslak hasır "panço"larının altında titriyorlardı. Aynı zamanda ince yağan yağmura ve bulutlarını bırakmayan gökyüzüne bakıyorlardı.

Kimse gelmiyordu. Köy ıssız bir yer gibi görünüyordu. Bir kadın onlara bir sürü dikiş ipliği, biraz şeker ve eğer mümkünse ve eğer varsa, *atole*[7] süzmek için bir süzgeç sipariş etti. Öğle vakti yaklaştıkça, ıslak "panço" onlara giderek daha ağır gelmeye başlamıştı. Sohbet ediyor, şakalaşıyor ve gülmekten kırılıyorlardı. Sıçrayan yağmur yüzünden ıslanan papatyalar parıldıyordu. Şöyle düşünüyorlardı: "Keşke yanımızda biraz *pulque*[8] getirseydik, o zaman umurumuzda olmazdı; ama sabırotları suyun içinde kaldı. Artık yapacak bir şey yok."

Justina Díaz, elinde şemsiyesiyle ve yol kenarında oluşan dereciklere basmamaya özen göstererek, köyü Media Luna'ya bağlayan sokaktan geliyordu. İstavroz çıkararak kilisenin kapısından girdi. Kemerlerin altından yürürken yerliler dönüp ona baktılar. Bakışlarından sanki kendisini inceledikleri hissine kapıldı. İlk tezgâhın önünde durup on *sentavo*luk biberiye satın aldı ve o tek sıra halinde dizilmiş yerlilerin bakışları altında geri dönüp gitti.

"Bu devirde her şey ne kadar pahalı –dedi, Media Luna'ya

7. Mısır ununun su ya da süte karıştırılması ve değişik tatlar eklenmesiyle yapılan Meksika'ya özgü sıcak bir içecek (ç.n.)

8. ("Pulke") Sabırotu özünün mayalanmasıyla elde edilen Meksika'ya özgü bir içki (ç.n.)

giden yolda yürümeye başladığında–. Bu boynu bükük biberiye dalı tam on *sentavo*. Bu kadar azı koku vermeye bile yetmeyecek."

Yerliler hava kararırken mallarını topladılar. Sırtlarında ağır yükleriyle yağmurun içine daldılar; Meryem'e dua etmek için kiliseye girdiler ve bağış olarak bir demet kekik bıraktılar. Ardından geldikleri yer olan Apango'ya doğru yola koyuldular. "Orada başka bir gün olacak" dediler. Yolda giderken birbirlerine fıkralar anlatıyor ve kahkahadan kırılıyorlardı.

Justina Díaz, Susana San Juan'ın odasına girdi ve biberiyeyi rafın üzerine bıraktı. Kapalı perdeler gün ışığının içeriye girmesini engelliyor, bu yüzden de Justina karanlığın içinde sadece gölgeleri görüyor ve ne olduklarını tahmin ediyordu. Susana San Juan'ın uyuduğunu varsaydı; onun daima uyumasını isterdi. Bunu düşündü ve neşelendi. Ama tam o sırada, sanki o karanlık odanın bir köşesinden yükselen derin bir iç çekiş duydu.

– Justina! – diye seslenildi ona.

Kafasını çevirdi, ama kimseyi görmedi; ne var ki omzunun üzerinde bir el ve kulaklarında bir soluk hissetti. Çok alçak bir ses şöyle dedi: "Git buradan, Justina. Eşyalarını topla ve git. Artık sana ihtiyacımız yok."

– Ama Susana'nın bana ihtiyacı var –dedi, bedenini doğrultarak–. O hasta ve bana ihtiyacı var.

– Artık yok, Justina. Ben burada kalıp ona bakacağım.

– Don Bartolomé, siz misiniz? – ama yanıtı beklemedi. Tarlalardan dönen erkeklere ve kadınlara kadar ulaşan o çığlığı attı. Berikiler bunu duyunca şöyle dediler: "Bu bir insan ulumasına benziyor; ama bir insandan çıkmış gibi görünmüyor."

Yağmur gürültüleri bastırır. Damlalarını dökerek, yaşam ipini teyelleyerek, her şey olup bittikten sonra bile duyulmaya devam eder.

– Ne oldu, Justina? Neden bağırıyorsun? – diye sordu Susana San Juan.

– Ben bağırmadım Susana. Rüya gördün herhalde.

– Artık hiç rüya görmediğimi sana söylemiştim. Bana hiç saygı göstermiyorsun. Çok uykusuzum. Dün gece kediyi dışarı çıkarmamışsın ve beni hiç uyutmadı.

– Benimle uyudu, bacaklarımın arasında. Sırılsıklam ıslanmıştı zavallıcık, acıyıp yatağımda uyumasına izin verdim, ama hiç gürültü yapmadı.

– Tabii canım, hiç gürültü yapar mı? Bütün gece tek yaptığı soytarılıktı; ayaklarımdan başıma kadar üstüme atladı ve sanki karnı acıkmış gibi sessizce miyavlayıp durdu.

– Karnını iyice doyurmuştum ve bütün gece benim yanımdan ayrılmadı. Yine yalan yanlış hayaller görmeye başladın, Susana.

– Sana bütün geceyi sıçrayışlarıyla beni korkutarak geçirdiğini söylüyorum. Kedin her ne kadar sevimli bir hayvan olsa da, uyurken onu odamda istemiyorum.

– Sen sanrılar görüyorsun, Susana. İşin gerçeği bu. Pedro Páramo gelince sana artık tahammül edemediğimi ona söyleyeceğim. Ona, gideceğimi söyleyeceğim. Bana iş verecek iyi insanlar bulmam zor olmayacaktır. Zira herkes ne senin gibi takıntılı, ne de senin gibi insana eziyet ederek yaşıyor. Yarın buradan gideceğim ve giderken yanımda kediyi de götüreceğim, böylece sen de rahat edersin.

– Buradan gitmeyeceksin, seni lanet olası Justina. Hiçbir yere gitmeyeceksin, çünkü seni benim kadar seven birini asla bulamayacaksın.

– Hayır, gitmeyeceğim, Susana. Gitmeyeceğim. Gayet iyi biliyorsun ki, ben sana bakmak için buradayım. Beni kızdırman hiç önemli değil, sana daima bakacağım.

Doğduğundan beri ona bakmıştı. Kucağında taşımış, ona yürümeyi, yani hiç bitmeyecekmiş gibi gelen o adımları at-

mayı öğretmişti. Ağzının ve gözlerinin büyüyüp "şeker gibi" oluşunu görmüştü. "Mavi nane şekeri. Sarı ve mavi. Yeşil ve mavi. Mentol ve nane karışımı." Onun bacaklarını ısırıyordu. Memelerini emzirerek onu oyalıyordu; içlerinde bir şey olmayan ve oyuncak vazifesi gören memelerini. "Oyna hadi –diyordu ona–, bu oyuncağınla oyna." Kucakladığında onu ezecek, parçalayacak gibi oluyordu.

Orada, yukarıda, yağmurun *plátano*[9] yapraklarının üzerine düşüşü duyuluyor ve yağmur suyu sanki yerde birikmiş olan suyun üzerinde kaynıyormuş gibi oluyordu.

Çarşaflar rutubet yüzünden soğuktu. Oluklar bütün gün, bütün gece ve sonra yine bütün gün çalışmaktan yorgun, fokurdayıp köpürüyorlardı. Su, bitmek bilmez kabarcıklar çıkararak yağmaya ve akmaya devam ediyordu.

Geceyarısı olmuştu ve dışarıda suyun gürültüsü diğer bütün sesleri bastırıyordu.

Susana San Juan usulca kalktı. Yavaşça bedenini doğrulttu ve yataktan uzaklaştı. Yüzünü bulmaya çalışarak bedeninin kıyılarında dolaşıp duran ağırlık işte bir kez daha ayaklarındaydı:

– Sen misin, Bartolomé? – diye sordu.

Biri giriyor ya da çıkıyormuş gibi, kapının gıcırdadığını duyar gibi oldu. Ve sonra sadece, *plátano* yapraklarından süzülen, bizzat kendi coşkusunda fokurdayan, aralıklı, soğuk yağmur.

Uyudu ve gün ışığı yeni bir günün gri sabahında çiyle ıslanmış kırmızı tuğlaları aydınlatana kadar da uyanmadı. Uyanır uyanmaz seslendi:

– Justina!

Justina, sanki hep oradaymış gibi, bir battaniyeye sarınmış halde hemen odada belirdi.

9. Görünüşü tıpkı muza benzeyen ama tadı patatesi andıran ve ona benzer şekilde tüketilen bir yalancı-meyve (ç.n.)

– Ne istiyorsun, Susana?

– Kedi. Yine geldi.

– Zavallı Susana.

Ve başını göğsünün üzerine koyup ona sarıldı; Susana üzerindeki başı zorlukla kaldırıp ona sordu:

– Neden ağlıyorsun? Pedro Páramo'ya bana çok iyi davrandığını söyleyeceğim. Kedinin beni korkuttuğundan ona hiç bahsetmeyeceğim. Hadi toparla kendini, Justina.

– Baban öldü, Susana. Dün gece ölmüş ve bugün gelip yapacak hiçbir şey olmadığını söylediler; onu çoktan gömmüşler; buraya getirememişler, çünkü yol çok uzunmuş. Tek başına kaldın, Susana.

– Demek oymuş –dedi ve gülümsedi–. Benimle vedalaşmaya gelmiştin – dedi ve gülümsedi.

Uzun yıllar önce, o daha küçük bir kızken, ona şöyle demişti:

– Aşağıya in, Susana ve bana ne gördüğünü söyle.

Belini acıtan ve ellerini kanatan o ipte asılı duruyor, ama onu bırakmak istemiyordu, zira onu dış dünyaya bağlayan yegâne şey oydu.

– Hiçbir şey görmüyorum, baba.

– İyice bak, Susana. Bir şeyler bulmaya çalış.

– Hiçbir şey görmüyorum, baba.

– Seni biraz daha aşağıya sarkıtacağım. Ayakların yere bastığında bana haber ver.

Tahtaların arasında açılan küçük bir delikten içeri girmişti. Çürük, parçalanmış, eski ve yapışkan toprakla kaplı kalasların üzerinde yürümüştü:

– Biraz daha aşağıya in, Susana, sana söylediğim şeyi bulacaksın.

Ve indi; "ayaklarını basacak bir yer bulamadan", derinliklerde sallana sallana, salıncakla aşağılara kadar indi.

– Daha aşağıya, Susana. Daha aşağıya. Bir şey görünce bana söyle.

Ayakları basacak bir yer bulduğundaysa hiç sesini çıkarmadan orada öylece kaldı, zira korkudan dili tutulmuştu. Lamba dönüp duruyor ve yaydığı ışık yanından geçip gidiyordu. Yukarıdan gelen bağırış ise onu ürpertiyordu:

– Oradaki şeyi bana ver, Susana!

Susana kurukafayı ellerinin arasına aldı, ama ışık tam üzerine vurunca onu elinden bıraktı.

– Bu bir ölünün kurukafası – dedi.

– Onun yanında başka bir şey daha olması lazım. Orada bulduğun her şeyi bana ver.

Cesedin kemikleri dağılıverdi; çene kemiği sanki şekerden yapılmış gibi yerinden koptu. İskeleti parçalayarak ayak parmaklarına kadar ulaştı ve kurukafadan, ellerinin arasında dağılan o yuvarlak toptan başlamak üzere hepsini yukarıya gönderdi.

– Orada başka şeyler de olmalı, Susana. Para. Altından yuvarlak halkalar. Haydi, bul onları, Susana.

Susana o sırada ne olduğunu anlamamıştı, ancak günler sonra babasının buz gibi bakışlarından öğrenecekti.

İşte bu yüzden şimdi gülüyordu.

– Sen olduğunu anlamıştım, Bartolomé.

Onun kalbinin üzerinde ağlamakta olan zavallı Justina ise onun güldüğünü ve gülüşünün kahkahaya dönüştüğünü görünce kalkmak zorunda kaldı.

Dışarıda yağmur devam ediyordu. Yerliler gitmişti. Günlerden pazartesiydi ve Comala Vadisi yağmurla yıkanmaya devam ediyordu.

O günlerde rüzgâr sürekli olarak esti. Yağmurları getiren rüzgârdı bu. Yağmur gitti, ama rüzgâr kaldı. Tarlalardaki körpe mısırlar hem onun esintisiyle yapraklarını kurut-

tular hem de ondan korunmak için karıkların kenarına yaslandılar. Rüzgâr gündüzleri esip geçmekle yetiniyor, sadece sarmaşıkları savurup çatılardaki kiremitleri tıkırdatıyordu. Ama geceleri inliyordu, hiç durmadan inliyordu. Bulut kümeleri, sanki toprağa sürtünerek ilerliyormuşçasına, gökyüzünden sessizce geçiyorlardı.

Susana San Juan, rüzgârın kapalı pencereye çarpışını duyuyordu. Yatağına yatıp kollarını başının arkasına koymuş, gecenin seslerini, telaşlı rüzgârın üfürmesiyle gecenin nasıl oradan oraya sürüklendiğini dinlerken, aynı zamanda da düşünüyordu. Derken sesler aniden kesildi.

Kapıyı açtılar. İçeri dalan hava lambayı söndürdü. Karanlığı görünce düşünmeyi bıraktı. Küçük fısıltılar geldi kulağına. Hemen ardından kalbinin düzensiz atışlarını işitti. Kapalı gözkapaklarının arasından ışığın alevini görür gibi oldu.

Gözlerini açmadı. Saçları suratının üzerinde dağılmıştı. Işık dudaklarındaki ter damlalarını aydınlatıyordu. Sordu:

– Baba, sen misin?

– Ben senin babanım, kızım.

Gözlerini araladı. Saçlarının arasından tavandaki bir gölgeyi, üzerine eğilmiş bir kafayı ve ıslak kirpiklerinin arasından zar zor seçebildiği o silik figürü görür gibi oldu. Bir ışık yayılıyordu; kalbin olduğu yerden, alev nasıl titriyorsa öyle atan küçük bir kalp şeklinde bir ışık. "Yüreğin acıdan tükeniyor –diye düşündü–. Bana Florencio'nun öldüğünü söylemeye geldin, ama ben bunu zaten biliyorum. Başkaları için üzülme; benim için endişelenme. Ben acımı gizli bir yere sakladım. Yüreğinin sönmesine sakın izin verme."

Yerinden doğrulup bedenini Peder Renteria'nın bulunduğu tarafa doğru sürükledi.

– Seni kederimle teselli etmeme izin ver! – dedi, mumun alevini elleriyle koruyarak.

Peder Renteria onun kendisine doğru sokulmasına izin

verdi; elleriyle yanan mumu aramasını ve sonra da yüzünü yanan fitile yaklaştırmasını seyretti, ancak yanık et kokusunu duyunca mumu çekip üfleyerek söndürmeye mecbur oldu.

Bunun üzerine karanlık geri geldi ve Susana koşarak çarşaflarının altına sığındı.

Peder Rentería ona şöyle dedi:

– Seni rahatlatmaya geldim, kızım.

– O halde hoşça kal, peder – dedi Susana–. Sakın geri gelme. Sana ihtiyacım yok.

Onda her zaman bir ürperti, titreme ve korku hissi bırakan adımların uzaklaştığını duydu.

– Eğer ölüysen, ne diye beni görmeye geliyorsun?

Peder Rentería kapıyı kapattı ve gecenin ortasına çıktı.

Rüzgâr esmeye devam ediyordu.

Kekeme adıyla tanınan bir adam Media Luna'ya geldi ve Pedro Páramo'yu sordu.

– Onu ne için görmek istiyorsun?

– Onunla ko-ko-konuşmak istiyorum.

– Burada değil.

– Ge-ge-gelince ona, beni Don Fulgor'un gö-gö-gönderdiğini söyle.

– Gidip onu arayacağım, ama burada birkaç saat bekle.

– Ona çok a-a-acil olduğunu söyle.

– Tamam söylerim.

Kekeme dedikleri adam atın üzerinde bekledi. Bir süre sonra, daha önce hiç görmediği Pedro Páramo karşısına dikildi:

– Ne istiyorsun?

– Patronla yü-yüz yüze konuşmam ge-gerekiyor.

– Patron benim. Söyle, ne istiyorsun?

– Sadece şu-şunu söylemek is-istiyorum ki, Fulgor Sesedano'yu öldürdüler. Ben de onunla bi-birlikteydim. Suyun

ne-neden azaldığını a-araştırmak için sa-savaklara bakmaya gitmiştik. Tam o sı-sırada bir grup adamın ka-karşımıza çıktığını gördük. Ka-kalabalıktan yükselen bir ses şöyle ba-bağırdı: "Ben şu-şunu tanıyorum. Media Luna'nın kâkâhyası bu."

"Benim farkıma bi-bile varmadılar. Ama Don Fulgor'a atından in-inmesini emrettiler. Devrimci olduklarını sösöylediler. Sizin to-topraklarınızı elinizden al-almaya gelmişler. "Koş hadi! --diye bağırdılar Don Fulgor'a–. Hemen git ve pa-patronuna yakında görüşeceğimizi sö-söyle!" O da dedehşet içinde hemen topukladı. O kilosu yü-yüzünden çok hızlı değil, ama ko-koştu. Onu koşarken öl-öldürdüler. Bir ba-bacağı havada, bir bacağı yerde öldü.

"Bunun üzerine, ben ye-yerimden bile kıpırdamadım. Gece ol-olmasını bekledim ve olan biteni an-anlatmak için doğru size geldim."

– Ne bekliyorsun? Neden hemen harekete geçmiyorsun? Şimdi hemen o adamlara git ve kendilerini burada beklediğimi söyle. Gelip benimle konuşsunlar. Ama daha önce La Consagración'a bir uğra. *Karayılan*'ı tanıyor musun? Orada olmalı. Kendisini görmem gerektiğini söyle ona. Ve şu heriflere de, müsait olduklarında kendilerini beklediğimi söyle. Ne devrimcisiyse bunlar?

– Bilmiyorum. Kendilerine öyle di-diyorlar.

– *Karayılan*'a hiç vakit geçirmeden gelmesini söyle.

– Tamam, pa-patron.

Pedro Páramo tekrar odasına kapandı. Kendini yaşlı ve bitkin hissediyordu. Fulgor için artık endişelenmiyordu, zira o çoktan öbür dünyayı boylamıştı. Yanında çalıştığı süre boyunca, görevini en iyi şekilde yerine getirmişti; ancak kim ne derse desin, hep birinin kendisini yönlendirmesine ihtiyaç duymuştu. "Her halükârda o deliler *Karayılan*'ın zehrini tadacaklar" diye düşündü.

Sürekli odasına kapanıp uyuyan, uyumadığı zamanlarda da uyurmuş gibi bir hali olan Susana San Juan onun aklını daha çok kurcalıyordu. Önceki geceyi ayakta, duvara dayanıp mumun soluk ışığında Susana'nın hareketli bedenini –terli yüzünü, çarşafları çekiştiren ve yastığı parçalayacakmış gibi sıkan ellerini– seyrederek geçirmişti.

Onu buraya getirdiğinden beri bu acılı, bitmek bilmez endişe kaynağı gecelerin dışında başka türlü bir geceyi onun yanında geçirdiğini hatırlamıyordu. Ve bu ne zaman bitecek diye kendi kendine soruyordu.

Günün birinde biteceğini umuyordu. Hiçbir şey sonsuza dek süremezdi; zira ne kadar yoğun olursa olsun unutulup gitmeyen hiçbir anı yoktur.

En azından onu içinden yiyip bitiren, sanki onu paramparça edecekmişçesine tedirginlik içinde çırpınmasına sebep olan şeyin ne olduğunu öğrenseydi bari.

Onu tanıdığını sanıyordu, ama bu doğru olmasa bile onun dünya üzerindeki en sevdiği yaratık olduğunu bilmek yeterli değil miydi? Üstelik –ve de en önemlisi- onun sayesinde bu dünyadan diğer bütün anıları silen o imajla ışıldayarak gidecekti.

Ama Susana San Juan'ın dünyası nasıl bir şeydi acaba? Pedro Páramo'nun asla öğrenemediği şeylerden biri bu oldu.

"Kumun sıcaklığını hisseden bedenim pek keyifliydi. Gözlerim kapalı, kollarım açıktı, bacaklarımıysa denizin esintisine uzatmıştım. Ve hemen karşımda uzanan ama bana uzak olan deniz, gelgit sırasında yükselirken ayaklarıma ancak köpüğünün kalıntılarını bırakıyordu..."

– Şimdi konuşan o, Juan Preciado. Ne dediğini bana söylemeyi sakın unutma.

"... Erkendi. Deniz dalga halinde yükselip alçalıyordu. Köpüklerini kıyıda bıraktıktan sonra temizleniyor ve yeşil sula-

rıyla, suskun dalgalar olarak geri gidiyordu.

"– Denizde sadece çıplak yüzmeyi bilirim – dedim ona. O da daha ilk günden çıplak olarak peşimden geldi ve denizden çıktığında ışıl ışıl parlıyordu. Etrafta martı yoktu, sadece 'çirkin gaga' dedikleri, horlar gibi homurdanan ve güneş çıktığında ortadan kaybolan şu kuşlar vardı. İlk gün peşimden geldi, ama ben orada olmama rağmen kendini yalnız hissetti.

"– Sanki bir 'çirkin gaga' kuşuymuşsun gibi; sanki onlardan biriymişsin gibi – dedi bana. Geceleri daha çok hoşuma gidiyorsun; ikimiz birlikte karanlıkta, aynı yastıkta, aynı çarşaflarda yattığımız zamanlarda.

"Ve gitti.

"Ben geri döndüm. Her zaman dönecektim. Deniz ayak bileklerimi ıslatıp gidiyor; dizlerimi, kalçalarımı ıslatıyor; yumuşak kolunu belime doluyor, göğüslerimin üzerinde bir tur atıyor; boynumdan öpüyor; omuzlarımı sıkıyor. Sonra onun içine dalıyorum, bütün bedenimle. Güçlü çırpıntılarına, yumuşacık sahip oluşuna kendimi tamamen bırakıyorum.

"– Denize girmeyi seviyorum – dedim ona.

"Ama o bunu anlamıyor.

"Ve ertesi gün yine denize girip kendimi arındıracaktım. Kendimi onun dalgalarına bırakacaktım."

Adamlar akşam karanlığının çökmeye başladığı sırada geldiler. Hepsi silahlıydı ve fişeklikleri boyunlarında çapraz asılıydı. Yaklaşık yirmi kişiydiler. Pedro Páramo onları akşam yemeğine davet etti. Onlar da şapkalarını bile çıkarmadan masaya kuruldular ve sessizce beklediler. Sadece, önlerine konulan çikolatalarını höpürdeterek içişleri ve fasulye geldiğinde birbiri ardına *tortilla* ekmeklerini çiğneyişleri duyuldu.

Pedro Páramo onlara bakıyordu. Bunlar tanıdık yüzler değildi. Onun hemen arkasında, karanlığın içinde *Karayılan* bekliyordu.

– Beyler –dedi onlara, yemeklerini bitirdiklerini görünce–, sizin için başka ne yapabilirim?

– Siz bütün buraların sahibi misiniz? – diye içlerinden biri elini sallayarak sordu.

Ama bir diğeri onun sözünü kesti:

– Burada ben konuşurum!

– Pekâlâ. Ne istiyorsunuz? – diye Pedro Páramo bir kez daha sordu.

– Gördüğünüz gibi silahlarımızla ayaklandık.

– Ehhh?

– Hepsi bu. Bu sizce az bir şey mi?

– Peki, bunu neden yaptınız?

– Çünkü başkaları da bunu yaptılar. Bilmiyor musunuz? Biraz beklerseniz talimatlar bize ulaşacak ve biz de bunu neden yaptığımız konusunda sizi bilgilendireceğiz. Ama bu arada, işte buradayız.

– Ben sebebi biliyorum –dedi oradan bir başkası–. Eğer isterseniz size de söylerim. Biz hükümete ve size karşı ayaklandık, çünkü artık dayanacak halimiz kalmadı. Hükümete karşı alçaklığından ötürü, size karşıysa haydut bozuntusu ve kaypak hırsızlardan başka bir şey olmadığınız için ayaklandık. Bay hükümete karşı artık hiçbir şey söylemiyorum, çünkü söylemek istediğimiz şeyi kurşunlarla söyleyeceğiz.

– Devriminizi yapmak için ne kadar paraya ihtiyacınız var? –diye sordu Pedro Páramo–. Belki ben size yardım edebilirim.

– Beyefendi ne güzel konuşuyor, Perseverancio. Senin dilininse o kadar uzamaması gerekirdi. Bize destek olacak zengin birine ihtiyacımız var ve bu beyefendiden daha iyisini mi bulacağız. Baksana, Casildo, bize aşağı yukarı ne kadar lazım?

– Gönlünden ne kadar kopuyorsa bize o kadar versin.

– Bunlar "binmeyecekleri eşeğin önüne ot koymazlar". Mademki buraya onun midesinde kalmış mısırı bile almaya gel-

dik, o halde ne bekliyoruz?

– Sakin ol, Perseverancio. İyi niyetle işler daha kolay çözülür. Bir anlaşma yapacağız. Sen konuş, Casildo.

– Şöyle biraz hesap yaptım da, başlangıç için yaklaşık yirmi bin pezonun hiç de fena olmayacağını söyleyebilirim. Siz ne dersiniz? Kim bilir belki beyefendi bunu az bulup arttırmak isteyebilir. İyisi mi biz şuna elli bin diyelim. Tamam mı?

– Size yüz bin pezo vereceğim –dedi onlara Pedro Páramo–. Kaç kişisiniz?

– Üç yüz.

– Güzel. Sayınızın artması için size üç yüz adam vereceğim. Bir hafta içinde hem adamlar hem de para hazır olur. Parayı size hediye ediyorum, ama adamları sadece ödünç veriyorum. İşiniz bitince onları buraya yollarsınız. Anlaştık mı?

– Tabii ki.

– O halde sekiz gün sonra görüşmek üzere, beyler. Sizleri tanıdığıma çok memnun oldum.

– Bu arada –dedi en son çıkan–, eğer sözünüzü tutmazsanız Perseverancio adını sık sık duyacağınızı unutmayın. Bu benim adımdır.

Pedro Páramo elini sıkarak onunla vedalaştı.

– Sence onların başı kim? – diye sordu *Karayılan*'a daha sonra.

– Sanki bana o en ortada oturan ve gözünü masadan dahi kaldırmayan şişkoymuş gibi geldi. İçimden bir ses o diyor... Ben çok nadir yanılırım, Don Pedro.

– Hayır, Damasio, onların başı sensin. Yoksa devrime katılmak istemez misin?

– İstemez olur muyum? Geç bile kaldım. Hırgürü ne kadar sevdiğimi bilirsiniz.

– Konuyu anlamışsındır herhalde, bu yüzden sana tavsiyede bulunmama bile gerek yok. Güvendiğin üç yüz tane deli-

kanlıyı topla ve şu asilere katıl. Onlara söz verdiğim adamları getirdiğini söylersin. Ondan sonrasını artık sen halledersin.

– Parayla ilgili olarak onlara ne diyeyim? Onu da ben mi götüreceğim?

– Her biri için sana on pezo veriyorum. Sadece acil ihtiyaçlarını gidermek için. Gerisini onlar için burada sakladığımı söylersin, ne zaman isterlerse gelip alabilirler. Bu telaş içinde o kadar parayla dolaşmak hiç uygun olmaz. Aklıma gelmişken, Puerta de Piedra'daki o küçük çiftlik hoşuna gidiyor mu? Güzel, orası şu andan itibaren senindir. Götürmen için Comala'dan avukat Gerardio Trujillo'ya bir not yazacağım ve oranın mülkiyetini hemen senin üzerine geçirecek. Ne diyorsun, Damasio?

– Lafı bile olmaz, patron. Ben bu işi karşılığında bir şey almasam da, sırf zevk için zaten yapacaktım. Siz beni iyi tanırsınız. Ama yine de teşekkür ederim. En azından ben buralarda yokken benim karının bir geçim kaynağı oldu.

– Giderken şuradan birkaç tane ineği de yanında götür. Çiftliğe hareket gerekir, öyle bomboş olmaz.

– Zebu sığırlarından alsam olur mu?

– İstediklerini seç ve karının bakabileceği kadarını götür. Konumuza dönecek olursak, benim topraklarımdan fazla uzaklaşmamaya çalış ki, eğer başkaları gelirse burayı zaptedilmiş sansınlar. Her fırsat bulduğunda ya da verecek bir haberin olduğunda beni görmeye gel.

– Tamam, patron.

– Şimdi ne diyor, Juan Preciado?

– Diyor ki, ayaklarını adamın bacaklarının arasına saklıyormuş. Soğuk taşlar gibi buz kesmiş ayakları orada, sanki bir ekmek fırınındaymışçasına ısınıyorlarmış. Diyor ki, adam fırında kızarmış ekmeklere benzediklerini söyleyip onun ayaklarını ısırıyormuş. İlk başta kızgın, sonra ılık, sonra tat-

lı bir çivi tarafından, yumuşak etine onu inletinceye dek giderek artan şiddette sert darbeler indirerek açılmış bir yarık gibi etinin ikiye ayrıldığını hissedince hiçliğin içinde yitmiş bir halde büzüşüyor ve adama iyice sokularak uyuyormuş. Ama ona en çok acı veren adamın ölümü olmuş. Öyle diyor.

– Kimi kastediyor?

– Şurası kesin ki, ondan önce ölmüş olan birini.

– Peki, ama bu kim olabilir?

– Bilmiyorum. Onun eve geç döndüğü o gece, çok geç bir saatte, belki de sabaha karşı geldiğini hissetmiş. Bunu belli belirsiz fark etmiş, çünkü yalnız ve soğuk ayaklarının üzerine sanki bir şey örtülmüş gibi gelmiş ona; sanki birisi onları bir şeyle örtmüş ve ısınmalarını sağlamış. Uyandığında ayaklarını, gece onu beklerken okuduğu ve uykuya daha fazla direnemeyince elinden yere bıraktığı gazeteye sarılı olarak bulmuş. Onun öldüğünü haber vermeye geldiklerinde de, ayakları hâlâ gazeteye sarılıymış.

– Onu gömdükleri tabut kırılmış olmalı, çünkü tahta gıcırtısı gibi bir ses geliyor.

– Evet, bunu ben de duyuyorum.

O gece yine rüyalarla boğuştu. Onca şeyi bu kadar yoğun biçimde hatırlamak niye? Sadece ölüm ve geçmişin o tatlı melodisi yetmez mi?

– Florencio öldü, hanımefendi.

Ne uzun boylu adamdı o! Fidan gibi! Ve sesi de sertti; ayrıca en kuru toprak kadar da kuru. Endamıysa bulanıktı ya da sanki aralarına yağmur girmiş gibi, daha sonra bulanıklaşmıştı. "Ne demişti? Florencio mu? Hangi Florencio'dan bahsediyordu? Benimkinden mi? Ah! O zaman ne diye ağlamadım ve kederimden arınmak için gözyaşlarında boğulmadım ki? Tanrım, sen yoksun! Senden onu korumanı istemiştim. Onu benim için koruyacaktın. Senden bunu istemiştim. Ama

sen sadece ruhlarla ilgilenirsin. Benim onda sevdiğim tarafıysa bedeniydi. Çıplak ve aşk ateşiyle yanan, arzudan kavrulan, göğüslerimin ve kollarının titreyişini kucaklayan bedeni. Onunkine asılı kalan benim saydam bedenim. Kendini onun gücüne bırakan benim uçarı bedenim. Onun ağzı tarafından öpülmedikten sonra ben bu dudaklarımla ne yapacağım? Bu mahzun dudaklarımla ben ne yapacağım?"

Susana San Juan kapının hemen yanında, ayakta, fır dolanırken, Pedro Páramo ona bakıyor ve uzun bir süredir devam eden bu yeni rüyanın saniyelerini sayıyordu. Lambanın yağı çıtırdıyor ve alevin göz kırpışları giderek zayıflıyordu. Yakında sönecekti.

Susana bu huzursuz edici, bezdirici ve bitmek tükenmek bilmeyen rüyalar yerine keşke acı hissetseydi, o zaman bunu yatıştırabilecek bir şey bulabilirdi. Bakışlarını Susana San Juan'a dikmiş ve onun her hareketini izlemekte olan Pedro Páramo böyle düşünüyordu. Onun Susana'yı görmesini sağlayan bu zayıf alev söndüğünde eğer Susana da sönerse ne olacaktı?

Sonra hiç gürültü etmeden kapıyı çekip çıktı. Dışarıda gecenin temiz havası Pedro Páramo'nun zihninden Susana San Juan'ın görüntüsünü söküp aldı.

Susana gün doğmadan az önce uyandı. Ter içindeydi. Ağır yorganları yere attıktan sonra çarşafların sıcaklığından bile kurtuldu. Böylece çırılçıplak kalan bedeni sabah yeliyle serinledi. İçini çekti ve sonra tekrar uykuya daldı.

Saatler sonra Peder Rentería onu aynen bu şekilde bulacaktı; çıplak ve uykuda.

– *Karayılan*'ı bozguna uğrattıklarını biliyor musunuz, Don Pedro?

– Dün gece bir çatışma olduğunu biliyorum, zira silah sesleri buraya kadar geldi; ama bunun dışında bir şey bilmiyo-

rum. Bunu sana kim söyledi, Gerardo?

– Comala'ya kimi yaralılar geldi. Karım onların yaralarını sardı. Bunlar Damasio'nun adamları olduklarını ve çok sayıda ölü verdiklerini söylediler. Galiba kendilerine Villa'nın[10] adamları diyen birileriyle çarpışmışlar.

– Vay canına, Gerardo! Ben kötü günlerin yaklaştığını görüyorum. Peki, sen ne yapmayı düşünüyorsun?

– Ben gidiyorum, Don Pedro. Sayula'ya gidiyorum. Oraya yerleşeceğim.

– Siz avukatların bu avantajı var; çeneniz çalıştığı sürece, birikimlerinizi her tarafa götürebiliyorsunuz.

– Hiç öyle düşünmeyin, Don Pedro; nereye gitsek yeni sorunlarla karşılaşıyoruz. Ayrıca sizin gibi insanlardan ayrılmak zor oluyor, insan onlara gösterdiği hürmeti özlüyor. Tabiri caizse, ömrümüz kurulu dünyalarımızı ikide bir yıkmakla geçiyor. Kâğıtları nereye bırakmamı istersiniz?

– Bırakma, onları da yanında götür. Yoksa gideceğin yerde benim işlerimi üstlenmeye devam edemez misin?

– Güveninize müteşekkirim, Don Pedro. Size içtenlikle teşekkür ederim. Ama bunun mümkün olmadığını size söylemeliyim. Malum sebepler... Mesela... Sizin dışınızda hiç kimsenin bilmemesi gereken vasiyetnameler var ve bunlar başkalarının eline geçtikleri takdirde kötü amaçla kullanılabilirler. En güvenlisi onların sizde kalması.

– Doğru söylüyorsun, Gerardo. Şöyle bırakıver. Onları yakacağım. Kâğıtlarla ya da onlarsız, sahip olduğum malı mülkü kim sorgulayabilir ki?

– Kuşkusuz hiç kimse, Don Pedro. Müsaadenizle.

– Tanrı'ya emanet ol, Gerardo.

– Ne dediniz?

– Dedim ki, Tanrı yolunu açık etsin.

Avukat Gerardo Trujillo odadan yavaşça çıktı. Artık yaş-

10. Pancho Villa (1878-1923): Meksikalı asi, devrimci general (ç.n.)

lı birisiydi, ama bu kadar küçük, bu kadar gönülsüz adımlar atacak kadar da değil. Şurası bir gerçek ki, bir mükâfat bekliyordu. Huzur içinde yatsın, Don Pedro'nun babası Don Lucas'a hizmet etmişti; sonra, Don Pedro'nun oğlu Miguel'e. Bir mükâfatı hak ettiğini düşünüyordu; büyük ve değerli bir mükâfatı. Bunu karısına da söylemişti:

– Gidip Don Pedro'yla vedalaşacağım. Beni eli boş göndermeyeceğini biliyorum. Şunu söyleyebilirim ki, bana vereceği parayla Sayula'ya rahatça yerleşecek ve ömrümüzün geri kalan günlerini refah içinde geçireceğiz.

Ama bu kadınların neden her zaman bir şüpheleri vardır ki? Onlara gökten vahiy falan mı gelir? Karısı onun bir şey alabileceğinden pek emin değildi:

– Orada başını dik tutmak için bayağı uğraşman gerekecek. Ondan hiçbir şey koparamayacaksın.

– Neden böyle diyorsun?

– Böyle olacağını biliyorum.

Her türlü çağrıya kulak kesilmiş bir halde kapıya doğru yürümeye devam etti: "Hey, Gerardo! O kadar meşgulüm ki seni az daha unutuyordum. Gerçi sana borçlu olduğum iyilikler parayla ödenemez ama sen yine de al şunu: Küçük bir armağan."

Lakin kimse seslenmedi. Kapıdan çıktı ve atının yularını bağlı olduğu direkten çözdü. Eyerin üzerine oturdu ve eğer arkasından seslenilirse duyabilsin diye, hiç acele etmeden Comala'ya doğru yola koyuldu. Media Luna'nın arkasında kaybolduğunu görünce şöyle düşündü: "Eğer ondan borç para isteseydim kendimi çok mu alçaltmış olurdum?"

– Don Pedro, geri geldim, çünkü içim hiç rahat etmedi. İşlerinize bakmayı zevkle sürdüreceğim.

Buradan gidişinin üzerinden daha yarım saat bile geçmeden geri gelip Pedro Páramo'nun odasına tekrar oturmuş ve bunları söylemişti.

– Tamam, Gerardo. Kâğıtlar şurada, demin bıraktığın yerde.

– Bir de isteğim olacaktı... Masraflar için... Taşınma falan... Hizmetlerime karşılık küçük bir avans... Eğer sizce uygunsa, fazladan bir şey.

– Beş yüz?

– Biraz daha fazla olamaz mı acaba?

– Bin işini görür mü?

– Şuna beş desek.

– Beş ne? Beş bin pezo mu? O kadar param yok. Tüm paramın malda mülkte bağlı olduğunu biliyorsun. Topraklar, hayvanlar falan. Bunu sen de biliyorsun. Bini al. Daha fazlasına ihtiyacın olacağını sanmıyorum.

Durup düşündü. Kafası önüne düşmüştü. Pedro Páramo'nun paraları saydığı yazı masasının üzerinde pezoların şakırdamasını duyuyordu. Avukatlık ücretlerini doğru dürüst ödemeyen Don Lucas'ı, sonra yeni bir hesap açan Don Pedro'yu hatırlıyordu. Sonra onun oğlu Miguel geldi aklına: Şu çocuk ne işler açmıştı başına!

Onu en azından on beş kez hapisten kurtarmıştı. Ya öldürdüğü o adam, adı neydi? Ah, evet, Rentería. Adamın eline bir tabanca tutuşturmuşlardı. Sonraları bunu hatırlayıp gülse de, Miguelito o zaman ne kadar korkmuştu. Eğer bu olay mahkemeye kadar gitseydi, oğlunu kurtarmak Don Pedro'ya kaça mal olurdu acaba? Ya o tecavüzlerine ne demeli? Olayı örtbas etmek için, kim bilir kaç kez kızlara bizzat kendi cebinden para vermişti: "Olaya iyi tarafından bak ve sarışın bir çocuğun olacağı için sevin!" diyordu onlara.

– Al, işte burada, Gerardo. Onları dikkatli harca, zira gittiler mi geri gelmezler.

Hâlâ derin düşüncelerinde dolaşan Gerardo'nun buna yanıtı şu oldu:

– Evet, tıpkı ölüler gibi –ve ekledi–: Ne yazık ki.

Günün ağarmasına daha çok vardı. Gökyüzü zifiri karanlıktan ötürü olduklarından daha kocaman görünen yıldızlarla doluydu. Ay yüzünü bir an gösterip hemen ardından kaybolmuştu. Kimsenin dönüp bakmadığı, kimsenin umursamadığı o hüzünlü aylardan biriydi. Hiç ışık vermeden, eğri büğrü bir halde bir süre göründükten sonra tepelerin ardında gözden kaybolmuştu.

Uzaklarda, boğaların karanlığın içinde yitip giden böğürmesi duyuluyordu.

"Bu hayvanlar hiç uyumuyorlar –dedi Damiana Cisneros–. Hiç uyumuyorlar. Cehenneme götüreceği ruhların peşinden bir an olsun ayrılmayan Şeytan'a benziyorlar."

Yatakta dönüp yüzünü duvara doğru yaklaştırdı. İşte o zaman darbelerin gürültüsünü duydu.

Nefesini tutup gözlerini açtı. Sanki birisi parmağının boğumuyla duvara vuruyormuş gibi, üç tane tok vuruş işitti. Ses hemen oracıktan değil, uzaktan geliyordu, ama yine aynı duvardan.

"Aman Tanrım! Sakın bunlar, bir müridinin ölüm saatinin yaklaştığını haber vermeye gelen Aziz Pascual Bailón'un üç vuruşu olmasın."

Damiana, romatizmaları yüzünden dokuz gün dualarını uzun süreden beri kaçırdığı için hiç endişelenmedi, ama içine bir korku, aslında korkudan ziyade bir merak düştü.

Hiç gürültü etmeden yataktan kalktı ve pencereden dışarı baktı.

Etraf kapkaranlıktı. Lakin Margarita adındaki hizmetçi kızın penceresine tırmananın Pedro Páramo'nun kocaman cüssesi olduğunu hemen anladı, çünkü onu çok iyi tanıyordu.

– Ah, şu Don Pedro! –dedi Damiana–. Onun da bu hizmetçi sevdası hiç bitmiyor. Ama bu işi neden böyle gizlice yapmaktan hoşlandığını bir türlü anlayamıyorum. Eğer bana haber vermiş olsaydı, patronun bu gece ona ihtiyacı olduğunu

Margarita'ya söylerdim. Böylece Don Pedro yataktan kalkma zahmetine bile katlanmamış olurdu.

Boğaların böğürmesini duyunca pencereyi kapattı. Kendini yatağa atıp battaniyeyi kulaklarına kadar çektikten sonra, o sırada Margarita'nın ne durumda olduğunu düşünmeye koyuldu.

Daha sonra geceliğini çıkarmak zorunda kaldı, zira gece giderek sıcak olmaya başladı...

– Damiana! – diye seslenildiğini işitti.

O zamanlar gencecik bir kızdı.

– Bana kapıyı aç, Damiana!

Kalbi, kaburgalarının arasında sanki bir kurbağa sıçrıyormuşçasına, küt küt atıyordu.

– Şey, ne için, patron?

– Aç kapıyı, Damiana!

– Ama ben çoktan uyumuştum, patron.

Sonra Don Pedro'nun, ayaklarını öfkeli olduğu zamanlardaki gibi yere sertçe vurarak uzun koridorlarda uzaklaştığını duydu.

Ertesi gece, bir tatsızlığa neden olmamak için kapıyı aralık bıraktı; hatta bununla da kalmayıp, geldiğinde hiçbir engelle karşılaşmasın diye çırılçıplak soyundu.

Ancak Pedro Páramo bir daha asla onun yanına uğramadı.

İşte bu yüzden, uyandırdığı saygıdan ötürü Media Luna'daki bütün hizmetçilerin başı olduğu bugün, artık yaşlanmış olmasına rağmen, patronunun ona, "Bana kapıyı aç, Damiana!" dediği o gece hâlâ aklından çıkmıyordu.

Ve o sırada hizmetçi Margarita'nın ne kadar mutlu olduğunu düşünerek yatağına yattı.

Daha sonra bu kez başka darbelerin gürültüsünü duydu; bunlar büyük kapıdan geliyor ve sanki dipçik sesine benziyorlardı.

Pencereyi yeniden açtı ve kafasını gecenin içine uzattı.

Hiçbir şey görmüyordu; ama yağmur yağdığında toprak nasıl solucanlarla kaplanıyorsa, şimdi de hararetle kaplıymış gibi geldi ona. Bir insan kalabalığının ısısını andıran bir şeyin yerden yükseldiğini hissetti.

Bir lamba ışığını kimi adamların üzerine saçtı. Sonra söndü.

"Bunlar beni ilgilendirmeyen şeyler" dedi Damiana Cisneros ve pencereyi kapattı.

– Seni bozguna uğrattıklarını öğrendim, Damasio. Bunu yapmalarına neden izin verdin?

– Seni yanlış bilgilendirmişler, patron. Bana hiçbir şey olmadı. Bütün adamlarım sapasağlam. Buraya yedi yüz adamla geldim ve daha aramıza katılacak olanlar var. İşin aslı boş durmaktan sıkılan bazı "eski tüfekler" oradan geçen bir garibanlar mangasına ateş etmeye başladılar ve bunlar büyük bir ordunun parçası çıktı. Villa'nın adamları, hiç duydunuz mu?

– Peki, nereden çıktı bunlar?

– Kuzey'den geliyorlar ve önlerine çıkan her şeyi yağmalıyorlar. Görünüşe bakılırsa, bu şekilde silip süpürerek ilerlemeye devam edecekler. Çok güçlüler. Bunu kimse inkâr edemez.

– Sen neden onlara katılmıyorsun? Her zaman kazananın yanında olman gerektiğini sana söylemiştim.

– Katıldım bile.

– O halde neden beni görmeye geldin?

– Paraya ihtiyacımız var, patron. Sürekli et yemekten bıktık. Artık görmek bile istemiyoruz. Ve kimse bize borç vermek istemiyor. İşte bu yüzden geldik; ihtiyacımızı sizden gidermek ve kimseden çalmak zorunda kalmamak için. Buradan uzaklarda olsaydık bunu yapmak belki de hiç umurumuzda olmayacaktı, ama bu civarda hepimiz akrabayız ve hırsızlık yapmak vicdanımızı rahatsız eder. Bütün istediğimiz hiç olmazsa acı biberli mısır *tortilla*sı satın almaya yetecek kadar bir para. Et yemekten bıktık.

– Şimdi bunun için ısrarcı mı olacaksın, Damasio?

– Kesinlikle hayır, patron. Ben adamlarıma aracılık yapıyorum, yoksa benim için dert değil.

– Adamların için uğraşman güzel bir şey, ama gereksinimlerini git başkalarından karşıla. Ben sana vereceğimi zaten verdim. Bu kadarıyla yetin. Yol göstermek gibi olmasın ama Contla'yı yağmalamak hiç aklına gelmedi mi? Devrime ne diye katıldın o zaman? Eğer böyle sadaka isteyeceksen, anla ki bu iş sana göre değil. Karınla birlikte tavuk yetiştir, daha iyi. Git, bir köye saldır! Sen devrim için nasıl canını riske ediyorsan, diğerleri de üzerlerine düşen katkıyı yapmak zorundalar. Contla zengin kaynıyor. Onlardan bir şeyler koparabilirsin. Yoksa seni, onların çıkarlarını koruyan bir dadı gibi mi görüyorlar? Hayır, Damasio. Oyun oynamadığını ve bütün bunları eğlence olsun diye yapmadığını onlara göster. Onlara biraz sert davranırsan, bu curcunadan nasıl zengin olup çıktığını göreceksin.

– Her neyse, patron. Sizden her seferinde bir şeyler öğreniyorum.

– O halde bunlardan istifade et.

Pedro Páramo adamların gidişine baktı. Gecenin içinde zor seçilen karanlık atların tırısa kalkıp önünden geçişlerini hissetti. Ter ve toz; toprağın sarsıntısı. Ateşböceklerinin yeniden ışıklarını gezdirmeye başladıklarını görünce, bütün adamların gittiğine kanaat getirdi. İçten yenmeye başlayan sert bir ağaç gövdesi gibi tek başına, sadece o kalmıştı.

Susana San Juan'ı düşündü. Daha biraz önce birlikte olduğu o gencecik kızı düşündü. Sanki yüreği ağzından çıkacakmış gibi gelen o utangaç ve titrek küçücük bedeni. "Bir avuç et" demişti ona. Ve Susana San Juan'ın etine dönüştürmek istercesine sarılmıştı. "Bu dünyadan olmayan bir kadın"ın.

Şafak sökmeye başladığında, gün kademeli olarak döner ve dünyanın gıcırdayarak dönen menteşelerinin sesi nere-

deyse işitilir; bu yaşlı dünyanın karanlığını yıkan titreşimi hissedilir.

– Gecenin günahlarla dolu olduğu doğru mu?

– Evet, Susana.

– Gerçekten mi?

– Öyle olmalı, Susana.

– Sence yaşam bir günah değilse, nedir o zaman, Justina? Duymuyor musun? Yerin nasıl gıcırdadığını duymuyor musun?

– Hayır, Susana, hiçbir şey duyamıyorum. Ben senin kadar talihli değilim.

– Çok şaşırırdın... Benim duyduğumu duysan, çok şaşırırdın.

Justina odayı toplamaya devam etti. Yer bezini zeminin ıslak tahtalarının üzerinde birkaç kez gezdirdi. Kırılan vazodan dökülen suyu temizledi. Çiçekleri topladı. Kırık cam parçalarını su dolu kovaya koydu.

– Hayatında kaç tane kuş öldürdün, Justina?

– Bir sürü, Susana.

– Peki, hiç üzüntü hissetmedin mi?

– Hissettim, Susana.

– O halde, ölmek için neyi bekliyorsun?

– Ölümü, Susana.

– Eğer sadece buysa, yakında gelecek. Hiç endişelenme.

Susana San Juan yastıkların üzerine yaslanmıştı. Tedirgin gözlerini dört bir tarafta gezdiriyordu. Karnının üzerinde duran elleri onu koruyucu bir kabuk gibi kavramıştı. Kanat sesini andıran hafif uğultular başının üzerinde dolaşıp duruyordu. Ayrıca çıkrığın makaralarının gürültüsü. Ve insanların uyanırken çıkardıkları hırıltı.

– Cehenneme inanır mısın, Justina?

– Evet, Susana. Ayrıca cennete de inanırım.

– Ben sadece cehenneme inanırım – dedi ve gözlerini yumdu.

Justina odadan çıktığı sırada, Susana San Juan tekrar uykuya dalmıştı ve dışarıda güneş parıldıyordu. Yolda Pedro Páramo'yla karşılaştı.

– Hanımefendi nasıl?

– Kötü – dedi başını önüne eğerek.

– Yakınıyor mu?

– Hayır, efendim, hiçbir şeyden yakınmıyor; ama derler ki ölüler artık hiç yakınmazlarmış. Hanımefendi herkes için yitik bir halde.

– Peder Rentería onu görmeye gelmedi mi?

– Dün gece geldi ve günah çıkardı. Bugün onu kutsaması gerekiyordu, ama günahları bağışlanmamış olacak ki, Peder Renteria ona komünyonu getirmedi. Bunu sabah erkenden yapacağını söylemişti, ama görüyorsun işte, güneş neredeyse tepeye çıktı ve o henüz ortalıkta yok. Günahları bağışlanmamış olmalı.

– Kim bağışlayacakmış?

– Tanrı, efendim.

– Aptal olma, Justina.

– Siz bilirsiniz, efendim.

Pedro Páramo kapıyı açıp onun yanına girdi. Aralık bıraktığı kapıdan giren ışık demeti Susana San Juan'ın üzerine düşüyordu. İçinde bir acı hisseden birinin yaptığı gibi sımsıkı yumulmuş gözlerini gördü; yarı aralık, nemli ağzına ve çırpıntılar içinde kıvranmaya başlayan vücudunu çıplak bırakacak denli bilinçsizce hareket eden eller tarafından toplanmış çarşaflara baktı.

Kendisini yataktan ayıran kısa mesafeyi yürüdü ve giderek artan şiddette spazmlar geçiren bir böcek gibi mücadelesini sürdüren çıplak vücudun üzerini örttü. Kulağına eğilip ona şöyle dedi: "Susana!" Ve bir kez daha tekrarladı: "Susana!"

Kapı açıldı ve Peder Rentería, dudaklarını hafifçe oynatarak, sessizce içeri girdi:

– Sana komünyon vereceğim, kızım.

Pedro Páramo'nun onu kaldırıp yatağın arkalığına yaslamasını bekledi. Yarı uykulu Susana San Juan, dilini uzattı ve mayasız ekmeği yuttu. Sonra şöyle dedi: "Çok mutlu bir an geçirdik, Florencio." Ve yeniden çarşaflarından oluşan mezarın içine gömüldü.

– Orada Media Luna'da, ışığı sürekli yanan o pencereyi görüyor musun, Doña Fausta?

– Hayır, Ángeles. Ben hiçbir pencere görmüyorum.

– Zira şimdi karanlıkta kaldı. Sakın Media Luna'da kötü bir şey yaşanıyor olmasın? Üç yıldan uzun bir zamandır o pencerenin ışığı her gece yanıyormuş. Çiftliğe girip çıkanların dediğine göre orası Pedro Páramo'nun karısının odasıymış ve kadıncağız karanlıktan korkan zavallı bir deliymiş. Şuraya baksana: Biraz önce ışık söndü. Kötü bir şey olmasın?

– Belki de ölmüştür. Çok hastaydı. Dediklerine göre artık kimseyi tanımıyor ve kendi kendine konuşuyormuş. Pedro Páramo o kadınla evlenerek iyi bir cezaya tahammül etmiş olmalı.

– Zavallı Don Pedro.

– Hayır, Fausta. O bunu hak ediyor. Bunu ve daha fazlasını.

– Bak, pencere hâlâ karanlık.

– Artık şu pencereyi rahat bırak da gidip yatalım. Böyle kadın başımıza sokaklarda dolaşmak için çok geç oldu.

Ve gecenin on birine doğru kiliseden çıkan iki kadın, bir erkeğin gölgesinin meydanı Media Luna yönüne doğru nasıl geçtiğine bakarak girişin kemerlerinin altında gözden kayboldular.

– Baksana, Doña Fausta, sence o tarafa doğru giden şu adam Doktor Valencia değil mi?

– Ona benziyor, ama miyop gözlerimle bu mesafeden tanıyamam.

– Her zaman beyaz pantolon ve siyah ceket giydiğini bilirsin. Seninle iddiaya girerim ki, Media Luna'da kötü bir şeyler oluyor. Şunun acelesine baksana, neredeyse koşarak gidecek. Gerçekten acil bir durum söz konusu olmalı. İçimden geri dönmek ve Peder Rentería'ya oraya bir uğramasını söylemek geçiyor; yoksa bahtsız kadıncağız günah çıkarmadan ölecek.

– Ağzından yel alsın, Ángeles. Tanrı yazdıysa bozsun. Bu dünyada bütün o çektiklerinden sonra, hiç kimse onun öbür dünyaya manevi destek olmadan göçmesini ve orada da cezalandırılmaya devam etmesini arzulamaz. Gerçi gaipten haber verenlerin dediğine göre delilerin günah çıkarmasının bir hükmü yokmuş, zira onlar ruhları kirli olsa bile masum sayılırlarmış. Ama bunu bir tek Tanrı bilir... Baksana, pencerenin ışığı yeniden yandı. Umarım her şey yolundadır. Eğer o evden biri ölürse, kiliseyi Noel'e hazırlamak için kaç gündür harcadığımız emeklerin hepsi boşa gider. Don Pedro sahip olduğu kudretle, bütün süslemeleri o anda kaldırtıverir.

– Sen de hep en kötüsünü düşünürsün, Doña Fausta. En iyisi sen de benim yaptığımı yap ve her şeyi takdir-i ilahiye havale et. Meryem Ana'mıza bir dua oku, göreceksin ki bugün ya da yarın hiçbir şey olmayacak. Ondan sonrasıysa Tanrı'nın takdiri; her şey bir yana, kadıncağız bu dünyada zaten çok mutlu olmasa gerek.

– İnan ki, Ángeles, bana her zaman güç veriyorsun. Bu düşünceleri rüyama taşıyarak uykuya dalacağım. Derler ki, rüyalardaki düşünceler doğrudan cennete gidermiş. Umarım benimkiler oraya kadar ulaşır. Yarın görüşürüz.

– Yarın görüşürüz, Fausta.

İki ihtiyar kadın birbirlerinden ayrılıp evlerine girdiler. Köyün üzerine gecenin sessizliği yeniden çöktü.

– Ağzım toprakla dolu.

– Evet, peder.

– "Evet, peder" deme. Sana söylediklerimi benimle birlikte tekrar et.

– Bana ne söyleyeceksiniz? Bana bir kez daha mı günah çıkartacaksınız? Neden bir kez daha?

– Bu bir günah çıkarma olmayacak, Susana. Sadece seninle sohbet etmeye geldim. Seni ölüme hazırlamaya.

– Artık ölecek miyim?

– Evet, kızım.

– O halde neden beni rahat bırakmıyorsunuz? Dinlenmek istiyorum. Sizi benim uykumu kaçırmakla görevlendirmiş olmalılar; uykum kaçana kadar burada benim yanımda kalasınız diye. Uykuyu tekrar yakalamak için sonra ne yapacağım ben? Hiçbir şey, peder. En iyisi neden buradan gidip beni rahat bırakmıyorsunuz?

– Seni huzur içinde bırakacağım, Susana. Benim söylediğim sözcükleri tekrarlayarak uykuya dalacaksın. Sanki kendi kendine ninni söylüyormuş gibi olacaksın. Ve uykuya daldığında artık seni kimse uyandırmayacak... Bir daha asla uyanmayacaksın.

– Tamam, peder. Sizin dediğinizi yapacağım.

Yatağın kenarında oturan ve ellerini Susana San Juan'ın omuzlarına koyan Peder Rentería'nın yüksek sesle konuşmamak için neredeyse onun kulağına yapıştırdığı ağzından şu sözcükler birer birer dökülüyordu: "Ağzım toprakla dolu." Sonra durdu. Kadının dudaklarının kıpırdayıp kıpırdamadığını görmeye çalıştı. Ve onların kekelediklerini gördü, ama herhangi bir sesi dışarıya bırakmadılar.

"Ağzım seninle, senin ağzınla dolu. Sıkı, sert dudakların sanki benimkileri ezerek ısırıyorlar..."

O da durdu. Göz ucuyla Peder Rentería'ya baktı ve onu, sanki buğulu bir camın arkasındaymışçasına, çok uzaklarda gördü.

Sonra kulağını ısıtan sesi tekrar duydu:

– Köpüklü tükürüğü yutuyorum; gırtlağıma düğümlenen

ve damak duvarımı tırmalayan kurtçuklarla dolu toprakları çiğniyorum... Onu yırtan ve parçalayan dişlerim tarafından delik deşik edilen ağzım, şekilden şekile girerek paramparça oluyor. Burnum giderek yumuşuyor. Gözlerimin akı eriyor. Saçlarım tek bir yalazda yanıp gidiyor...

Susana San Juan'ın sakinliği onu şaşırtıyordu. Aklından geçen düşüncelerini okumak, onun içine saçmakta olduğu bu görüntüleri reddetmek için yüreğinin verdiği savaşı görmek isterdi. Gözlerine bakınca onun bakışlarıyla karşılaştı ve dudakları sanki bir tebessümü zorluyormuş gibi geldi ona.

– Daha var. Tanrı'nın görüntüsü. Onun sonsuz cennetinin yumuşak ışığı. Meleklerin neşesi ve mutluluğu. Tanrı'nın gözlerindeki sevinç, sonsuz cezaya mahkûm edilenlerin nihai ve anlık görüntüsü. Ve sadece bu değil, ayrıca dünyevi bir acıyla ilintili diğer her şey. Asla dinmeyip Tanrı'nın gazabıyla sürekli beslenen korkunç bir acı vererek, kemik iliğimizin ateşe ve kan damarlarımızınsa ateş ırmaklarına dönüşmesi.

"Beni kollarının arasına alırdı. Beni severdi."

Peder Rentería, son nefesi beklerken etrafındaki kişilere göz gezdirdi. Kapının yakınında, kollarını kavuşturmuş bir halde Pedro Páramo bekliyordu; onun hemen yanında Doktor Valencia ve diğer beyler. Daha ötede, karanlığın içindeyse, cenaze dualarına bir an önce başlamak için sabırsızlanan bir avuç kadın.

Aklından ayağa kalkmak geçti; hastaya kutsal yağ sürmek ve şöyle demek: "Ben işimi bitirdim." Ama hayır, henüz bitirmemişti. Pişmanlığının ölçüsünü bilmeden bir kadın için bu ayini yapamazdı.

İçine kuşkular girdi. Belki de bu kadın pişman olacak bir şey yapmamıştı. Belki de onun bağışlamasını gerektirecek hiçbir davranışı olmamıştı. Yeniden onun üzerine eğildi ve omuzlarını sarsarak, ona alçak sesle şöyle dedi:

– Tanrı katına gidiyorsun. Günahkârlar için onun hükmü insafsızdır.

Ardından yeniden onun kulağına yaklaştı, ama Susana kafasını salladı:

– Artık gidin, peder! Benim için kendinizi helak etmeyin. Ben gayet rahatım ve çok uykum var.

Karanlığın içinde gizlenen kadınlardan birinin hıçkırığı duyuldu.

Bunun üzerine Susana San Juan canlanmış gibi göründü. Yatakta doğrulup şöyle dedi:

– Justina, bana bir iyilik yap ve git başka yerde ağla!

Sonra, başının karnının içine gömüldüğünü hissetti. Karnını başından ayırmaya, gözlerine bastıran ve soluğunu kesen o karnı kenara çekmeye çalıştı, ama sanki gecenin içinde boğulurmuşçasına giderek daha derine gömüldü.

– Ben... Ben Doña Susanita'yı ölürken gördüm.

– Sen ne diyorsun, Dorotea.

– Şimdi sana söylediğim şeyi.

Şafak vakti insanlar çanların sesiyle uyandılar. 8 Aralık sabahıydı. Gri bir sabah. Soğuk değil; ama gri. Çan sesleri en büyük çanın vuruşuyla başladı. Bunu diğerleri izledi. Kimileri bunun büyük ayin için bir çağrı olduğunu zannettiler ve kapılar açılmaya başladı; en azından, çok erken uyanan ve uyanık bir halde gecenin artık bittiğini haber veren şafak sökümü çanının çalmasını bekleyen insanların oturduğu evlerin kapıları. Ancak çan sesleri olması gerekenden daha uzun sürdü. Üstelik artık sadece büyük kilisenin çanları değil, aynı zamanda Sangre de Cristo, Cruz Verde ve belki de Santuario'nunkiler de çalıyordu. Öğle oldu, ama çanların sesi kesilmedi. Sonra gece oldu. Bütün gün ve bütün gece çanlar çalmaya devam etti; hepsi aynı anda ve her seferinde daha güçlü bir şekilde; öyle ki, bu en sonunda seslerden oluşan gürültülü bir yakınmaya dönüştü. İnsanlar birbirlerine sesleri-

ni duyurabilmek için bağırmak zorunda kalıyorlardı. "Ne oldu acaba?" diye birbirlerine soruyorlardı.

Üçüncü günün sonunda herkes sağır olmuştu. Havayı dolduran o vızıltıyla konuşmak imkânsızdı. Ama çanlar çalmaya devam ediyor, ediyor, ediyorlardı; çoktan çatlamış olan bazılarıysa, boş testi gibi kof bir yankıyla çınlıyorlardı.

– Doña Susana öldü.

– Öldü mü? Kim?

– Hanımefendi.

– Seninki mi?

– Pedro Páramo'nunki.

Sürekli çalan çanların çekimine kapılan insanlar değişik yerlerden gelmeye başladılar. Contla'dan hac ziyaretine geliyorlardı. Ve daha uzaklardan da. Kim bilir nereden, atlıkarıncaları ve salıncaklarıyla birlikte bir sirk geldi. Ve müzisyenler. İlk başta sanki seyirciymiş gibi yaklaşıyor, ama çok geçmeden ortama alışıp serenat bile veriyorlardı. Ve böylece olay yavaş yavaş bir şenliğe dönüştü. Comala insandan, eğlenceden ve gürültüden geçilmez oldu; nitekim temsil verilen günlerde köyde şöyle bir dolaşmak büyük çaba gerektiriyordu.

Çanlar çalmayı bıraktılar; ama şenlik devam etti. İnsanlara bütün bunların bir matem ve matem günleri olduğunu anlatabilmenin imkânı yoktu. Gelenleri göndermek mümkün olmadı; aksine başkaları gelmeye devam etti.

Media Luna bir başına, sessizlik içindeydi; ortalıkta yalınayak dolaşılıyor, alçak sesle konuşuluyordu. Susana San Juan'ı toprağa verdiler ve Comola'daki çok az kişinin bundan haberi oldu. Orada şenlik devam ediyordu. Horoz dövüşlerine bahisler yatırılıyor, müzik dinleniyor ve sarhoşların naraları piyango satıcılarının bağırışlarına karışıyordu. Gökyüzünün üzerinde bir haleyi andıran köyün ışığı oraya kadar ulaşıyordu. Zira Media Luna için günler gri ve hüzünlü geçiyordu. Don Pedro hiç konuşmuyordu. Odasından hiç çıkmıyor-

du. Comala'dan intikam almaya ant içti:

– Kollarımı kavuşturacağım ve Comala açlıktan geberecek.

Ve dediğini yaptı.

Karayılan arada gelip uğruyordu:

– Artık Carranza'nın[11] saflarındayız.

– İyi.

– General Obregón'un emrindeyiz.

– İyi.

– Orada barış yapıldı. Şimdi aylak geziyoruz.

– Bekle. Adamlarını hemen silahsızlandırma. Bu durum çok uzun sürmez.

– Peder Rentería silahlı ayaklanma başlattı. Onun yanında mı, yoksa ona karşı mı olalım?

– Bunun tartışması bile olmaz, hükümetin tarafında olacaksın.

– Ama biz düzen karşıtıyız. Bizi asi olarak görüyorlar.

– O halde bu işleri bırak ve git dinlen.

– İçimdeki bu coşkuyla mı?

– O halde ne istersen onu yap.

– Gidip pederciğime destek vereceğim. Nara atışları hoşuma gidiyor. Ayrıca bu şekilde cennet garantiye alınıyor.

– Ne istersen onu yap.

Gecenin son gölgesinin de çekip gitmesinden kısa bir süre önce, Pedro Páramo, Media Luna'nın büyük kapısının hemen yanındaki eski bir koltukta oturuyordu. Belki üç saatten beri tek başınaydı. Uyumuyordu. Uyku ve zaman mefhumunu yitirmişti: "Biz ihtiyarlar neredeyse yok denecek kadar az uyuruz. Bazen sadece kestiririz; ama bu arada düşünmeyi bırakmayız. Zaten bana kalan yegâne iş de bu." Ardından yüksek

11. Venustiano Carranza Garza (1859-1920): Meksika İç Savaşı'nın önderlerinden. General Alvaro Obregon'un emrine verdiği ordusu 1915 yılının nisan ayında Pancho Villa'nın kuvvetlerini bozguna uğrattı (ç.n.)

sesle ekledi: "Artık çok kalmadı. Çok kalmadı."

Ve devam etti: "Sen gideli çok oldu, Susana. O sırada ışık şimdikinin aynısıydı; fazla kızıl değildi, şimdi olduğu gibi pusun beyaz örtüsüyle sarmalanmış aynı zavallı solgun ışıktı. Tam bu vakitti. Ben burada, kapının yanında durmuş şafağın sökümünü ve senin cennetin yolunu izleyerek gidişini izliyordum; yeryüzünün gölgeleri arasında gitgide daha solgun görünerek, gökyüzünün ışık biçiminde açılmaya başladığı noktaya doğru uzaklaşıyordun.

"Bu seni son görüşüm oldu. Yol üzerinde bulunan cennetin dallarına bedeninle sürtünerek geçtin ve rüzgârınla onların son yapraklarını götürdün. Sonra ortadan kayboldun. Sana, 'Geri dön, Susana!' diye seslendim."

Pedro Páramo dudaklarını oynatmaya ve sözcükler fısıldamaya devam etti. Sonra ağzını kapattı ve gözlerini araladı; şafak sökümünün zayıf ışıltısı gözlerinden yansıdı.

Gün doğuyordu.

Aynı saatte, Gamaliel Villalpando'nun annesi Doña Inés oğlunun bakkal dükkânının önündeki sokağı süpürüyordu ki, Abundio Martínez aralık duran kapıdan içeri daldı. Gamaliel'i, sinekler rahatsız etmesin diye suratına örttüğü şapkasıyla tezgâhın üzerinde uyurken buldu. Uyanması için uzunca bir süre beklemek zorunda kaldı. Daha doğrusu Doña Inés'in süpürme işini bitirmesini ve süpürgenin sapını oğlunun kaburgalarına bastırıp ona şöyle demesini beklemek zorunda kaldı:

– Burada bir müşterin var! Kalk hadi!

Gamaliel sinirli bir halde, homurdanarak doğruldu. Bütün gece uykusuz kalmaktan, sarhoşlara eşlik etmekten ve onlarla birlikte sarhoş olmaktan ötürü gözleri kıpkırmızıydı. Tezgâhın üstüne oturur oturmaz annesine lanetler yağdırdı, kendisine lanetler yağdırdı ve "beş para etmeyen" hayata sa-

yısız kez lanetler yağdırdı. Ardından, yeniden tezgâhın üzerine yatıp ellerini bacaklarının arasına soktu ve lanetler yağdırmaya devam ederek yeniden uykuya daldı:

– Sarhoşların bu saatte ortalıkta dolaşması benim suçum değil.

– Benim zavallı oğlum. Bağışla onu, Abundio. Zavallı, bütün geceyi içkiyle kendinden geçen bazı gezgin satıcılara hizmet ederek geçirdi. Seni bu saatte buraya hangi rüzgâr attı?

Bunları bağırarak söyledi, çünkü Abundio sağırdı.

– Buraya sadece ihtiyacım olan alkolden yarım litre almaya geldim.

– Refugio yine bayıldı mı yoksa?

– O öldü, Villa Ana. Dün gece, saat on bir civarı. Onun için eşeklerimi bile satmıştım. Onun derdine derman bulmak için eşeklere varasıya her şeyimi sattım.

– Ne dediğini duyamıyorum! Yoksa bir şey söylemiyor musun? Ne diyorsun?

– Dün geceyi Refugio'nun ölüsünün başında bekleyerek geçirdim. Dün gece soluk almayı bıraktı.

– Demek ölü kokusu almam boşuna değilmiş. Hatta Gamaliel'e şöyle dedim: 'Burnuma gelen kokuya göre köyde birisi öldü.' Ama o beni umursamadı bile; gezgin satıcıların gönlünü hoş tutmaya çalışırken sarhoş oldu zavallı. Bilirsin, o durumdayken her şeye güler ve hiç kimseyi umursamaz. Bana ne diyordun sen? Ölünün başında beklemeye gelen misafirlerin var mı?

– Hiç kimse yok, Villa Ana. Alkolü bu yüzden istiyorum, kederimi tedavi etmek için.

– Saf olarak mı istiyorsun?

– Evet, Villa Ana. Bir an önce sarhoş olmak için. Acelem var, hemen verin şunu.

– Sana iki desilitreyi, sırf sen olduğun için aynı fiyattan vereceğim. Bu arada hemen git ve kendisine her zaman de-

ğer verdiğimi ve cennete gidince beni unutmamasını o ölücüğüne söyle.

– Tamam, Villa Ana.

– Bunu o tamamen soğumadan önce söyle.

– Tamam, söylerim. Ama şunu biliyorum ki, o da sizin kendisi için edeceğiniz dualara güveniyor. Zira son nefesini verirken yanında ona yardım edecek kimse olmadığı için acı çekerek öldü.

– Ne? Peder Rentería'yı çağırmaya gitmedin mi?

– Gittim. Ama bana onun dağa çıktığını söylediler.

– Hangi dağa?

– Bu civarda bir yerlere işte. İnsanların ayaklandığından haberiniz vardır.

– O da mı onlara katıldı? Vay bizim halimize, Abundio.

– Bütün bunlar bizi hiç ilgilendirmiyor, Villa Ana. Hiç kafanızı takmayın. Siz bana bir tane daha verin. Deminden beri içkimin bittiğini görmemiş gibi yapıyorsunuz, Gamaliel'i düşünmeyin, zira onun uyanacağı yok.

– Ama Tanrı'dan benim için ricacı olmasını Refugio'dan istemeyi unutma, zira buna çok ihtiyacım var.

– Hiç merak etmeyin. Gider gitmez bunu ona söyleyeceğim. Hatta eğer gerekirse ve sizin içiniz rahat olsun diye ondan bunu yapacağının sözünü bile alacağım.

– Bunu kesinlikle yapmalısın. Zira kadınların nasıl olduklarını bilirsin. Söylenen bir şeyi yapmaları için onları sürekli dürtüklemek gerekir.

Abundio Martínez tezgâhın üzerine yirmi sentavo daha bıraktı.

– Bana yarım litre daha verin, Villa Ana. Eğer bana birazcık daha fazlasını vermek isterseniz orası size kalmış. Size bir tek şunun sözünü verebilirim ki, onu gidip ölücüğümün, Cuca'mın[12] yanında içeceğim.

12. Meksika'da hem erkek hem de kadın ismi olarak kullanılan Refugio'nun kısaltması kadın için Cuca, erkek için Cuco'dur (ç.n.)

– Hadi, oğlum uyanmadan git o zaman. Akşamdan kaldığı zamanlarda bütün aksiliği üzerinde uyanır. Çabucak git ve söylediklerimi karına iletmeyi unutma.

Abundio dükkândan aksırarak çıktı. İçtiği şey ateşin ta kendisiydi, ama saf içerse daha çabuk sarhoş olacağını söyledikleri için, bir yandan gömleğinin alt kısmını sallayarak ağzını serinletirken aynı zamanda da yudumları arka arkaya mideye indirmişti. Sonra hiç oyalanmadan, Refugio'nun kendisini beklediği evine gitmeye çalıştı, ama yolu şaşırıp üst sokağa daldı ve bu yol onu köyün dışına kadar götürdü.

– Damiana! –diye seslendi Pedro Páramo–. Bir bak hele, bu tarafa doğru gelen şu adam ne istiyormuş.

Abundio, bazen tökezleyerek bazen başını eğerek bazen de yerde emekleyerek yürümeye devam etti. Yerin büküldüğünü, onu içine alıp döndürdüğünü ve sonra da bıraktığını hissediyordu; toprağı tutmak için hamle yapıyor ve onu ellerinin arasına aldığında yürümeye devam ediyordu. Bu şekilde bir kapının hemen yanında oturan bir beyefendinin önüne kadar geldi ve orada durdu:

– Karımı gömmem için bana yardım edin – dedi.

Damiana Cisneros dua ediyordu: "Tanrım, bizi hain düşmanın tuzaklarından koru." Ve elleriyle ona doğru haç işareti yapıyordu.

Abundio Martinez fal taşı gibi açılmış gözleriyle önünde haç işareti yapan kadını görünce ürperdi. Şeytanın belki de buraya kadar peşinden geldiğini düşündü ve herhangi bir kötücül yaratıkla karşılaşmayı bekleyerek hemen arkasına baktı. Kimseyi göremeyince sözlerini tekrarladı:

– Buraya karımı gömmek için küçük bir yardım istemeye geldim.

Güneş arkasından vuruyordu; yeni doğmuş, yerden yükselen toz yüzünden seçilemeyen, neredeyse soğuk bir güneş.

Pedro Páramo'nun suratının, sanki ışıktan saklanıyormuş-

çasına, battaniyelerin altına saklandığı sırada, Damiana'nın ardı ardına yinelenen ve dört bir yana yayılan çığlığı işitiliyordu: "Don Pedro'yu öldürüyorlar!"

Abundio Martínez o kadının bağırdığını duyuyordu, ama bu çığlıkları sona erdirmek için ne yapmak gerektiğini bilmiyordu. Düşüncelerini bir türlü toparlayamıyordu. İhtiyar karının çığlıklarının çok uzaklardan duyulduğunu hissediyordu. Hatta belki de karısı bile onları duyuyordu, çünkü kendi kulakları bile çatlayacak gibi olmuştu, ama ne dediklerini anlayamıyordu. Orada evinin avlusunda, havalansın ve çok çabuk kokmasın diye çıkardığı yerde, döşeğin üzerinde tek başına yatan karısını düşündü. Daha dün capcanlı bir şekilde yanında yatan, bir tay gibi oynaşan, onu ısıran ve burnunu burnuna sürten Cuca'yı düşündü. Sözde hastalıklı anası yüzünden doğar doğmaz ölen oğlunu ona veren kadın. Ölmeden önce onu görmeye gelen doktor, karısında nazar, üşütme, mide ekşimesi ve daha bilmem kaç tane hastalık olduğunu söylemişti. Bu doktor eve gelmek için öyle bir para istemişti ki, onu getirmek için eşeklerini satmak zorunda kalmıştı. Ve bu hiçbir işe yaramamıştı... Şimdi gözleri kapalı ve bedeni yavaş yavaş soğumakta olan Cuca, artık gün doğuşunu göremeyecekti; ne bu güneşi ne de bir başkasını.

– Bana yardım edin! –dedi–. Bana bir şey verin.

Ama sözlerini kendisi bile duymadı. O kadının çığlıkları onları bastırmıştı.

Comala yolunda kimi kara noktacıklar hareket etti. Derken noktacıklar adamlara dönüştü ve sonra da oraya, onun yanına geldiler. Damiana Cisneros bağırmayı ve haç işareti yapmayı bıraktı. Şimdi susuyor ve ağzını sanki esneyecekmiş gibi açıyordu.

Gelen adamlar onu yerden kaldırıp evin içine taşıdılar.

– Bir şeyiniz yok ya, patron – dediler.

Pedro Páramo'nun sadece kafasını oynatan görüntüsü belirdi.

Kanlı bıçağı hâlâ elinde tutan Abundio'nun elinden silahını aldılar:

– Bizimle gel –dediler ona–. Başına büyük iş açtın.

Ve adamların peşinden gitti.

Köye girmeden önce onlardan izin istedi. Bir kenara çekilip safrayı andıran sarı bir şey kustu. Sanki on litre suyu içmiş gibi kustu da kustu. Ardından başı ağrımaya başladı ve dilinin tutulduğunu hissetti:

– Sarhoşum – dedi.

Onu bekledikleri yere döndü. Onların omuzlarına yaslandı; adamlar kendisini sürüklerken ayaklarının uçları yerde saban izini andıran bir iz bırakıyordu.

Orada, koltuğunda oturur halde arkalarında bıraktıkları Pedro Páramo köye doğru giden korteje baktı. Kaldırmak isteyince sol elinin ölü gibi dizlerinin üzerine düştüğünü hissetti, ama bunu pek umursamadı. Her gün bir parçasının öldüğünü görmeye alışmıştı. Cennetin nasıl silkelendiğini ve yapraklarını yere döktüğünü gördü: "Herkes aynı yolu seçiyor. Herkes çekip gidiyor." Ardından, düşüncelerini bıraktığı yere geri döndü.

– Susana –dedi. Sonra gözlerini kapattı–. Senden geri dönmeni istedim...

"... Dünyanın ortasında büyük bir ay vardı. Sana bakarken gözlerim kamaşıyordu. Ayın ışıkları yüzünden süzülüyordu. Sana ait olan bu yumuşak, aya bulanmış görüntüye bakmaya doyamıyordum: Büzülmüş, nemlenmiş ve yıldızların renklerini yansıtan ağzın; gecenin suyunda saydamlaşan bedenin. Susana, Susana San Juan."

Görüntüyü dağıtmak için elini kaldırmak istedi, ama bacakları sanki taştanmışçasına onu durdurdu. Diğer elini kal-

dırmak istedi, ama el yan tarafa doğru yavaşça düşmeye başladı ve en sonunda, onun kemiksiz omzunu taşıyan bir koltuk değneği gibi yere dayandı.

"Bu benim ölümüm" dedi.

Güneş varlıkların üzerinde döndü ve onlara kendi biçimlerini geri verdi. Harap haldeki bomboş toprak önünde uzanıyordu. Sıcak, bedenini ısıtıyordu. Gözleri belli belirsiz hareket ediyordu; bir anıdan diğerine atlıyor, şimdiki zamanı bulanıklaştırıyorlardı. Derken kalbi duruyor ve onunla birlikte sanki zaman da duruyormuş gibi oluyordu. Ve yaşamın soluğu da.

"Bir gece daha olmasın yeter" diye düşündü.

Zira karanlığın hayaletlerle doldurduğu gecelerden, hayaletleriyle birlikte bir yere kapanmaktan korkuyordu.

"Birkaç saat içinde kanlı elleriyle Abundio'nun geleceğini ve vermeyi reddettiğim yardımı benden isteyeceğini biliyorum. Ve onu görmeyeyim diye gözlerimi kapatacak ellerim olmayacak benim. Onu duymak zorunda kalacağım; sesi gündüzle birlikte kısılana dek, sesi kısılıp ölene dek."

Omuzlarına dokunan elleri hissedince yerden doğruldu ve daha sağlam durdu.

– Benim, Don Pedro –dedi Damiana–. Öğle yemeğinizi getirmemi ister misiniz?

Pedro Páramo cevap verdi:

– Ben oraya geliyorum. Şimdi geliyorum.

Damiana Cisneros'un kollarına dayanıp yürümeye çalıştı. Birkaç adım attıktan sonra düştü. İçi parçalanıyordu, ama ağzından tek kelime bile çıkmadı. Sert bir şekilde yere çarptı ve sanki bir taş yığınıymış gibi dağılıp gitti.

İspanyolcanın *Don Quijote*'den sonraki en büyük başyapıtı!

Her yolu kullanarak istediği her şeyi elde eden toprak ağası, kötülüğün ta kendisi Pedro Páramo...

Ölüm döşeğindeki annesinin -Marquez'in Macondo'suna esin kaynağı olacak- hayaletli köy Comala'ya babasını aramaya gönderdiği Juan Preciado...

Pedro Páramo'nun çocukluk aşkı, bütün ömrünce tutkuyla sevdiği Susanna San Juan...

Ve hem Meksika edebiyatının hem de bütün İspanyolca edebiyatın temel taşlarından Juan Rulfo'nun tek romanı: *Pedro Páramo*.

Juan Rulfo (1918-1986)

Meksikalı yazar, senarist ve fotoğrafçı. Çok az yazmış olmasına rağmen, İspanyolca edebiyatta büyük etkisi görüldü. Alt üst edilmiş bir zamandizin, geri dönüş, iç monolog, bilinç akışı, bakış açısını kaydırma ve monolog gibi araçlar kullanarak, sorunlu baba-oğul ilişkileri, kırsal çevredeki şiddet ve ahlaki tükeniş gibi temaları işledi. 1970'te Meksika Ulusal Edebiyat Ödülü'nü kazandı. Bütün öykülerini içeren *Ova Alev Alev* de Süleyman Doğru çevirisiyle yayınevimizden çıkmıştır (2013).

Çeviren: Süleyman Doğru

DK DOĞAN KİTAP

ISBN 978-605-09-0509-0

9 786050 905090

sertifika no: 11940

Tavsiye edilen satış fiyatı

₺ 14